

МАРИОН ДЕЛИ МЕЖДУ ДВЕ ДУШИ

Превод от френски: Олга Тодорова, Сирак Скитник, 1992

chitanka.info

I

Членовете на Жокейклуба току-що бяха отпразнували тази вечер неотдавнашното избиране в Академията на маркиз Ги́лиак, прочутия автор на изящни исторически проучвания и психологически романи, чиято висока литературна стойност бе призната от всички. В един от разкошните салони група, съставена от най-аристократичните членове на клуба, бе обкръжила новия „безсмъртен“, за да се сбогува с него, защото нощта напредваше и единствено ожесточените играчи на карти щяха да останат.

От всички мъже, които се намираха в клуба, нито един не би могъл да се похвали, че може да се сравни с Ели де Ги́лиак, с неговата хармонична красота и несравнима елегантност. Това лице с великолепни и мъжествени черти, с матова кожа, с изящна и иронична уста, с къдрава тъмнокафява коса, тия тъмосини очи, чиято красота беше толкова прочута, колкото и творбите на Де Ги́лиак, и високата стройна фигура, и цялата тази грация, надменна любезност, патрицианско благородство придаваха несравнимо очарование на този тридесетгодишен мъж.

Този чар въздействуваше на всички, които го обкръжаваха в тоя миг, ръкуваха се с него и отвръщаха — едни духовито, а други банално — на неговите блестящи слова, на най-изтънченото френско остроумие. Истинска наслада за слушателите, както заяви един от сродниците на Ги́лиак, граф Д'Есил, човек на възраст, с духовито и изтънчено лице, навеждайки се до ухото на един млад руснак, близък приятел на Ги́лиак.

Княз Стеркин кимна одобрително с глава и насочи сините си ясни и искрени очи към своя приятел, от когото се възхищаваше сяпко.

В този момент Ги́лиак пристъпи към Д'Есил:

— Имате ли кола, братовчеде?

Освен всички други качества, бог го бе надарил и с топъл приятен глас, който Ги́лиак умееше да използва отлично.

— Да, драги, чака ме такси.

— Не предпочитате ли да ви оставя у дома ви на минаване?

— Приемам с удоволствие, още повече, че обичам много вашите автомобили.

— Използвайте го тогава тази вечер... До утре, Мишел! Ще те чакам в 2 часа.

— Добре. Лека нощ, Ели! Моите почитания на госпожа Д'Есил, господине.

Младият славянин стисна ръка на графа и на Гиляк, които се отдалечиха и излязоха от салоните.

Навън една елегантна малка кола очакваше маркиз Де Гиляк. Той се качи в нея със сродника си, даде адреса на господин Д'Есил, после, потъвайки в копринените меки възглавници, прошепна с нетърпение и ирония:

— Какво глупаво задължение!

Д'Есил го тупна по рамото.

— Преситен на ласкателства, на тамян, на обожание! Ах, какъв човек!

Гиляк се засмя рязко.

— Преситен на всичко! Но ако искате, нека поговорим за сериозни работи, драги ми братовчедо. Понеже сме сами, ще ви поискам едно сведение... Не зная дали съм ви казал, че смятам да се ожена повторно?

— Не, но узнах по околни пътища, че херцогиня Версанж била много отчаяна, защото отстранявате безпощадно нейните кандидатки, избрани впрочем измежду най-добрите от нашата аристокрация.

— Те са отлични. Но какво да правя, аз си имам свой идеал!

Д'Есил хвърли учуден поглед на хубавото лице, върху което тъмните зеници блестяха с ирония.

— Вие сте имали идеал, Ели?

Маркизът се изсмя иронично.

— С какъв тон ми казвате това! Изглежда, че сте много изненадан и подозирам, че ме смятате за неспособен да поддържам в моя скептичен ум искрата на някакъв идеал. Обаче тази дума е неуместна тук, признавам това, защото се отнася просто до един брак по разум.

— Направихте ли вече избора си?

— Още не, драги братовчеде. Не съм намерил още... как да кажа?... Моята мечта?... Не, това е много неопределено, въздушно... Моя тип? Това е грубо... С една дума онова, което търся.

— Я гледай! Много сте придирчив, драги мой! Всички жени са във вашите нозе и вие знаете предварително, че щастливата избраница ще бъде предмет на ужасна завист.

— Не ще има за какво да завиждат на онази, която ще стане моя жена — отговори спокойно Ели.

Д'Есил го погледна леко смутен.

— Защо, приятелю?

Ели се изсмя отново иронично по навик.

— О, не мислете, че имам намерение да подражавам на Синята брада!... Макар че са разправяли много работи от тоя род във връзка с Фернанда — прибави той, повдигайки леко рамене. — Оставих ги да си говорят, защото беше много глупаво. Мисля, че днес не коментират вече по това... Но да се върнем на бъдещата маркиза Ели де Гиляк. Искях просто да изкажа мисълта, че нито на една от тия дами не ще й бъде много приятно да води строг, усамотен живот, какъвто готвя за втората си жена.

Смаяното лице на Д'Есил трябва да е било много забавно за събеседника му, защото Ели не можа да се въздържи да не се засмее — много младежки, много искрен смях, този път без смесица от ирония, което беше рядкост у него.

— Вие искате да се оттеглите от света, Ели?

— О, не, не аз! Говоря за жена си. Хайде, ще ви обясня всичко.

Той се облегна небрежно на възглавниците. Под нежната светлина на електрическата лампичка, покрита с бледожълто. Д'Есил виждаше да блестят дълбоките очи на Гиляк, засенчени от миглите.

— ... Няма защо да ви разправям, че първият ми брак беше заблуждение. Никога два характера, като моя и този на Фернанда, не са били толкова неспособни да се разберат. Ние страдахме и двамата от това несъгласие... и аз си обещах да не правя никога вече нов опит от тоя род. Искам да си остана свободен. И все пак желая да се ожена отново, за да имам наследник на името си, защото аз съм последният от моя род. Това е главната причина. Освен това искам да дам майка на малката Гюйемер, чието здраве не е много добро и чиито възпитателки

и гувернантки създават толкова неприятности на майка ми вследствие на постоянната им смяна.

— И тъй, Ели?

— И тъй, братовчеде, ето: искам една млада сериозна девойка, която да обича деца, да ненавижда светските развлечения, да се чувства щастлива, че ще живее през цялата година в Арнел, и да се задоволи да ме вижда сегиз-тогиз, без да мисли, че има правото да иска повече от мене. Не искам суетност, големи интелектуални или артистични наклонности. Нужна ми е сериозна жена със среден ум, но със здрав разум — и да не бъде сантиментална! О, сантименталните, романтичните, екзалтираните жени! И техните сълзи, нервни кризи, сцени на ревност! Тия неприятни сцени, с които ме гощаваше бедната Фернанда винаги когато ѝ хрумваше!

Неговият глас доби почти суров оттенък и в погледа му блесна раздражителна искра в продължение на няколко мига.

— Но, драги ми приятелю, всеки би се обзаложил, че която и да е жена, колкото и сериозна да бъде тя, ще се влюби — и то много дълбоко — в мъж като вас — възрази усмихнато Д'Есил. — Това е неизбежно, бъдете уверен.

— Надявам се, че ако тя е такава, каквато я желая, ще мога да я накарам да разбере колко безполезно и опасно ще е едно чувство от тоя род към мен, което ще бъде неспособен да споделя — отвърна Де Гиляк. — Една разумна, а не сантиментална жена ще схване веднага какво искам от нея и ще може да намери известно удовлетворение в брак от тоя род. Но сега нека дойдем до сведенията, които ще искам от вас: нямате ли измежду вашите сродници и множеството ви провинциални познати някоя девойка, която да отговаря на моите желаниа?

— Хм, трудно ще е при такива условия! Знаете ли, драги мой, че ще е нужна жена почти със свръхчовешки разум, за да приеме да живее настрана от светския живот на мъжа си, да пребивава през цялата година в Арнел, когато би могла да бъде най-ухажваната жена на земята и да се наслаждава на всички удоволствия, каквито може да ѝ достави богатство като вашето?

— Признавам това и всъщност почти не се надявам, че бих намерил подобно нещо. Ала случайността!... Може би някое много набожно момиче?

— Всяко набожно момиче би се поколебало да се омъжи за безбожник като вас, Ели.

— Възможно е. Обаче забравих да ви кажа, че държа особено много на това. Голямата набожност у жената е най-добрият страж и първата гаранция за мъжа ѝ.

— Но не допускате ли, че тя би могла да иска взаимност? — каза графът с лека ирония. — Случва се често набожната и добра християнка да иска и от съпруга си същите чувства. А това ще представлява още по-голяма трудност за вас.

— Ах, вие ще ме накарате да се отчая! — каза Де Гиляк полушеговито, полусериозно, повдигайки рядкото цвете, което беше паднало от бутониерката върху коленете му. — Слушайте, припомнете си всички ваши познати. Моята братовчедка, и вие имате там във Франш Конте, в Бретан, по всички краища на Франция множество млади сродници, млади приятелки...

— Да, но нито една от тях не ми се вижда годна да осъществи вашите желания. Човек като вас не би искал да вземе една глупачка като Анриет д'Ерки...

— Не, не желая глупачки, братовчедо.

— Одет де Керини е грозна...

— Не е за мене.

— Държите ли на красотата?

— Не, напротив! Хубавата жена е почти по необходимост кокетка, тя ще иска да стане и светска дама... Не, не искам подобно нещо! Нужна ми е жена, която да не плаши хората с грозотата си, да има благородна външност преди всичко — на това държа най-много, добре възпитана и със спокоен характер, покорна...

— Драги приятелю, вашите искания са прекалени...

Д'Есил подпря чело на ръката си, като че ли се мъчеше да си спомни нещо. Ели мачкаше в пръстите си яркожълтия цвят. Приятна топлина цареше в колата, където се носеше странно благоухание, изтънчено и замайващо, което бе пропило всички лични вещи на Гиляк.

Д'Есил вдигна внезапно глава.

— Почакайте!... Може би... Способен ли сте да се ожените за една бедна, но в пълния смисъл на думата бедна девойка, дотолкова, че

ще трябва да поемете издръжката на семейството й — баща, майка, шест сестри и братя, по-малки от нея?

— Паричният въпрос не съществува за мене. Но цялото това семейство ще ми бъде голям товар.

— Не особено по всяка вероятност, тъй като госпожа Де Ноклар, винаги болна, не напуска никога Жюра, където живеят всички в техния малък замък О Сапен в околността на Понтарлие. Валдере, най-голямата дъщеря, е кръщелница на жена ми...

— Валдере?... Госпожа Д'Есил ли й даде това име?

— Да, това е едно от имената на Жилберт, която е родом от Контоа, както знаете. Не ви ли харесва името?

— О, да. Продължавайте, моля.

— Тази девойка е била принудена още в най-ранна възраст да замести болната си майка, да се грижи за нея, да се занимава с братята и сестрите си, да води домакинството със средства, които постепенно намаляват, защото бащата, човек с празна глава, е загубил завидното си състояние още при женитбата си в хазартни игри и развлечения. Сега той води оскъден живот в О Сапен, без да има енергията да подири работа, която да може да отстрани приближаващата се черва мизерия. Той се е озлобил, огорчен е от живота и подозирам, че бедната Валдере не е много щастлива у дома си, между този вечно недоволен баща и тази изтощена болна майка, с постоянната грижа за утрешния ден и хиляди други работи по домакинството, които лежат на нея. Мисля, че там ще ви посрещнат като спасител, драги мой.

— Как изглежда тази девойка?

— Има три години, откакто не съм я виждал. По онова време тя беше 15-годишно момиче — нито хубава, нито грозна, с неоформени черти, малка, срамежлива, но с благородна външност. Великолепна коса, прелестни зъбчета и извънредно хубави очи. При това много сериозна, привързана до крайност към своите, много набожна, много свенлива, няма ни най-малката представа за света, но умна и достатъчно образована.

— Но това е тъкмо за мене! Подозирах, че ще намеря нещо у вас. От благороден произход ли е семейството?

— Старо контоазко семейство, чисто откъм неравни бракове.

Гиляк се замисли за миг, мачкайки с пръстите си неузнаваемото вече цвете.

— Според всичко онова, което ми разправихте, тя трябва да е едва 18-годишна — поде той. — Твърде млада е.

— По-лесно ще се огъне.

— Вярно. Най-сетне — щом е сериозна! Свикнала да живее на село, почти в бедност, Арнел ще ѝ се вижда като рай.

— Разбира се. Мисля, че няма да е сантиментална. Вярно е, младите момичета не можеш да ги разбереш... Драги ми Ели, мога ли да ви помоля да уважите една от моите малки слабости, като престанете да измъчвате това бедно цвете?

— Извинете, братовчеде, забравил бях...

И отваряйки прозорчето на колата, той хвърли навън смазаните листчета. После се обърна към Д'Есил:

— Това се казва обич към цветята! Що се отнася до мене, тия земни продукти, тия сложни съчетания ми са свършено безразлични. След като насладя погледа си на тяхната красота, аз ги унищожавам безжалостно. Истинското цвете за мене, онова, до което не съм се докосвал, без да се възхитя от хармоничната му красота, е смиреното полско и горско цвете.

Д'Есил разтвори учудено очи, което предизвика отново ироничния смях у Гиляк.

— Праведни боже! Бедни ми братовчеде, струва ми се, че ви разкривам тая вечер свои неподозирани хоризонти! Ели де Гиляк бил лиричен и сантиментален! Не можете да се опомните... и аз също впрочем. Но нека бъдем сериозни. Ние говорехме за госпожица Де Ноклар, а не за цвете... Но може би тя е нещо подобно?

— Полско цвете, Ели.

Ироничната уста леко се усмихна.

— В такъв случай бъдете спокоен, ще се отнасям към нея като с полско цвете. Но ще мога ли да видя фотографията ѝ?

— Жена ми има една нейна снимка, но тя е отпреди три години. Ще ви я изпратя утре.

— С точния адрес, моля. Щом съм решил да се ожения отново, искам да свърша по възможност по-скоро тая неприятна работа. И тъй, ако лицето ѝ ми се хареса горе-долу, ще замина за Жюра, за да видя тази млада дама. Но ще ми е нужен някой повод, за да се явя пред господин Де Ноклар.

— Ще ви дам едно писмо, в което ще му съобща, че целта на вашето пътуване е желанието ви да разгледате старите хроники, които той притежава и за които съм ви говорил.

— Предвид едно мое ново съчинение. Много добре. Надявам се, че ще се сети да ми покаже поне дъщеря си?

— За повече сигурност жена ми може да ви даде някоя поръчка, някоя малка вещ, която ще трябва да предадете на госпожица Де Ноклар.

Де Гиляк кимна одобрително с глава.

— Много добре... Здрава ли е тази девойка?

— Много. В семейството няма наследствени болести, мога да ви уверя в това.

— Това е точка, която не бих могъл да отмина. Наистина може би ще намеря там онова, което искам.

Между тях отново настана мълчание. Де Гиляк си играеше небрежно с ръкавицата си. Неговият сродник го гледаше с крайчеца на окото си в недоумение и с любопитство.

— Значи нямате никакъв идеал, Ели? — каза внезапно Д'Есил, навеждайки се към него.

Наведените клепки на Ели се повдигнаха, тъмните очи блеснаха и Д'Есил видя в тях да минава пламък, който сякаш озари ненадейно цялото хубаво лице и то доби сериозен вид.

— Имам само един идеал: родината! — каза със спокоен тон Де Гиляк.

Бедният Д'Есил попадеше този ден от изненада на изненада. Впрочем Ели де Гиляк имаше обичая да поставя хората в недоумение със странните скокове — привидни или действителни — на своите идеи.

— Ах! Много добре! Много добре! — каза графът, стараяйки се да се съвземе. — Това е един много благороден идеал, един от най-благородните... Но може би имате и други?

— Може би! Кой знае! Всичко става!

Внезапно скептикът се появи отново, погледът стана пак ироничен и непроницаем.

Автомобилът спря в този миг пред дома на Д'Есил. Той се сбогува с младия си сродник и с пъргави крачки се изкачи на третия етаж, където се намиреше неговото жилище.

Влизайки у дома си, той видя през полуотворената врата тънка ивица светлина. Д'Есил се запъти нататък и влезе в спалнята на жена си. Госпожа Д'Есил си беше легнала и четеше. При влизането на мъжа си тя обърна към него студеното си благородно лице, чийто израз се смекчи от лека усмивка.

— Не сте ли заспали още, Жилберт? — каза Д'Есил, приближавайки се до нея.

— Невъзможно ми беше да заспя, приятелю. Как прекарахте вечерта?

— Отлично. Ели беше в особено добро настроение тази вечер и не можете да си въобразите какъв беше разговорът ни. Какво странно създание! Преди малко, идвайки насам — защото той бе любезен да ме доведе с колата си, — ме смути съвсем.

— Разкажете ми какво се е случило, ако не бързате да си легнете.

— О, никак! — увери я Д'Есил и се настани в едно удобно кресло до леглото. — Ах, вие не ще отгатнете никога какво научих преди малко! Може би вашата кръщелница Валдере де Ноклар ще склучи наскоро нечуван, великолепен брак!

Госпожа Д'Есил го погледна крайно учудена.

— Защо ми заговорихте толкова неочаквано за Валдере, когато въпросът се отнася до Ели де Гиляк?

Графът потри ръце, смеейки се лукаво.

— Нима не разбирате? Всъщност е много просто. Ели си търси втора жена и аз му посочих Валдере.

Госпожа Д'Есил го погледна смаяна.

— Вие сте луд, Жак! Какво означава тази шега?

— Шега ли? Нищо подобно! За доказателство, че не се шегувам, натоварен съм да му изпратя утре снимката на вашата кръщелница.

И Д'Есил предаде на жена си разговора си с Ели. След като свърши, тя поклати глава:

— Това би било великолепно участие за нашето дете... Но ще бъде ли тя щастлива в такъв брак? Ели е толкова особен, странен човек!

— Трябва да признаем, Жилберт, че не е имало повод той да бъде обвинен в нещо лошо в частния си живот.

— Това е така и ние трябва да го признаем. Ала въпреки всичко първият му брак беше много нещастен.

— Фернанда беше толкова празна жена, суетна и лекомислена кукла! Нейните сантиментални екзалтации, ревността ѝ, претенциите ѝ да се меси в работите на мъжа си трябва най-сетне да са дотегнали много на човек като Ели, който е выплъщение на егоизма и независимостта.

— Егоизъм — да, право казано. А неговото държане към дъщеря му, която едва познава и за която не се грижи? А неговият скептицизъм, неговите свръхсветски привички? И особено онова, което не знаем за него, онова, което той крие зад омайния си поглед, зад усмивката си, гласа си?... После, кажете ми, Жак, вярвате ли, че е много приятно за една жена да вижда мъжа си предмет на непрестанните хвалебствия на възторжени жени? Особено когато тя ще играе при него незначителната роля, определена от Ели за втората му жена?

— Естествено... естествено. Не казвам, че всичко ще върви като по вода в този брак. Но мислите ли, Жилберт, че бедната Валдере е щастлива в дома си, особено с непрестанната си загриженост за нужните средства? Нейната женитба с Ели ще подобри материалното положение на родителите ѝ. И тя ще живее спокойна във великолепия замък Д'Арнел със задачата да върне майчината любов на едно дете, лишено от майка. Тя ще носи едно от най-хубавите имена във Франция, ще се радва на изтънчен разкош, с който Ели ще съумее да я обкръжи...

Госпожа Д'Есил го прекъсна, клатейки глава.

— Ако Валдере си е останала такава, каквато си беше, тя не е човек, който ще намери удовлетворение в предимства от този род. Перспективата да замести майката на Гюйемет ще бъде вероятно по-съблазнителна за нея, толкова предана на сестрите и братята си...

— Най-после, какво ще кажете, Жилберт?

Графинята се замисли за миг, потривайки чело с дългите си изящни пръсти.

— Това е крайно неудобно! Признавам ви, приятелю, че Ели ми се вижда малко странен за съпруг.

Д'Есил се засмя.

— Идете да кажете това на многобройните му почитателки! О, не ще и съмнение, че той винаги ще бъде господар в дома си, защото умее да кара да му се подчиняват! Но той е и истински джентълмен и съм

убеден, че една добра и сериозна жена няма да страда никога от неговия много горд, много неотстъпчив, но лоялен и великодушен характер.

— И странен и... необясним всъщност, признайте, Жак. Ако бих имала дъщеря, дали бих му я дала за жена? Във всеки случай бих треперила много за нея.

— Хм, и аз също! И все пак струва ми се, че у него моралната стойност е много по-голяма, отколкото можем да съдим по външните му прояви. Можете ли например да подозирате, че той е толкова горещ родолюбец?

— Никак, смятах, че по-скоро е равнодушен в това отношение.

— Но ето че той ми разкри това преди малко. Възможно е у него да има и други приятни изненади. Но най-сетне какво решавате за Валдере?

— Ние нямаме сериозни причини да не помогнем на този проект, Жак. При жалкото ѝ материално състояние невъзможно ще е тази девойка да се омъжи. После — скоро те не ще имат вече нито троха хляб вкъщи. В такъв случай налагат се жертви пред едно толкова неочаквано разрешение, каквото ще бъде бракът с маркиз Де Гиляк. Ако Валдере е сантиментална, ако тя е мечтала като другите девойки, боя се, че ще страда при Ели, но възможно е тя да не е имала никога време да мечтае, бедното момиче! И да приеме много просто този брак по разум, този живот, изпълнен с жертви, и равнодушната любезност на мъжа си. В такъв случай би могла да намери удовлетворение в тая женитба, дори да би трябвало да види близките си спасени завинаги от мизерията, защото Ели ще се покаже много щедър, в това не се съмнявам... Само едно нещо ще бъде много неприятно за Валдере: безразличието на Ели към църквата и религията.

— В своите съчинения и слова той винаги е проявявал голямо уважение към религиозните чувства на другите и уверен съм, че неговата жена ще бъде свободна да се придържа към религията.

— Да, но една набожна девойка като Валдере ще иска нещо повече. Най-сетне, ако Ели се реши да обърне погледите си нататък, Ноклар и жена му ще поискат сведения за него и ще ни кажат какво мислят. Те са, които ще трябва да решат.

— Да, това е единственото разрешение на въпроса. Надявам се, че свекървата не ще ревнува този път сина си от младата маркиза,

както ревнуваше от Фернанда, която беше доста красива светска жена и се обличаше чудесно — всички непростими недостатъци в очите на много красивата и винаги млада свекърва.

— Тя не ще има причини да ревнува наистина, ако Ели не се отклони от плана, който си е начертал. Щом снахата не се стреми да я засенчи и не е обичана от сина, когото тя боготвори, маркизата не ще я мрази.

— И тъй, ние ще изпратим снимката утре? А сега лека нощ, мила. Късно е вече. Постарайте се най-после да заспите.

Той целуна високото чело, на което вече се бяха появили няколко бръчки, и се отправи към вратата. Но там се обърна внезапно:

— Струва ми се, Жилберт, че Ели поддържа една утопия, като мисли, че ще може да убеди младата си жена да изпитва към него само умерена привързаност?

— Боя се, че е така. И тъкмо това ме плаши за Валдере. От друга страна, този брак ще бъде такова неочаквано щастие за семейството й!... Ах, не зная какво да кажа. Жак! Вашият своеобразен братовчед ми обърка съвсем главата и уверена съм, че не ще мога да затворя очи до сутринта. Изпратете снимката... не зная какво бих желала: дали Валдере да му се хареса или не.

II

Гиляк взе бавно плика, който му поднесе слугата и на който позна от пръв поглед почерка на граф Д'Есил, и го отвори небрежно.

Ели се намираще в своя работен кабинет — грамадна стая, където всичко беше в стил Луи XV и говореше за изтънчен разкош и за елегантността на домакина. Нито едно парижко жилище не можеше да съперничи в това отношение с дома на Гиляк, със старото и богато жилище на прадедите на Ели, което той бе съумял да преобрази според съвременните изисквания, без да му отнеме благородния отпечатък.

Един сродник на баща му, австрийски благородник, му бе завещал някога цялото си богатство, т.е. няколко милиона доход, така че Ели, който беше много богат и по-рано, можеше да осъществява и най-скъпите си прищевки.

Странен и своеобразен човек беше той, както бяха заявили Д'Есил и жена му. Най-добрите му приятели, покорени от неговия чар и от големия му ум, неговите сестри, дори и майка му, към която проявяваше студена учтивост и любезност, го смятаха за неразгадана загадка. У него се срещаха най-изненадващите контрасти. Така например този човек, който даваше тон на мъжката мода и виждаше, че най-малката подробност в облеклото му бе копирана усърдно от елегантната младеж, този сибарит, който се обкръжаваше с нечувани изтънчености, беше предприел преди две години опасно пътешествие из една почти неизвестна част на Китай. Тогава той се бе проявил като най-енергичния, най-неуморимия, най-предприемчивия от всички свои другари, хора, свикнали на този род експедиции, и бе понесъл всички опасности и лишения. Ето че и вчера тоя скептичен светски човек се бе проявил като голям патриот пред учудения поглед на Д'Есил.

Жените го обкръжаваха с горещо обожание и той бе станал безчувствен към тях. Оставяше да го обожават с иронично равнодушие, забавлявайки се понякога да възбужда с кратковременното си внимание към някоя от тях ревността на другите. От време на време той се отдаваше на някой флирт, който не траеше

повече от един сезон. Неговите приятели знаеха тогава, че романистът е намерил интересен тип за изучаване и наистина го намираха описан и представен майсторски в новия му роман. Изтънчената му ирония разкриваше с една дума всички слабости, всички забавни страни на сюжета и острите му насмешки, обвити в изящни форми, когато се отнасяха до жените, сееха страх у всички, защото смущаваха и най-самоуверените хора.

Такава беше тази странна личност, която госпожа Д'Есил с право намираше за крайно опасна.

В този миг Гилиак разглеждаше внимателно fotografia, която бе извадил от плика. Както бе казал Д'Есил, тя представляваше едно петнадесетгодишно момиченце, много слабо, с неопределени черти, с великолепно и сериозни очи. Гъсти коси увенчаваха младото чело, на което грижите бяха поставили своя отпечатък.

— Fotografia не означава нищо, особено когато е толкова лоша като тази — пошушна Ели де Гилиак. — Обаче лицето ми харесва. Очите са хубави, а в лицето това е най-важното нещо. Ще ида тия дни там и ще видим.

Той погали разсеяно Оден, голямото си куче английска порода, което се приближи и сложи свенливо продълговатата си муцунка на неговите колене. Негърчето, сгъшено в нозете на Гилиак, хвърли завистлив поглед към кучето. Бенаки беше доведен от Африка, където Ели де Гилиак го беше купил от един пазар за роби. Негърчето споделяше с Оден благоволенieto на този капризен, нервен и все пак добър господар, който гледаше на детето като на мило и забавно зверче. Ели си играеше понякога с него и малкият Бенаки внасяше оригинален оттенък в пищния декор на неговия кабинет.

Един слуга влезе и съобщи:

— Баронеса Де Брейл пита дали господин маркизът желае да я приеме.

— Поканете я! — каза Гилиак.

Той сложи fotografia на писалищната си маса и стана, като бутна с крак Бенаки, както би сторил с Оден. Негърчето се скри в един ъгъл на стаята, а в това време неговият господар се упъти с небрежни крачки към посетителката.

Тя беше млада, руса, дребна и хубава жена, облечена с парижка изтънченост. Очите й, с променлив цвят — ту сини, ту зелени,

бляскаха, когато му подаваше ръката си.

— Толкова се боях, да не би да сте излезли! А държах много да ви видя днес! Ще ви искам голяма услуга, Ели.

Роберта де Гранди беше приятелка от детинство на по-голямата сестра на Ели де Гиляк и на неговата първа жена. Съществуваха дори далечна родствена връзка между семействата на майка ѝ и това на Гиляк. Роберта беше две години по-малка от Ели и в детинството си бе играла често с него. След като пораснаха, те яздеха често заедно, упражняваха всички видове спорт. Ели имаше в лицето на Роберта най-усърдната си почитателка и знаеше, че бе отдавна предмет на нейната любов. Обаче той сякаш не забелязваше това.

Когато на двадесет и две годишна възраст Ели се ожени за по-голямата дъщеря на херцог Де Мотекур, Роберта помисли, че ще умре от отчаяние. Тя отстъпи пред настояванията на родителите си, като прие да се омъжи за барон Де Брейл, когото не се постара да обикне и който я остави почти разорена вдовица след три години.

Следващата година Ели загуби жена си. Надеждата възкръсна отново у нея. Любовта растеше в душата на Роберта. Тя не пропускаше случай да срещне Ели, не скъпеше ласкателствата си, кокетираше и мислеше, че може да се хареса с всичко това на мъж като него. Напразни усилия! Ели си остана със своята иронична любезност, примесена с малко нахалство, както казваха най-мнителните, и която той проявяваше изобщо към всички жени, прибавяйки само за Роберта лека фамилиарност, която се дължеше на приятелството им от детинство.

— Услуга ли? И каква ще е тя, моля? — каза той, сочейки едно кресло срещу своето на младата жена.

Тя седна, шумолейки с копринената си рокля, и сне кожената си наметка.

— Нещо, което желая толкова много! Нали не ще ми откажете, Ели?

Тя се наведе малко и в очите ѝ имаше молба. Ели се засмя.

— Трябва най-напред да зная какво ще е това нещо, Роберта...

— Ето за какво се отнася: госпожа Де Каброл дава идния месец едно благотворително празненство. Ще има и литературна част. Реших да дойда да ви поискам една малка пиеса в едно действие — само едно

действие, Ели! Нашето празненство ще има нечуван успех само заради този факт!

— Много съжалявам, но това не е възможно.

— О, защо?

Маркизът навъси леко вежди. Той не обичаше да бъде питан за причините на отказите си, които не обичаше да отменя тъкмо заради това може би, че постъпваше така под влиянието на някоя прищявка.

— Невъзможно е, повтарям ви го! — каза студено той. — Ще намерите друг да го напише и вашето празненство ще има голям успех.

— Не, то няма вече да е същото! Публиката щеше да се надпреварва да купува билети, ако можехме да сложим вашето име в програмата! Оная едноактна пиеска, която бяхте съчинили за вашия празник миналото лято, беше толкова хубава!

— Е, добре, позволявам ви да я играете повторно.

— Но аз бих желала да имаме нещо ново!... Нещо, което вие бихте написали нарочно, единствено за... нас!

Ели де Гилиак се усмихна иронично.

— Ах, нещо нарочно за „вас“? — каза той, наблягайки на тази дума, а в това време насмешливият му поглед накара очите, които го молеха, да се наведат. — Ето кое би поласкало вашата суетност, нали, Роберта? Вие бихте могли тогава да кажете на всички: „Аз накарах господин Де Гилиак да напише това“.

Роберта вдигна поглед и каза тихо:

— Да, бих желала да направите това и за мене, Ели!

В продължение на няколко мига тъмносините омайни и деспотични зеници се спряха на нея. Този човек, който сигурно съзнаваше своята власт, изглеждаше, че изпитва удоволствие от пълната с обожание молба на жената, която се унижаваше да проси от него онова, което той винаги ѝ бе отказвал.

Лека презрителна усмивка се появи на устата му, когато отговори студено:

— Много искате, Роберта. Повтарям ви, че ми е невъзможно да изпълня вашето желание. Обърнете се към Майи или към Корлие, те ще ви свършат добре тая работа.

Лека сянка на огорчение премина по лицето на госпожа Де Брейл. Тя въздъхна, шепнейки:

— Ще го направя по неволя! Но аз все се надявах... Простете ми, Ели, че дойдох да ви безпокоя.

Тя стана, слагайки кожената наметка на раменете си. В този миг погледът ѝ падна на портрета, поставен на писалищната маса. В този поглед проблесна тревога, забелязана сигурно от Гиляк, защото лицето му доби весел израз.

— Напротив, възхитен съм от посещението ви — каза любезно той. — Ще ви видя ли тази вечер в английското посолство?

— Но да, сигурно! Мога ли да ви запазя един танц?

— Да, но предупреждавам ви, че ще дойда късно.

— Не е важно, вие ще го имате, Ели... А сега ще ви поискам още нещо — едно от ония великолепни цветя, които имате тук. О, не зная какво правят вашите градинари в Кан и в Арнел, за да получат тия чудеса!

Гиляк протегна ръката си и извади от една севърска ваза, сложена на масата му, грамаден бледожълт карамфил, който подаде на госпожа Де Брейл.

Младата жена сне веднага букетчето от пармски виолетки, затъкнато на роклята ѝ, и го замени с цветето, което след малко щеше да възбуди завистта на добрите приятелки. След това то щеше да бъде скрито в някоя любима книга, където тази парижанка от двадесетия век, лекомислена и дръзка, но станала сантиментална чрез любовта, щеше да го гледа понякога, а може би и да го целува.

Докато ръцете ѝ, облечени с бели ръкавици, затъкнаха карамфила, погледът ѝ се плъзна отново към фотографията, която наистина я интригуваше.

Ели я изпрати до вестибюла и се върна в кабинета си. Той взе повторно портрета и го гледа известно време...

— Тя трябва да е с благородна външност — помисли си той. — Това ми е достатъчно. А онова, което ѝ липсва, аз ще ѝ го дам, ще я оформя както си искам. Важното е, че ще бъде покорна и че е достатъчно умна.

Букетчето от виолетки беше оставено — съзнателно или не — на писалищната маса от Роберта. Ели го взе и го хвърли на хрътката.

— Дръж, Оден, забавлявай се малко.

Ели се отпусна в креслото си и гледа известно време с подигравателна усмивка кучето, което пръсна листенцата на килима.

После той позвъни и заповяда на появилия се слуга:

— Съберете това, Селестен. И кажете да впрегнат колата с кафявите коне.

* * *

По същото време маркиза Де Гиляк отиде у госпожа Д'Есил. В салона се яви господин Д'Есил, който извини жена си, че не може да я приеме поради силното си главоболие.

— Не я видях снощи у госпожа Де Мотекур и дойдох да разбера дали не е болна — обясни госпожа Де Гиляк.

Господин Д'Есил благодари, мислейки си: „Какво ли ще иска от нас?“. Защото красивата и студена маркиза нямаше обичай да се безпокои за друго. Те размениха няколко незначителни думи, после госпожа Де Гиляк запита ненадейно:

— Кажете ми, драги Жак, не познавате ли в провинцията, сред аристократическите семейства, някоя девойка от добър род, сериозна и скромна, която би могла да стане добра съпруга и добра майка?

Клепките на Д'Есил трепнаха под стъклата на очилата.

— Добра съпруга и добра майка ли? Слава богу, познавам няколко момичета, годни за тая хубава роля!

— Да, но тук се отнася до особен случай. Ели смята да се ожени повторно, Жак, и ми говори напоследък за това. Но ще му е нужна жена, която да не прилича на бедната Фернанда. Вие познавате неговия характер, знаете, че ще бъде напразно всякакво усилие от нейна страна да спечели любовта му. Той иска да сключи само брак по разум, за да продължи рода си и за да даде майка на Гюйемет. Не му е нужна светска лекомислена жена, нито интелектуалка или учена.

— Да, зная, че той се ужасява от подобен род жени.

— Ще трябва тая жена да приеме да живее през цялата година в Арнел, да гледа детето, да не смущава независимостта на мъжа си. Тя ще трябва да бъде достатъчно умна, защото Ели не ще се ожени никога за някоя глупачка.

— Разбирам... среден ум... Красива или не?

Докато Д'Есил задаваше този въпрос, лека насмешка мина в светлите му очи, които обгърнаха с бърз поглед красивата маркиза Де

Гилиак — да, още красива и с младежка фигура, макар че вече имаше няколко внучета. Тънките ѝ устни се свиха леко.

— О, преди всичко да не бъде красива! — каза живо тя. — В такъв случай тя ще бъде кокетка, а Ели не понася това. Но той не ще иска и някоя грозотия.

Леко съжаление прозираше в нейния тон. Лукавият израз в погледа на Д'Есил се увеличи.

— Разбира се! Контрастът би бил много голям — каза той, усмихвайки се. — Зная какво ви е нужно, Ермини... не, исках да кажа, какво е нужно на Ели. Но трябва да ви съобщя, че и той самият ми говори по този въпрос, и то вчера, и аз му посочих вече една девойка, която би могла да му се понрави.

— Наистина ли! Коя е тя? — запита живо маркизата.

Д'Есил ѝ повтори онова, което бе съобщил вече на Ели относно Валдере де Ноклар. Госпожа Де Гилиак го слушаше внимателно. След като той свърши, тя запита:

— Нямате ли някоя нейна снимка?

— Изпратих я тази сутрин на Ели. Впрочем тя е отпреди три години.

— Не е важно, все пак би могло да се съди малко...

— Поискайте от вашия син да ви я даде, скъпа ми Ермини.

Лека сянка замрежи за миг погледа на госпожа Де Гилиак.

— Ели не обича да се месят в работите му — каза тя сухо. — Той не ме е натоварил да му търся жена и затова ще ви бъда много благодарна да не му говорите за тази моя постъпка. Но аз бих желала да го видя женен заради Гюйемер... и после, винаги се боя да не направи някоя женитба като първата. Има такива хитри жени! Роберта де Брейл например, която, между нас казано, се излага много с него, както ми отбеляза вчера госпожа Де Мотекур.

Д'Есил се усмихна леко.

— Успокойте се, Ермини, вашият син не е от тези, които биха отстъпили пред една кокетка. Трябва да признаем, че той е забележително разсъдлив, така че и най-ловката женска маневра не би имала успех при него. Тази бедна Роберта си губи само времето и което е по-важно — достойнството. За щастие тя има работа с истински джентълмен. Но какъв жалък мозък има тая жена! Не ще съмнение, че и аз не бих пожелал подобна съпруга за Ели!

Госпожа Де Гиляк се засмя, ставайки.

— Жалък мозък! О, не дотолкова! Ако оставим настрана любовта й към Ели, каква хубава мечта е да станеш маркиза Де Гиляк, след като си била принудена да живееш от подаяния!... Но, Жак, какъв изгоден брак и за вашата млада беднячка, ако стане жена на Ели!

— Да, бедното дете! О, това ще бъде добре за Ели! Тя не ще бъде салонна дама и вероятно не ще може дори да се облича по модата.

— О, това е без значение!... Нали ще живее на село!

Очите на Д'Есил блеснаха лукаво, когато отговаряше с едва забележима иронична кротост.

— О, без всякакво значение... съвсем без значение!

И докато придружаваше госпожа Де Гиляк до вратата, той повтори пак:

— Да, да, без значение наистина!

III

Снегът бе затрупал големия двор на О Сапен, закривайки по тоя начин от погледите неравните плочи, покрива на старата сграда, жалкото състояние на керемидите и полуразрушените каменни фигури, които красяха по-високите прозорци...

Побеляла беше също и дълбоката долина, където се бе сгушило селото Сен Савиниен, бели бяха и боровите гори по стръмните склонове.

Валдере де Ноклар шеташе из двора и снегът скърцаше под малките ѝ дървени обувки. Тя пренасяше прането от пералнята — стара пропукана сграда до кухнята. Избеляла синя ленена престилка бе вързана около кръста ѝ. Под старата, лошо скроена рокля се очертаваше крайно елегантната ѝ фигура. Валдере беше висока и добре сложена. Качулката, която покриваше главата ѝ, пречеше да се вижда лицето, но лесно можеше да се установи, че и в домашната си работа девойката не губеше грацията в движенията си.

Тя се спря внезапно сред двора, виждайки едно съвсем малко момиченце, което се бе появило на стълбата.

— Какво искаш, Сесил? — запита Валдере.

— Бертран каза, че е време за закуска, Валдере — каза тънкият, леко заекващ гласец. — А татко се сърди, защото не може да намери ключа от тавана, където са старите книги.

Валдере пхна бързо ръката си в джоба на роклята.

— Вярно, забравила съм да го окача на мястото му! Ела да го вземеш, Сесил.

Детето слезе и тръгна с дребни бързи крачки. Момиченцето взе ключа, който му подаде сестра му, но застана неподвижно, вдигайки към Валдере неспокоен поглед.

— Е, какво чакаш? — запита лукаво девойката.

— Но... Бертран иска да закуси!

Прелестен и свеж смях се изтръгна от устата на Валдере.

— И госпожица Сесил също, нали? Хайде, върви бързо вкъщи, ще дойда след пет минути. Гледай да не загубиш ключа!

Тя се наведе, за да вдигне наметката на детето, която се бе спуснала надолу, и качулката ѝ, която не бе добре завързана, падна при навеждането. Между бледосивите облаци, с които бе осеяно небето, се промъкна един слънчев лъч в този миг и освети лицето с хубави черти, чудно бялата кожа и тънките златисторуси къдрави коси.

— Валдере, един господин! — прошепна Сесил.

Малкото ѝ пръстче сочеше оградата. Валдере обърна бързо глава в тази посока и видя зад железата един висок млад човек, който ѝ беше съвсем непознат.

В тоя миг чужденецът отвърна устремения си към Валдере поглед и позвъни енергично.

Младото момиче направи движение, за да иде в жилището и да остави прането. Но не, тя не можеше да остави този непознат да чака в снега. Валдере тръгна към пътната врата с товара на ръце, оправяйки, доколкото може, качулката си.

Младият човек сне шапка, запитвайки:

— В О Сапен, у господин Де Ноклар ли се намирам, госпожице?

Валдере кимна утвърдително с глава и отключи вратата.

— Дали ще му е възможно да ме приеме? Ида от страна на граф Д'Есил...

Сериозното и свенливо лице на Валдере светна веднага.

— Няма съмнение! Господин Д'Есил е добър приятел на нашето семейство. Влезте, господине!

Той я последва в двора. Проницателните му сини очи я обгърнаха с изпитателен поглед, сякаш да отбележат най-малките ѝ движения.

— Сесил! — извика Валдере.

Ала момиченцето бе изчезнало. Валдере се обърна към непознатия:

— Качете се, господине! — каза тя, сочейки разклатените стъпала, чието жалко състояние бе скрито от снега. — Ще оставя прането и веднага ще се върна.

Тя се отдалечи, а в това време младият човек се изкачи по стълбата и влезе в един широк вестибюл със сиви каменни стени, на

които за украса бяха закачени стари ловни трофеи, имаше и три-четири пейки от дъбово дърво...

„Наистина всичко това показва голяма мизерия“ — помисли той, хвърляйки поглед наоколо си, и съблече бързо богатата си шуба.

Валдере се върна почти веднага, без престилка и без качулката си. Тя въведе госта в голям, почти празен салон, където бяха останали само няколко стари, доста хубави мебели и портрет, представляващ някакъв благородник от XVI столетие с кордона на Златното руно.

— За кого да съобщя на баща си, господине?

Задавайки този въпрос, Валдере вдигна очи към чужденеца. И тия очи, тъмнокафяви, толкова големи и дълбоки, бяха най-хубавите сред всички ония, които бе виждал Ели досега. В тях имаше поразителен израз на гордост и кротост, те излъчваха чистата и сериозна душа на Валдере.

— Маркиз Де Гиляк, госпожице — отговори Ели, кланяйки се.

Тя леко трепна от изненада и се изчерви малко. В нейния поглед Ели прочете голямо учудване, почти недоверие. Младата провинциалистка, макар че не познаваше света, бе все пак чувала за тази знаменитост и се питаше смаяна какво можеше да търси човек като него в О Сапен.

Валдере се отдалечи с пъргав, много грациозен вървеж. Де Гиляк се приближи до един прозорец, който гледаше към градината, покрита със сняг. Очите на маркиза следяха играта на слънцето по бялата премяна на боровете.

„Забавен е този мой братовчед Д’Есил със снимката отпреди три години! — помисли си той с леко насмешлива усмивка. — Не исках да взема хубава жена, а попаднах тъкмо на такава! Наистина великолепна! И колко от нашите салонни млади дами биха завидели на естествената ѝ грация, на аристократичната елегантност на тази малка провинциалистка, загубена в снеговете и боровете, облечена лошо и заета с неприятна домакинска работа. И при това с несравнима морална свежест, в това съм напълно уверен, защото тия очи не лъжат... Интересен сюжет за проучване!“

Той се обърна, чувайки вратата да се отваря. Един висок човек, сух, с благородна външност и посивели коси влезе бързо в стаята. И той изглеждаше много учуден и едновременно възхитен.

— Каква любезност, господине! При това лошо време!

Той не знаеше какво да говори в изненадата си. Без да дава вид, че вижда смущението на домакина, Гиляк обясни целта на посещението си с няколко любезни думи и подаде писмото от Д'Есил.

Докато Де Ноклар четеше, Ели го разглеждаше крадешком. Това подвижно лице с меки черти даваше да се отгатне характерът на този човек, непоправим в разточителността си, със слаба и едновременно упорита душа, който бе разорил семейството си и не бе имал никога смелостта да се опита да изплува срещу течението.

— Наистина каква щастлива идея е имал моят приятел Д'Есил, че си е спомнил за нашите стари хроники! — провикна се Де Ноклар, щом довърши писмото. — На това дължим неочакваното ви и ласкателно посещение, господине. Уви! Аз не съм вече парижанин! Но зная какво място заемате... Седнете, моля! Извинявам се, че ви приемам така. Този салон е просто ледник!...

И действително Ели съжеляваше, че бе съблякъл шубата си.

— Ако бих се осмелил? — продължи Де Ноклар, колебаейки се. — Ние ще минем в семейната зала, както казват децата. Ще имам голямото удоволствие да ви представя на жена си и да ви предложи чаша чай. А в това време най-голямата ми дъщеря ще иде да ви донесе хрониките. Тя се занимава с тия стари работи, признавам, че не отбирам нищо от тях.

— Много ще ми е приятно да се отнасяте към мене без церемонии, господине, и ще бъда много щастлив да поднеса моите почитания на госпожа Де Ноклар.

— Позволете тогава да я предупредя.

Той се отдалечи и се върна почти веднага, канейки своя гост да го последва. Те минаха през вестибюла и влязоха в една зала, украсена със стари мебели от орехово дърво, грижливо поддържано.

Няколко птички чуруликаха в клетка до прозореца. В голямата камина от сив камък гореше силен огън, разпръсвайки приятна топлина в просторното помещение.

Една около четиридесетгодишна жена седеше в едно кресло близо до огнището. Тя обърна към госта прозрачното си лице с мрачен и изморен поглед и му протегна ръката си с няколко мили слова, изказани бавно.

Де Ноклар му подаде най-хубавото кресло, отиде да поръча чая и се върна бързо, като човек, който не иска да изпусне и минута от това

толкова ценно посещение. Той седна в един ъгъл, а на лицето му се четеше искреното съжаление, което изпитваше този петдесетгодишен човек за някогашния си лекомислен живот.

Едно четиринадесетгодишно бледо и сухо момиченце, но с будно лице, се появи скоро с поднос, на който бяха наредени хлебчета, намазани с масло. Зад детето влезе Валдере, носейки чаши и чайник.

— Моята най-голяма дъщеря, която видяхте вече преди малко, господине — каза Де Ноклар. — А това е Марта, по-малката.

Валдере започна да поднася чая. Разговаряйки с присъщия си чар, Ели не изпускаше движенията ѝ от погледа си. Той притежаваше рядката способност, ценна за един писател, да издебва у другите най-малките нюанси и да изглежда изцяло погълнат от разговора.

Валдере му поднесе чаша чай. Той я взе и я сложи до себе си на една масичка, след като благодари на Валдере. После, вдигайки поглед към младото момиче, Ели каза с усмивка:

— Не трябва да забравяте малката поръчка, която моята братовчедка Д'Есил ми даде за вас.

И Ели ѝ подаде едно малко пакетче, вързано с панделка, което Валдере взе, като му благодари свенливо.

Валдере отиде да донесе хрониките и се завърна скоро със свитък пожълтели пергаменти. Ги liaк се извини учтиво за безпокойството, което ѝ причиняваше, и започна да разглежда старите книжа, продължавайки да разговаря с домакина. Сегиз-тогиз той прекъсваше работата си, за да поиска някое обяснение от Валдере, за която баща ѝ бе казал, че е в течение на старите хроники на страната. Тя отговаряше с голяма яснота и простота, макар че се чувствуваше смутена пред този блестящ чужденец, чийто дълбок поглед искаше сякаш да проникне до дъното на душата ѝ.

— Съжалявам, че не мога да ида по-надалеч в моите изследвания. Уверен съм, че бих намерил тук интересни работи — каза Ги liaк, завивайки грижливо пергаментите.

— Но вземете ги с вас, господине! И не се стеснявайте да ги задържите дотогава, докогато ще имате нужда от тях! — провикна се любезно господин Де Ноклар, който изглеждаше във възторг от госта си.

— Но аз ще лиша може би госпожицата? — каза Ели, обръщайки се към Валдере.

Тя поклати отрицателно глава.

— Аз нямам вече време да се занимавам с тия издирвания. Отнесете без страх книгата, господине.

Ели се поклони и хвърляйки поглед на стенния часовник, стана, след като забеляза, че е време да мисли за заминаване, ако не иска да пропусне влака.

Гиляк се сбогува с госпожа Де Ноклар и Валдере и излезе във вестибюла с господин Де Ноклар.

— Е, какво е това? Валдере, не можеш ли да се погрижиш за тия деца? — провикна се Ноклар раздражено.

Във вестибюла Сесил и едно момченце на същата възраст се забавляваха да пъхат лицето си в меката и благоуханна шуба на Гиляк.

— Но това не е важно, господине — каза Ели усмихнато.

Валдере се бе завтекла веднага. Леко зачервена от смущение, тя хвана децата за ръцете и ги отведе в съседната стая. До ушите на Ели стигнаха следните думи, произнесени с нежно строг тон от мелодичния глас на девойката:

— Много лошо е да си играете с дрехата на този господин!

И един детски глас отговори:

— О, Валдере, дрехата е тъй топла и мирише на хубаво!

— Струва ми се, че имате много деца, господине? — каза Гиляк, обличайки шубата си с помощта на внимателния домакин, тръгвайки към вратата на вестибюла.

— Да, господине, и то хубави деца, но за нещастие хубостта невинаги е достатъчна.

— Не, невинаги... Но не се безпокойте, господине! Не искам да ме изпращате навън.

Връщайки се в залата, Де Ноклар се провикна с възторг:

— Какъв чудесен човек! Каква елегантност! Всичко, което бях чувал за него, е далеч от действителността. Това е мъж, който би могъл да завърти всички глави, какво ще кажете, Жермен?

— О, безспорно, да! — отговори госпожа Де Ноклар, която бе изтръгната от болезнената си неподвижност с това посещение. — Каква изненада ни направи господин Д'Есил! Господин Де Гиляк е много любезен... но и горд!

— И има право да бъде горд! О, ето един мъж, на когото всичко се усмихва в живота! — промълви Де Ноклар с въздишка.

Той започна да се разхожда надлъж и нашир навъсен, вдишвайки нежното благоухание, което се носеше още в топлия въздух на стаята.

Валдере влезе и започна да разчиства масата, където бе сервирала чая. Баща ѝ се спря внезапно пред нея.

— Слушай, не можа ли да смениш роклята си? — каза сухо той. — Мислиш ли, че е прилично да се явяваш с тази стара дрипа? Какво мнение ще си състави за тебе господин Де Гиляк, свикнал на такава елегантност?

— Но, татко, вие знаете много добре, че не ми остана време! Роклята ми е стара, това е вярно, но е чиста... Най-сетне, важно ли е за нас мнението на този чужд човек? Той видя, че сме бедни, което не е позор, щом умеем да запазим достойнството си.

— Да, той видя това!... Колко неприятно е да бъдеш принуден да приемаш човек като него в тая мизерна къща, и с такава дреха на гърба! — каза той, сочейки старата си орфана дреха. — Неговите слуги биха ме изгонили на улицата, ако бих се явил у него така!

Ноклар вдигна рамене и поде разходката си из залата. След като Валдере излезе, той се приближи до жена си.

— Какво странно дете е тази Валдере! Съвсем не е кокетка! И то с красота като нейната!

— Да, тя е много хубава... и непрестанно се разхубавява.

Госпожа Де Ноклар млъкна, поколеба се за миг и пошушна:

— Забелязахте ли, Луи, че господин Де Гиляк я гледаше много?

Де Ноклар вдигна отново рамене.

— Е, да, гледал я, защото заслужава това! Но не си въобразявайте, че той би се влюбил в нашата дъщеря! Първо, казват, че сърцето му не пламвало лесно, после, на нашата бедна Валдере ѝ липсват много работи, за да може да се хареса на такъв изтънчен светски човек като него, и толкова умен! После, той се числи към нашата най-стара аристокрация и е приказно богат... а ние сме бедни, разорени дребни благородници, годни най-много да възбудят неговото презрително съжаление — довърши с горчивина Де Ноклар.

IV

Този ден в О Сапен гладеха голямото пране.

В грамадната сводеста кухня Валдере гладеше усърдно, а Сесил и Бертран, двете руси седемгодишни близначета, играеха в един ъгъл на стаята, близо до старата Кретиен, единствената слугиня на Ноклар, която белеше зеленчуци за вечерята.

Дълбока бръчка се бе образувала на хубавото чело на Валдере. Гладейки, тя преглеждаше мислено сметките около разноските през последния месец. Въпреки непрестанното пестене, разходите надминаваха скромната сума, с която разполагаше девойката. Вярно бе, че господин Де Ноклар искаше за себе си по-добра храна, нужни му бяха цигари, вино... И днес бедната Валдере бе смутена, защото бе задлъжняла. Дълговете ѝ не бяха много, но досега, с цената на лични лишения, умора, тя бе сполучила да уравнисява бюджета си.

Освен това след посещението на господин Де Гиляк баща ѝ беше се разстроил и показваше всичките горчивини у слабата си душа. От няколко дни нещо му тежеше и Валдере се питаше с тревога дали жалкото им състояние не ще се влоши още повече.

— Раздавачът мина! Има писмо за тебе от Алис д'Обрилие — каза Марта, влизайки в кухнята. — А татко има писмо от Париж в хубав сив плик! На този плик има малка корона. Сигурно писмото ще е от господин Де Гиляк, какво ще кажеш, Валдере?

— Нищо не зная, любопитно девойче!

Краткото пребиваване на Ели де Гиляк бе направило силно впечатление на всички. Единствена Валдере престана да мисли за него още на следния ден, защото имаше много други грижи и мисли в главата си.

Тя взе писмото, което ѝ подаде Марта и което беше от една приятелка, чиито родители бяха някога съседи на О Сапен, а от няколко месеца живееха в Безансон.

— Ах, Алис ще се омъжи! — каза Валдере, след като прочете първите редове.

— За кого, Валдере?

— За един адвокат от Дижон, господин Вале — сериозен младеж, добър християнин и от много добро семейство, ми пише тя.

— Но той не е благородник!

Валдере вдигна леко рамене.

— Какво от това, щом най-главните качества са събрани у него? Алис изглежда тъй щастлива!

— Тогава и ти би се омъжила за човек от скромен произход?

— Да, стига да има същото възпитание като мене и моя светоглед. Трябва да се търси винаги най-главното, мила Марта, и да не упорствуваме за второстепенни съображения... Малка вероятност има обаче бедни момичета като нас да трябва да се безпокоят за подобни работи — каза тя със замислена усмивка.

— Ба, защо не? — отвърна Марта и се завъртя на един крак.

Тя се изправи пред Кретиен, която белеше зеленчука с механични движения.

— Нали и ние ще си намерим мъже, Кретиен?

Старата жена преустанови работата си, вдигна към Марта строгото си и мрачно лице, набраздено с бръчки.

— Може би... Мисля, че по-добре ще е да си седиш тук, отколкото да си сложиш вериги на ръцете. И за Валдере ще е по-добре да остане в О Сапен, макар че положението ѝ не е розово. Женитбата значи мизерия... Да, дъще, аз ти го казвам — заключи тя сериозно, протягайки ръка към Валдере.

— Често пъти да... Но най-последно, Кретиен, всеки трябва да следва своя път на тоя свят! — отговори Валдере, клатейки бавно глава.

— Разбира се! Ти говориш невъзможни работи, Кретиен — провикна се живо Марта. — Ние ще се омъжим, ще бъдем много щастливи и ти ще си останеш с лошите си предсказания. Мислиш ли, че нашата Валдере не е достатъчно красива, за да се омъжи за някой принц?

Кретиен сложи ножа на коленете си, скръсти ръце и вдигна към Валдере помътнелия си от годините поглед.

— Дъще, ако се омъжиш само благодарение на красотата си, ще те съжалявам. Защото хубостта си отива и настъпва охлаждането. Ти

заслужаваш повече от това, Валдере, защото твоята душа е по-хубава от лицето ти.

Тези думи бяха необикновени в устата на старата слугиня, винаги мълчалива и готова да прави строги бележки на младите си господарки. Валдере и Марта я изгледаха с изненада. Тя протегна ръката си към по-голямата.

— Ще се моля за тебе, дъще моя — каза тържествено тя.

И вземайки отново ножа, Кретиен продължи да бели зеленчуците.

Марта излезе, а Валдере, след като прочете набързо писмото от приятелката си, се залови отново да глади. Но едва прекара желязото няколко пъти, вратата се отвори и в кухнята влезе господин Де Ноклар, зачервен и развълнуван.

— Ела бързо, Валдере, имам да ти говоря — каза той с прегракнал глас.

— Какво се е случило? — провикна се неспокойно тя.

Без да ѝ отговори, той я поведе към залата. Валдере извика разтревожено, като видя майка си полупримряла в креслото си.

— О, това не е нищо!... От радост е! — каза господин Де Ноклар, когато Валдере се спусна към нея. — Едно толкова неочаквано, толкова невероятно събитие...

— Какво е то? — запита машинално Валдере, стараейки се да свести майка си.

— Предложение за женитба за тебе! Отгатни от кого?

— Предложение за женитба ли? — каза тя. — Не виждам от кого... ние не познаваме никого...

— Как, нима не познаваш маркиз Де Гилиак? — каза Ноклар и гласът му доби тържествен тон.

Валдере се изправи и погледна недоверчиво баща си.

— Искате да кажете, татко, че... е той?

— Да, той!... Той ми писа, за да иска ръката ти, обична ми Валдере!

Той бе хванал ръцете ѝ, които трепереха от вълнение. Лицето на Валдере пламна и тя промълви:

— Но, татко... не разбирам...

— Какво не разбираш? Не бях ли достатъчно ясен? Трябва ли да ти повторя, че маркиз Де Гилиак иска ръката на Валдере де Ноклар?

В тоя миг госпожа Де Ноклар отвори очи. Тя протегна ръце към дъщеря си, мълвейки:

— Дете мое, колко съм щастлива! Такава женитба! Невероятна мечта!

Валдере побледня, после се опря разтреперана на един стол. Но по нейното хубаво лице нямаше дори следа от радостта, която изразяваха лицата на нейните родители. Тя изпитваше по-скоро страх и изненада.

— Как може господин Де Гиляк да иска да се ожени за жена, която е виждал само за един час? — каза тя с леко разтреперан глас. — Той не ме познава...

Де Ноклар прихна да се смее.

— Колко си наивна, бедна ми Валдере! Половината от браковете стават така. Впрочем господин Де Гиляк е човек, който оценява хората от пръв поглед... После, малка наивнице, знаеш ли, че ти си достатъчно красива, за да плениш всекиго от пръв поглед? Твоята изненада е обаче лесно обяснима, защото въпреки всичко, невъзможно беше да мечтаеш за подобно нещо! Прочут човек като него, и при това толкова богат! Той е и единствен наследник на вуйчо си, херцог Де Версанж, чиято титла ще получи един ден...

Валдере го прекъсна с леко движение на ръката.

— Тия съображения ми се виждат много второстепенни, татко. Аз виждам друго нещо в брака...

— Да, да, зная, че ти си сериозна и незаинтересована. Е, добре! Прочети писмото на господин Де Гиляк и ще видиш причините, с които той подкрепя своето предложение.

Валдере взе бледосивия благоуханен лист хартия и прочете бързо писмото, в което маркизът искаше ръката ѝ с изтънчени и студени изрази, заявявайки, че се надява да намери в лицето на госпожица Де Ноклар, такава предана дъщеря и сестра, търсената от него сериозна съпруга и майка, готова да обича момиченцето, което той има от първия си брак.

„Госпожица дъщеря ви няма да има защо да се бои, че ще промени навиците си, ако стане маркиза Де Гиляк — прибавяше той. — Нямам намерение да наруша начина

й на живот и да я принудя да се отдаде на светския живот, толкова осъдителен във всяко отношение. Тя ще живее с дъщеря ми в замъка Д'Арнел, където нейният живот ще бъде много спокоен — почти толкова, колкото и в О Сапен. Преди всичко аз търся млада, разумна и добра девойка и госпожица Де Ноклар ми се стори, че отговаря на тия мои искания.“

Онова, което бащата и майката, обезумели от гордост и радост, не бяха съгледали, бе схванато веднага от девойката: тя разбра под коректните фрази на светския човек пълната студенина — вероятно толкова голяма, колкото и нейното равнодушие към господин Де Гиляк. Дори да бе допуснала, че той се е влюбил от пръв поглед, господин Де Гиляк не бе съумял да го покаже в писмото, въпреки литературните си способности.

От това ласкателно предложение за женитба личеше ясно, че маркиз Де Гиляк търси майка за дъщеря си, мислеше, че я бе намерил в тази бедна девойка, свикнала на строг живот и грижи към деца. Чрез господин Д'Есил Гиляк бе получил необходимите сведения и тъй като смяташе да сключи брак по разум, той не се бе постарал да напише излишни фрази за тая скромна провинциалистка, на която правеше честта да предложи името си — едно от най-славните във Франция.

Валдере разбра веднага това, макар и смътно, тъй като тя беше много неопитна и не бе имала никога свободно време да мисли за брачния живот, смятан от нея почти за недостъпен.

Тя подаде мълчаливо елегантното писмо на баща си.

— Е, какво ще кажеш? Не е ли сериозен? Не иска, както виждаш, светска жена... но това не ще ти попречи, щом се омъжиш, да го накараш да прави каквото ги искаш. Има ли смисъл да притежаваш положение и богатство и да не го използваш?

— Вие ме познавате много малко, татко! Перспективата за тоя спокоен живот и дългът, който би трябвало да изпълня към това дете без майка, биха ме привлекли, ако... ако го нямаше „него“...

— Как ако го нямаше „него“? — провикна се господин Де Ноклар, а в това време жена му се понадигна и погледна смаяно Валдере.

— Да, защото той не ми харесва и не вярвам, че ще мога да го обикна.

— Той не ти харесва! — промълви госпожа Де Ноклар. — Той, когото наричат най-красивия аристократ във Франция!

Господин Де Ноклар, слисан за миг, се изсмя иронично.

— Наистина, Валдере, с всичкия си ум ли си? — каза той. — Подобно предложение не се подлага на обсъждане. То се приема като нечувано щастие. Ах, той не ти харесвал — този човек, който би могъл да си избере жена измежду най-благородните и най-богатите! Безумно момиче, знаеш ли колко жени с най-големите имена в Европа биха изпаднали във възторг, ако това предложение би се отнасяло до тях? Ти не си го погледнала или пък си била спяпа завчера, за да дойдеш да ни кажеш тази глупост: „Той не ми харесва!“.

Като повечето слаби натури, господин Де Ноклар беше груб по отношение на ония, над които можеше да упражни своята власт. Валдере усещаше, че се задава буря. Въпреки това тя продължи храбро:

— Искан да кажа, татко, че щом го погледнах, се убедих, че нищо — нито вкусове, нито навици, нито възпитание — не може да ни свърже. Той е, както казахте, извънредно светски човек, и това си личи веднага по облеклото му, по крайната му изтънченост може би... А онази иронична гънка на устните, която сигурно сте забелязали...

— Хайде, виждам, че моята набожна дъщеря умее много добре да наблюдава и да съди за ближния си! — прекъсна я баща ѝ раздражено. — Ала всичко това са детинщини. Да поговорим сериозно, Валдере!

— Аз съм напълно сериозна, татко. Темата е много сериозна и не бих могла да се шегувам. Признавам ви искрено, че господин Де Гиляк ми вдъхва страх и не вярвам в такъв случай, че ще ми е възможно да стана негова жена.

Тя произнесе последните думи с треперещ глас, защото знаеше предварително, че ще предизвикат бурята. Но Валдере знаеше също, че трябва да ги каже.

— Валдере! — простена майка ѝ.

Лицето на господин Де Ноклар пламна. Той сложи тъй тежко ръката си на рамото на дъщеря си, че тя се олюля.

— Слушай — каза той сурово, — ще ти покажа последиците от твоя отказ. Внесох малкия капитал, който ни оставаше, във финансови операции, които изглеждаше, че ще преуспеят и ще подобрят положението ни. Напоследък узнах, че работите отиват на зло. Ако успея да спася четвъртината от внесените суми, ще се смятам за щастлив. Но тогава мизерията ще е пълна, разбираш ли, Валдере? Черна мизерия. О Сапен ще бъде продаден за зальк хляб и ние ще тръгнем да просим по пътищата.

Смазана от това разкритие, Валдере стоеше безмълвна. Той продължи:

— Ако се омъжиш за господин Де Гиляк, всичко ще се промени, защото много естествено, той не ще остави да гладуват родителите на жена му и ще се погрижи за възпитанието на децата...

— Не, само това не! Ще работя, ще върша всичко... но не ми искайте такова нещо! — каза тя с прегракнал глас.

— Любопитен съм да зная как ще изхраниш братята и сестрите си, също майка си и мене! — отвърна иронично господин Де Ноклар. — Не разправяй подобни глупости, моля ти се!

Валдере наведе глава. Вярно беше, че тя не ще може да запълни дори стотна част от пропастта, зинала поради бащината ѝ непредвидливост.

— Тази женитба е невероятен шанс за спасение. Тя ще ни даде най-сетне спокойни старини и ще осигури блестящо твоето бъдеще, като направи от тебе една от най-видните дами във Фракция.

— О, аз! — пошушна Валдере сломена.

Тя срещна умолителния поглед на майка си. И там също не ще намери опора. Госпожа Де Ноклар беше жена със слаба душа и изморено тяло. Тя не бе имала никога друга воля, освен тази на мъжа си. Към майка си Валдере изпитваше обич, смесена със състрадание и уважение, стараяше се да ѝ отнеме всички грижи. И затова тя разбра веднага значението на този поглед.

— И вие ли искате този брак? — прошепна тя със свито сърце, навеждайки се към госпожа Де Ноклар.

— Дали го искам? Но това ще бъде спасение за всички ни, дете мое! Да зная, че си добре задомена! И ние — защитени от всички злини! Няма защо да се колебаеш, Валдере!

— Не, трябва да поразмисля — каза енергично девойката и се обърна към баща си. — Подобно решение не се взема, без да се обмисли. Впрочем не трябва ли да поискаме сведения от господин Д'Есил? Ние не знаем нищо за господин Де Гилиак, нищо, нито дори дали е религиозен и дали религиозните убеждения на жена му ще бъдат зачетени.

Де Ноклар махна нетърпеливо с ръка.

— Да не си въобразяваш, че той ще е някой сектант? Де Гилиак е католик, като всички членове на неговия род, но дали е набожен — вероятно не е. Но не искай прекалено много. Впрочем ще пиша на господин Д'Есил само за да те накарам да приемеш. А докато получим отговора, ще имаш време да размислиш. От теб зависи бъдещето на всички ни, не забравяй това!

V

О, не, тя не ще забрави това, бедната Валдере! През цялата нощ тя мисли и не виждаше друг изход: или мизерията през целия ѝ живот, който щеше да се превърне в ад за нея, ако откаже, или брак с този чужд човек.

Защо последното разрешение ѝ вдъхваше такъв страх? Тя не можеше да определи ясно. Възможно ли бе тя да стане съпруга на този блестящ аристократ? Ще могат ли да се разберат те някога?

Обаче никой не изглеждаше да мисли за възможността от един отказ. И Валдере със свито от тревога сърце мислеше, че нищо не ще я спаси от тоя брак.

Отговорът на господин Д'Есил пристигна скоро. Той описа откровенно всичко, което знаеше за Ели, своите съмнения, своите безпокойства и също подозрението, че у Гиляк се крият и неособено сериозни качества.

Господин Де Ноклар не прочете това писмо на дъщеря си, премълча всичко, което беше неблагоприятно, и разказа на всички, че поведението на Де Гиляк било безупречно, колкото и равнодушен да бил към религията, той държал да има за съпруга добра християнка.

Валдере склочи ръце.

— Тежко ми е, татко! Уверявам ви, че не бих приела тази женитба, ако не се намирахме в тия условия.

Господин Де Ноклар скочи.

— Но ти си съвсем обезумяла! Кой е виждал такова момиче! Не трябва да се спори с тебе, щом разсъждаваш така. Сега ще пиша на господин Гиляк. Приемаш ли или не?

Последно колебание в душата на Валдере. Тя си помисли: „Господи, ако трябва да направя жертва, ще я сторя за тях и с желанието да изпълня дълга си към него“. И с твърд глас Валдере отговори:

— Да, татко, приемам.

VI

Господин Де Гиляк пристигна след няколко дни в О Сапен. Валдере си беше облякла празнична премяна — тъмносиня рокля, извънредно скромна, лошо скроена от една малка селска шивачка. Много бледа, с хлътнали от безсънието бузи, тя седеше в залата до майка си. Господин Де Гиляк влезе, въведен от старата Кретиен, чийто поглед под натежалите клепащи го разглеждаше от главата до петите. Той се поклони на госпожа Де Ноклар, после на Валдере, изказвайки и с няколко ловки фрази благодарността си. После, хващайки малката, леко разтреперана ръка, той се докосна с устните си до нея и сложи на пръста ѝ годежния пръстен.

Словоохотливостта на господин Де Ноклар и крайно свободното светско държане на маркиза помогнаха на Валдере, през чието свито гърло едва минаха няколко думи, да се съвземе.

Господин Гиляк започна да разправя с оживление за една дребна случка, станала по време на пътуването му, която изтъкваше една от характерните черти на контоазци. От време на време той се обръщаше към Валдере. Тя му отговаряше с няколко думи, крайно смутена от този блестящ събеседник и от леката ирония, която съзираше у него, и притеснена също от тия пронизващи, много загадъчни очи, чийто поглед срещаше често.

— Валдере, ето един слънчев лъч, ти би могла да покажеш на господин Де Гиляк гледката, която се открива от терасата — каза ненадейно господин Де Ноклар.

— Ако това би могло да ви интересува, господине?...

— Но да, разбира се, госпожице! — отговори той и стана бързо.

Валдере сложи наметката си от тъмнокафяво сукно и излезе първа в градината. Те тръгнаха редом по главната алея. Валдере, все още под влияние на непреодолимата стеснителност, не намираще дори дума да каже на своя толкова коректен и студено любезен годеник. Ала Ели де Гиляк не беше от тия хора, които биха се смутили при каквито и да било обстоятелства. Той започна да разпитва Валдере за всички

местни обичаи и младото момиче, превъзмогвайки стеснението си, му отговаряше просто, разкривайки така своя изтънчен, много проницателен ум. Тя беше много по-образована, отколкото си бе въобразявал вероятно господин Де Гиляк, защото той каза внезапно с тон, в който прозираше лека изненада:

— Аз мислех, че не сте напускали никога този малък провинциален кът, госпожице. А вие изглеждате много образована...

— Възпитавана бях до 16-годишна възраст при бенедиктинците в „Сен Жан“, съвсем близо оттук. Под ръководството на крайно интеллигентната ни игуменка преподаването е много сериозно. Тук, през редките ми свободни часове, аз работих още... Но не мислете, че в мене ще намерите модерно, всестранно, толкова разнообразно образование — прибави тя с усмивка, свенлива и прелестна усмивка, която придаваше на лицето ѝ неизказано очарование.

— О, аз не държа на това, уверявам ви! — каза живо той. — Нашите модерни девойки учат всевъзможни работи, но какво им остава от тази наука?

Те стигнаха до терасата и изкачиха бавно стъпалата ѝ. Замръзналият сняг скърцаше под нозете им, Ели се опря на разкъртената каменна ограда и съзерцава дълго бялата равнина, боровите гори, покрити с бялата си премяна, скалистите склонове, между които се бяха издълбали дълбоки пропасти.

Тази гледка беше величествено красива под бледите слънчеви лъчи, които хвърляха на снега големи трептящи петна, а от напудрените борови клони блещукаха сребристи светлини.

— Тази гледка е чудна, но видът ѝ е много строг — каза господин Де Гиляк, обръщайки се към Валдере. — Тук животът трябва да е много тъжен за вас?

— Никога не съм имала време да забележа това. Впрочем аз обичам много моето родно място, а полето дори през зимата има голямо очарование за мене.

— В такъв случай Арнел ще ви хареса много. Този замък е великолепно разположен в най-хубавата част на Анжу. Околностите са чудесни. Там ще можете да намерите няколко приятни семейства. Обичате ли светските развлечения?

Той се обърна съвсем неочаквано с този въпрос към нея.

Тя отговори веднага:

— О, никак! В тези неща съм съвсем невежа, но онова, което съм слушала да разправят за светския живот, не ме е изкушавало. Винаги съм желала спокоен живот и да се занимавам с полезни работи.

Ели хвърли бърз поглед на това лице с чудно правилни черти, осветено от слабата светлина на зимното слънце, което полагаше златисти отражения върху великолепната коса, сресана с крайна простота. В хубавите кафяви очи внимателният наблюдател можеше да прочете пълна откровеност.

— Вие сте права, госпожице, и одобрявам напълно вашите мъдри думи — каза той със сериозен тон. — Виждам, че Гюйемет ще бъде в добри ръце, което ѝ е липсвало досега, както изглежда.

Както изглежда! Този израз се стори малко странен на Валдере. Тя каза свенливо:

— Дали ще може това дете да свикне с мене? Какъв е характерът му?

— Признавам, че не зная! Аз почти не познавам дъщеря си и не мога да ви осведомя по този въпрос... О, спомням си, майка ми е разправяла за Гюйемет, че е малко мрачна вследствие слабото ѝ здраве, но много кротка.

— Значи вие не я виждате никога? — каза тя, вдигайки поглед към хубавото гордо лице, обърнато към нея.

— Не, виждам я понякога, когато съм в Арнел. Но не се занимавам много с нея. Досега това вършеше майка ми, сега вие ще се заемете с тази работа, щом приемате да носите моето име.

Тонът беше студен, рязък и смрази бедната смутена и изплашена Валдере пред това пълно бащинско равнодушие. По всяка вероятност господин Де Гиляк бе забелязал произведения от неговите думи ефект. Ала той не благоволи да го смекчи. Променяйки разговора, Ели запита, след като хвърли поглед на годежния пръстен, чийто великолепен диамант блестеше на слънцето:

— Харесва ли ви пръстенът, госпожице? Избрах го по моя вкус, който не подхожда може би на вашия. В такъв случай кажете ми искрено това.

— О, пръстенът ми харесва, господине! Впрочем аз не отбирам много от скъпоценности.

На Валдере ѝ се искаше да прибави: „Това е толкова дребна работа за мене в сравнение с толкова много други важни въпроси!“.

— Обичате ли скъпоценностите, госпожице?

— Никога не съм мислила да ги желая, признавам това.

— Ще ми бъде много приятно да ви подаря някои хубави скъпоценни украшения. Но бих желал да зная вашия вкус.

— Изберете ги по вашия, моля ви, така ще е много по-добре.

— Тъй да бъде — каза той с тона на човек, който е задал въпроса само от любезност, но намира, че разрешението е наистина разумно.

Те напуснаха терасата. Господин Де Ноклар и Марта бяха излезли да посрещнат двамата годеници. Те се завърнаха заедно към дома, чиято стара архитектура бе разгледана от господин Де Гиляк с окоето на художник. На влизане в салона Валдере ги остави. Кретиен страдаше днес много от ревматизма си, трябваше да ѝ се помогне да приготви вечерята за този случай.

Докато Валдере опасваше голямата престилка, Кретиен вдигна лицето си и каза натъртено:

— Сгреши, че се съгласи да се омъжиш за този красив парижанин, дъще моя. Той не е за тебе.

— Откъде знаеш, добра ми Кретиен? — отвърна Валдере, опитвайки да се усмихне.

— Не е трудно да се разбере. Виждаш, че лицето му и маниерите му могат да завъртят много глави, но ти не си от тях: на тебе ти е нужно нещо по-сериозно. Макар да е маркиз и да има толкова милиони, това няма да ти донесе щастие. И това също...

Тя посочи пръстена, който блестеше на пръста на Валдере.

— ... Не ти отиват тия работи и аз се боя много, че не ще можете да се разбирате!

— Каква лоша пророчица си ти, бедна ми Кретиен! Нека се надяваме, че твоите лоши предсказания няма да се сбъднат.

Кретиен поклати глава, мърморейки нещо. Тя беше почти винаги мрачна и най-малкото събитие я караше да прави страшни предсказания.

В случая обаче Валдере бе склонна да мисли, че старата жена вижда правилно всичко. Валдере чувствуваше под любезната външност на светския човек една страшна студенина.

Да, той беше всъщност най-студеният измежду годениците. По време на вечерята Ели разговаря най-много с господин Де Ноклар —

за конни надбягвания, за театър, за елегантни спортове — теми, които харесваха на бъдещия му тъст и бяха непознати на годеницата му.

Впрочем Валдере не би могла да поддържа разговора, защото беше принудена да наблюдава допълнителната слугиня, наета за случая. Два или три пъти, въпреки навъсването на баща ѝ, тя бе принудена да стане, за да помогне на прислугата. Обаче Валдере стори това с такава грация и простота, че си остана въпреки всичко прелестна и благородна.

Господин Гиляк сякаш не забелязваше нищо. Като истински аристократ, който знае да се приспособява към всички положения, той се чувствуваше толкова добре в тази обедняла среда, както и у дома си, обкръжен от внимателната си прислуга. Изглеждаше, че скромната, но добре приготвена вечеря му хареса, макар че бе свикнал на изтънчената кухня на своя готвач, комуто плащаше цяло състояние за неговото изкуство.

Валдере смени веднъж сама чинията му и той хвърли поглед на малката, красива по форма ръчица, но почерняла и задебеляла от домакинската работа, после погледна своята бяла и нежна ръка, която бе толкова грижливо гледана — като ръката на най-изтънчената жена. Лека усмивка се появи за миг на устните му и неопределен израз мина през погледа му, който се спря бързо на хубавото лице, леко поруменяло от топлината в стаята, а преди всичко от вълнение.

Той се оттегли почти веднага след вечерята, за да вземе вечерния влак. Преди това бе решено венчалният обред да стане след шест седмици.

— Толкова рано! — прошепна неволно Валдере.

Тя се изчерви пред учудения, леко ироничен поглед на Ели.

— По-късно ще бъда много зает и затова бих желал нашата сватба да стане по възможност по-рано — каза господин Де Гиляк. — Обаче ако вие намирате тази дата много близка, ние ще я отложим за когато искате.

Валдере се бе овладяла вече, тя мислеше, че по-добре ще е най-сетне неизбежното събитие да не се протака. И датата, установена от Гиляк, не бе променена.

Този странен годеник изчезна после за дълго време и напомняше за себе си само с всекидневното изпращане на кошници цветя — истински чудеса, които караха госпожа Де Ноклар и Марта да надават

възторжени викове, а в това време Кретиен клатеше глава и мърмореше:

— Ето пари, хвърлени на вятъра! Не ще ли е по-добре този красив господин да дойде да навести годеницата си?

Валдере обаче си казваше, че предпочита да бъде така. После, през тия последни момински дни в живота си, тя можеше да размишлява спокойно, да се окуражава чрез молитвите и съветите на добрия свещеник за близкото бъдеще — страшното бъдеще, което щеше да я постави във властта на този чужд човек, от когото се боеше и едновременно желаше да го опознае по-добре.

Даровете най-сетне пристигнаха. Валдере гледаше равнодушно родителите си да разгръщат скъпите копринени материи, кожи, дантели, да изваждат скъпоценните украшения от кутиите им — една диамантена огърлица и друга от изумруди...

— Всичко това е много скъпо! — каза госпожа Де Ноклар с прегракнал от възторг глас. — Погледнете това кожено палто! То е царско! А тия алансонски дантели!

— Ах, Гиляк е в състояние да подари такива работи на жена си, пък и много други! — отвърна господин Де Ноклар с тон, в който се чувствуваше гордо задоволство и завист. — Можеш ли да си представиш, Валдере, какво богатство представляват тия подаръци? О, но ти не ги гледаш дори! И това било годеница! Какво си се замислила така?

— Питам се, татко, защо ми изпраща господин Де Гиляк всички тия работи, щом ще трябва да живея на село?

— А, така ли мислиш? Аз пък не вярвам, че ще е така, защото според мене всичко това означава, че твоят годеник, след като е видял, че си достойна да носиш подобни украшения, ти готви по-блестящ живот, отколкото си мислиш.

— Аз не го желая! — каза тя боязливо.

— Е, ще видим какво ще говориш, малка дивачко, след като вкусиш от него! Ти не си въобразяваш дори какъв ефект ще произведеш... Дявол да го вземе! Какъв вкус има във всички тия работи! Ах, Гиляк разбира от изтънченост! Ти ще попаднеш в добра школа, за да се подготвиш за салонния живот, дъще. И вижте как е подбрал онова, което най-ще подхожда на красотата на неговата годеница! Тия изумруди отиват чудесно на косите ти, Валдере!

Той сложи на челото на дъщеря си една малка изумрудена диадема, а в това време Марта обвиваше сестра си в една изтъкана със сребро материя.

— Да, ти си създадена да носиш подобни украшения, миличка! — провикна се с възторг госпожа Де Ноклар.

Валдере сне мълчаливо диадемата и я сложи в кутията ѝ, тя сгъна великолепната материя и отиде да снесе прането от тавана, за да го изгледят.

С каква радост би дала тя всичко това в замяна на малко взаимна обич, взаимна симпатия!

Една кратка бележка за нея придружаваше подаръците. Това писмо бе шедьовър на изтънчена елегантност, на студена любезност и приличие. Трябва да признаем, че господин Де Гилиак не се стараеше да проявява чувства, които не изпитваше.

Валдере се видя принудена да му отговори. Обикновено нейният стил беше лек, хубав, ала този път задачата ѝ се виждаше свръх силите ѝ. За този наистина непознат за нея годеник сърцето ѝ си остана нямо и умореният ѝ ум отказваше да намери няколко достатъчно коректни фрази.

От всичко това Валдере получи ужасно главоболие, което се увеличи на следващия ден със силна треска и господин Де Ноклар бе принуден да отговори сам на бъдещия си зет, уведомявайки го за неразположението на дъщеря си.

Учтив както винаги, Де Гилиак телеграфира веднага, за да иска сведения за годеницата си и прави редовно това през следващите дни до момента, в който Де Ноклар му телеграфира: „Валдере напълно здрава“.

В О Сапен Валдере слушаше непрестанно хвалебствия за годеника си от страна на близките си. Вярно бе, че семейство Ноклар не можеше да изпитва към него друго чувство, освен благодарност. Гилиак предложи много деликатно на бъдещия си тъст една рента, чиято цифра бе неочаквана и възхити господин Де Ноклар. Едновременно с подаръците за годеницата пристигнаха подаръци и за госпожа Де Ноклар и за Марта, съпроводени с няколко любезни думи. Безспорно Гилиак беше щедър и щеше вероятно да стане още по-великодушен в бъдеще. Това бе без съмнение едно родово качество,

улеснено от грамадното богатство, което не измъчваше неговото сухо сърце.

— Господи, помогни ми да се привържа към него! — молеше се Валдере. — Направи така, че той да бъде за мене добър и сериозен съпруг.

И Валдере си спомни за него, когато той говореше с баща ѝ на леки теми, или пък когато разкри пред годеницата си пълното си бащинско равнодушие... Какъв характер имаше този човек? Това бе най-дълбоката и страшна загадка за Валдере.

Маркиз Де Гилиак пристигна в О Сапен два дни преди религиозния брак. Той донесе на годеницата си снимка на малката Гюйемет и ѝ каза, че е ходил да навести детето в замъка Д'Арнел, където беше отишъл да хвърли поглед и върху приготвленията, които се правеха за посрещането на младата маркиза.

— Съобщих ѝ за вашето пристигане — прибави той. — Уверен съм, че ще можете да преобразите бързо това дивичко дете, чиито възпитателки не са си давали труда вероятно да изучат характера му.

Валдере гледа дълго слабичкото детско лице с големи тъжни очи.

— Тя не прилича на вас, само може би в очите — каза Валдере, гледайки Де Гилиак.

— Не, тя прилича на майка си — отговори рязко той и свъси вежди.

Те се намираха сами в приемната, тъй като госпожа Де Ноклар, под предлог, че е малко изморена, се беше качила в спалнята си. Господин Де Ноклар се бе заловил да търси книжа, които искаше да покаже на бъдещия си зет ѝ двамата родители намираха, че тия прекалено официални и коректни годеници трябва да бъдат оставени малко насаме.

Де Гилиак се наведе да оправи едно дърво в запалената камина и каза:

— Вие ще видите утре майка ми и по-голямата ми сестра, виконтеса Де Тролен. Моята сестра Клод, за голямо нейно съжаление, не ще може да дойде от Австрия.

— Но тя ми писа едно много мило писмо, съпроводено с един прелестен подарък. Тя трябва да е много мила?

— Да! Тя е много добра и приветлива и аз съм уверен, че ще ви хареса много повече от Елеонор. Елеонор вълпява типа на

съвременната жена, което ще ви се види малко странно. Впрочем тя е много умна и има име в литературата като романист и поет. Чели ли сте нещо от нея?

— Да, няколко стиха, струва ми се.

— Е, харесаха ли ви?

В кадифените очи на Валдере се изписа леко смущение.

— Трябва да ви призная, че не ги разбрах много добре — каза тя искрено.

Гиляк се разсмя — той младежки, лишен от ирония смях не му бе присъщ.

— Ах, те са шедьоври на символистичния стил! Вие сте много невежа, госпожице... и аз също, бъдете спокойна! На тая тема Елеонор и аз често имаме дребни недоразумения, но опитайте се да убедите в обратното една жена, уверена в своето интелектуално превъзходство и виждаща на всичко това отгоре мъжа си в екстаз пред най-мрачните ѝ творби!

Той изглеждаше много весел днес, не толкова студен и сякаш се стараеше да разгърне цялото непреодолимо обаяние на своя ум заради скромната си малка годеница, с която се занимаваше повече този следобед. От време на време погледът му, отправен към нея, ставаше по-нежен, гласът му добиваше по-голяма мекота и Валдере, едновременно смутена и замаяна, мислеше, че може би най-сетне не ще е толкова трудно да открие добрите страни в неговата душа и да се привърже към него.

— Ние още не сме говорили за нашето сватбено пътешествие — каза той малко по-късно. — Предпочитате ли да тръгнем веднага след брачната церемония или след като прекараме няколко дни в Арнел?

— Бих желала, ако обичате, да отида да се запозная веднага с вашата малка Гюйемер — отговори тя.

— Тъй да бъде! И после ще заминем където искате. Коя страна бихте предпочели да видите?

— Струва ми се, че бих желала много да видя Италия!

— Класическото сватбено пътешествие! Но и аз самият съм горещ почитател на тази хубава страна и ще ми направи голямо удоволствие да ви запозная с нея. На минаване ще спрем в Мантон, за да ви представя на мои добри сродници, херцог и херцогиня Де Версанж, които са там от един месец, както всяка година. На връщане

от нашето пътешествие ще можем да прекараме известно време в Кан, където имам вила. Една разходка по море с моята нова яхта, чието обзавеждане ще бъде съвсем довършено след два месеца, ще ви бъде може би приятна тогава, ако понасяте морето. После ще се завърнем в Париж, където ще трябва да се явя на заседанието по случай приемането ми за член на Академията към края на април.

Тя го слушаше изненадана и в недоумение. Къде оставаше във всички тия планове Гюймет, чието слабо здраве изискваше, както бе заявил той по-рано, постоянното ѝ пребиваване на село?

Всъщност Валдере се плашеше малко от тази промяна в живота — бедната Валдере, която не бе ходила никога по-далече от Безансон и която в пълното непознаване на себе си си въобразяваше, че стои много по-долу от онова, което можеше да очаква от нея господин Де Гиляк.

Тя имаше и други причини да се бои, а това бяха бъдещите ѝ сродници. Графиня Сербек, втората сестра на Ели, херцог Де Версанж, вуйчо на Гиляк, и неговата жена ѝ бяха изпратили по едно много мило писмо, заедно с великолепните си сватбени подаръци. Обаче писмата, които съпровождаха подаръците на госпожа Де Гиляк и на по-голямата ѝ дъщеря, бяха банални и студени. И тъкмо тия две жени безпокояха малко Валдере. Тя знаеше, че те са светски дами и се боеше, че не ще погледнат с добро око на избора на Ели. Обаче те си направиха труда и двете да дойдат в студ сред зима в Жюра, въпреки неудобствата при пътуването и при престоя, колкото и кратък да бе той. Ако те бяха толкова недоволни, нямаше ли да намерят повод да не идват на сватбата?

Как ще изглажда тя сред тези толкова различаващи се от нея жени? Мнението им не бе важно лично за нея, но тя сега имаше желанието да се хареса на господин Де Гиляк.

— Вие ще ми кажете какво ще трябва да правя, нали, защото аз не зная светските обичаи — му беше казала тя в деня на пристигането му, когато се сбогуваше с него след вечерята.

Той се усмихна, срещайки хубавия плах поглед.

— С удоволствие, ако видя, че ще е необходимо. Вие сте по инстинкт светска дама и мисля, че ще се приспособите лесно към обстоятелствата.

Валдере се изчерви леко. Това бе първият комплимент, който той й отправяше. И погледът, който го съпровождаше, накара сърцето на Валдере да трепне от непознато вълнение.

VII

„Един много изненадан и недоумяващ човек е седнал да ви пише, скъпа моя Жилберт. Нямах представа за изненадата, която ми готвеше този Ели, когото с право нарекохте необикновен човек, когато приех да бъде един от кумовете на вашата кръщелница. Как човекът, който ми заяви, че не иска хубава жена и който...

Но оставете ме да ви разкажа всичко подробно. Ние пристигнахме днес следобед в О Сапен с шейна — аз, госпожа Де Гиляк, Елеонор, Анатол де Тролен и княз Стеркин. Господин Де Ноклар ни посрещна. Той изглеждаше преобразен, вие не бихте го познали. Е гледаше само бъдещия си зет. Влязохме в салона. Ели представи на сродниците си госпожа Де Ноклар и годеницата си. Зрелището беше неописуемо. Ние имахме пред себе си най-идеалната хубост, каквато съм виждал досега. Господи! Колко се е променила малката! И при това с държане на аристократка, макар че бе видимо засрамена. Можете да си представите смайването ни! И не бихте могли да отгатнете впечатленията на бедната Ермини, чиято добре запазена красота не би могла да съперничи с тази на Валдере. Въпреки самообладанието си на светска жена, тя не сполучи да прикрие напълно чувствата си и княз Стеркин ми забеляза много уместно, малко по-късно:

— Голямо щастие е, че госпожа Гиляк няма влияние над сина си, който е бил винаги господар у дома си и че тази прелестна млада маркиза ще бъде много обичана от мъжа си, иначе бих я съжалил!

Много обичана ли? Да, би трябвало да бъде така. Ала истината ме принуждава да кажа, че Ели не изглежда да е много влюбен. И — нещо още по-чудно — малката Валдере също няма вид на влюбена.

Не ще съмнение, че те се познават много малко! Но ние сме свикнали да виждаме Ели да вдъхва голяма любов само със снимката си. И затова смятах, че това девойче трябваше да бъде заслепено и завладяно още от първия миг. Вярно е, че той изглежда доста студен към нея... Питам се пак, Жилберт, дали сторихме добре, че спомогнахме да стане тая женитба. Лицето на Ели ми се виждаше днес следобед по-обезпокоително от всеки друг път. Гледах го, докато представяше годеницата си, и виждах в погледа му и на устните му онази полуиронична загадъчна усмивка, която не обичам у него. Очевидно бе, че той се забавляваше, като виждаше смаяните погледи на роднините си, също и моя вероятно. Той знаеше, че майка му ще завижда безумно на тази млада жена, сестра му също. Удовлетворение ли беше това за него?

И наистина ли ще я затвори той в Арнел? Княз Стеркин пошушна на ухото на Ели, минавайки край него, за да се качим в шейната, която щеше да ни отведе в кметството:

— Каква изненада, брате мой! Как можа да скриеш всичко това от нас? Младата маркиза Де Гиляк ще направи сензация в парижките салони.

— Успокой се, жена ми няма да води този глупав светски живот — отвърна рязко Ели, което показва, че му бяха направили неприятна бележка.

Добрият Стеркин остана за миг като попарен. Вярно е, че с Ели не знаеш на какво ще попаднеш. Той е най-своеобразният човек, когото съм виждал досега.

Вашата кръщелница е очарователно дете както морално, така и физически, скъпа ми Жилберт. Не, думата дете не подхожда тук, тя е девойка, хубава девойка, която е запазила невинна и нежна душа. Ще съумее ли Ели да оцени съкровището, което ще притежава? Този разглезен безчувствен човек дали ще се трогне от тази чиста девойка, от тази свежа душа, от това сърце, което мисля, че е много любящо, много чувствително и което той би могъл да

накара да страда лесно? Не е ли заглушил мозъкът му напълно неговото сърце?

Признавам ви, мила приятелко, че ще изпитам известен страх, като ги видя утре да разменят брачните си халки! О, ако би могла работата да се върне назад... струва ми се, че този път не бих му говорил за Валдере!

Сега ще ви дам някои подробности около настаняването ни тук за един престой от 24 часа. Аз ще живея в О Сапен, госпожа Де Гиляк и Елеонор ще спят в съседния замък Вирет, който собствениците му дадоха на разположение на Ноклар. Също Ели и княз Стеркин ще живеят там.

Наредени бяха набързо и по възможност по-добре празничните зали на О Сапен, за сметка на Ели естествено. Ноклар не скри от мене, че бил в навечерието на пълно разорение, когато е дошло предложението на Ели. Това е било спасение за тях и аз подозирам, че Валдере се е пожертвувала.

Да се пожертвува с женитбата си за Ели! Ето думи, които биха прозвучали странно в ушите на много жени, нали така, мила моя? А особено в ушите на Роберта де Брейл. Но Валдере е от друго тесто жена. Ако Ели не я обикне искрено и сериозно, тя ще страда, защото не я смятам за жена, която би се задоволила със случайно внимание, с прищевките на своя господар. Тя ще бъде, не ще съмнение, неспособна да го обожавашляпо, с неговите недостатъци и качества, както биха сторили други.

Както виждате, аз се връщам пак на опасенията си. Ще се постарая да поговоря насаме за малко с Ели, за да мога да узная истинската му мисъл. Това ще бъде трудно, да не кажа невъзможно.

Ето, че часът за вечеря настъпи, време е да ви оставя, скъпа ми Жилберт. Хубавата годеница ме натовари да ви поздравя от нейна страна, госпожа Де Ноклар — също. Майката, малко възбудена от тоя момент, ми се стори пободра. Интересно е, че този брак не ѝ вдъхва никакви опасения! Също като мъжа си, тя е съвсем очарована от

Ели. Какъв страшен чародей е този човек! И аз самият, когато не се замислям много, попадам под чара му! Но каквото и да било, не бих му дал дъщеря си с такова спокойствие.

Марта е много мило момиченце, Ролан — прелестен и добре възпитан младеж. Той има чистия и дълбок поглед на по-голямата си сестра. Ноклар ми довери, че Ролан искал да стане свещеник, но той не ще му позволи никога подобно нещо. По-хубаво ще е вероятно да стане безделник и морална развалина като него!

И тъй, аз свършвам, Жилберт. Вдругиден ще се видим и ще ви разкажа всичко, включително огорченията на госпожа Де Гилиак, която, между нас казано, трябва да има подозрения по отношение избора на Ели, въпреки това, което ни заяви той след завръщането си от О Сапен: «Госпожица Де Ноклар осъществява всички мои желания и ще бъде отлична майка за Гюйемет». Трябва госпожа Де Гилиак да е изпитвала голямо желание да види бъдещата си снаха, за да се реши да дойде по това време в тази област и да се лиши дори и за 24 часа само от всичките си удобства.“

* * *

Вечерята беше на привършване. Големият салон в О Сапен, мебелиран набързо, но с вкус, украсен със зеленина, имаше необикновен вид тази вечер. Отдавна там не се бе събирало такова общество, в този беден стар салон, и той трябва да е бил толкова учуден, колкото и младата годеница, която се намираше за пръв път в съприкосновение с някои от най-забележителните хора на средата, в която щеше да живее.

Валдере беше облечена тази вечер в рокля от лека материя, ушита от една добра шивачка в Безансон. Бледозеленият цвят на роклята отиваше много на хубавата ѝ кожа. В съседство с елегантния тоалет на госпожа Де Гилиак и на ексцентричното облекло на госпожа

Де Тролен — и двете с рокли, излезли от ателиетата на прочути модни къщи — тази на Валдере, макар и скромна, не беше засенчена.

Младото момиче говореше малко. Хубавата маркиза Де Гиляк, импозантна брюнетка със студен поглед, я смущаваше много. Госпожа Де Тролен, млада жена с енергичен вид, с неестествено държане, не ѝ хареса, както ѝ бе предсказал вече господин Де Гиляк. Виконт Де Тролен беше незначителен човек. Единствено откровеното и кротко лице на княз Стеркин ѝ беше симпатично, без да говорим естествено за господин Д'Есил, когото Валдере познаваше и ценеше отдавна.

По време на церемонията на гражданския брак и на вечерята Валдере съзнаваше, че е предмет на непрестанно изследване от страна на всички. Притеснена от това внимание, тя сполучи да запази самообладание със свенлива и горда въздържаност, която придаваше на красотата ѝ особен характер.

Де Гиляк бе очарователен тази вечер. Той буквално бе омагьосал няколкото приятели на Ноклар, поканени на вечеря заедно със самия свещеник. Валдере го слушаше със смесица от удоволствие и боязън. Това странно създание изказваше дълбоки схващания за живота, безупречни морални теории, после ненадейно бляскав сарказъм бликаше от устата му, иронията пламваше отново във великолепните му очи и се отразяваше и в гласа му. И бедната млада годеница, недоумяваща, не знаеше вече какво да вярва и на какво да се надява.

Днес те не бяха останали нито за миг насаме. Господин Гиляк не изглеждаше особено внимателен към годеницата си. Тя срещна у него отново оная студенина, която сякаш бе изчезнала предишната вечер. И сърцето ѝ се сви пак.

Към 11 часа гостите от О Сапен станаха, за да идат в жилищата си. Валдере се оттегли и отиде да стъкне главните в камината. Тя трепна леко, като видя внезапно Де Гиляк до себе си.

— Дайте аз да направя това. Много е неблагоприятно е да се приближавате до огъня с тази лека рокля.

Той се оправи с огъня, после обръщайки се към младото момиче, каза:

— Искам да ви поздравя за вашата рокля, която е прелестна и би ви направила още по-хубава, ако това би било възможно. Но вие

изглеждате изморена тази вечер и не ядохте почти нищо. Трябва да идете веднага да си легнете, скъпа ми Валдере.

Ели говореше тихо, с тон, в който звучеше необичайна топлина. Тя вдигна към него големите си светли очи, които излъчваха свян и вълнение. Тъмните мигли на Ели трепнаха леко, нещо много нежно преобрази погледа му. Той се наведе, хвана ръката на Валдере и я целуна с онази неподражаема изтънченост, която можеше да се срещне само у него. Тази целувка обаче беше по-продължителна, отколкото обикновено. И когато Ели се изправи, Валдере, цялата порозовяла от вълнение, видя непознат израз в тъмносините очи, които се бяха устремили отново към нея.

Тази вечер, когато остана сама в стаята си, Валдере почувствува да изниква в нея някакво смъртно щастие под страха от близкото бъдеще. Някаква зараждаща се надежда, която накара сърцето ѝ да забие силно.

VIII

„Когато една потомка на рода Ноклар се жени в дъждовен или студен ден, тя ще бъде нещастна в семейния си живот.“

Старата Кретиен мърмореше тия слова, събуждайки се сутринта, когато щеше да се извърши брачният обред на Гилиак и на Валдере де Ноклар. Тази женитба не беше по вкуса на Кретиен и тя се стараеше да си спомни мрачни предсказания, които трябваше според нея да разкрият участта на младата годеница.

Госпожа Де Ноклар дойде да помогне на дъщеря си при обличането ѝ. Ала победена от умората и вълнението, тя бе принудена да се оттегли скоро, за да си отпочине малко, преди да потеглят за църква. Марта остана при сестра си, за да ѝ помогне да довърши тоалета си.

— Ето те готова, мила моя. Колко си красива, Валдере! Не ще съмнение, че господин Де Гилиак...

В този миг на вратата се потропа леко. Марта отиде да отвори и видя пред себе си госпожа Де Гилиак в строга елегантна рокля, избрана нарочно за тази сватба на село.

— Мога ли да видя вашата сестра, дете мое?

— Да, влезте, госпожо! — каза живо Валдере, пристъпвайки към бъдещата си свекърва.

Госпожа Де Гилиак ѝ подаде ръка.

— Научих, скъпо ми дете, че майка ви е отишла да си отпочине малко и дойдох да видя дали нямате нужда от някои съвети за тоалета си.

— Колко сте добра, госпожо! — каза Валдере, трогната от държането на маркизата, която вчера беше постоянно студена и въздържана. — Благодаря ви от цялото си сърце, но както виждате, аз съм готова.

— Толкова по-добре, че сте точна, защото Ели не обича да чака.

Говорейки, тя се наведе и поправи нещо в прическата на девойката. Устните ѝ се свиха малко, и в погледа ѝ мина бегъл пламък, когато обгърна хубавото лице и видя тия кафяви, със златисти отражения очи, създадени, за да очароват и най-безчувственото сърце.

— Да, така ще е по-добре, дете мое... И ето ви много тъжна, нали, че трябва да напуснете семейството си и да тръгнете с тоя чужд за вас човек?... Защото вие почти не познавате Ели!

Под спуснатите си клепки тя следеше внимателно развълнуваното лице.

— Да, и тъкмо това най-много ме тревожи, госпожо, защото бих желала да изпълня по възможност по-добре всичките си съпружески задължения, а почти не познавам характера му, вкусовете му, какво би могло да му се хареса или да не му се хареса. Ако бихте желали да ми дадете някои съвети, да ми посочите някои характерни негови черти...

Лек трепет мина по лицето на маркизата, чийто поглед се отклони малко от хубавите свенливи и доверчиви очи. Валдере видя с изненада, че по лицето на госпожа Де Гиляк се изписа израз на иронично състрадание.

— Бедно дете, какво сте си наумили да искате от мене? Съвети, за да живеете с Ели? Но ако ви дам такива, ще ви отнема всички илюзии, защото вие сигурно си градите илюзии. Слушайте, какво наричате вие задължение?

— Но... да обичам мъжа си, да му бъде предана и подчинена във всичко, което е справедливо, във всичко, което не е в противоречие с моята съвест...

Госпожа Де Гиляк я прекъсна със сух смях.

— Предаността и покорността ще бъдат действително необходими. Но обичта... Добре ще е да я намалите във всеки случай, дете мое, ако не искате да страдате като тази, която ви предшестуваше.

— Да страдам?... Но защо? — прошепна Валдере.

— Защото вие не ще намерите никога взаимна обич у вашия мъж. Фернанда разбра това — тя, която беше лудо влюбена в него и в замяна на любовта ѝ се отнасяха с нея с презрителна студенина, която отблъскваше всички нейни прояви на обич, и се дразнеха, когато тя биваше малко ревнива. Ели не я бе обичал никога, той се беше оженил

за нея само защото нейният род беше равен на неговия и защото тя се обличаше с голям вкус и елегантност, което беше от голямо значение за него по онова време. Трябва да прибавя, че това не е вече така и че той ви е избрал тъкмо заради скромността ви, за вашето непознаване на всички светски суетности. Ели иска сериозна и достатъчно умна съпруга, която да не подражава на бедната Фернанда и да не смуцава с голямата си привързаност пълната му независимост, на която той държи над всичко. Моят син има много деспотичен характер и дори когато беше дете, никой не можа да го накара да се огъне. Обаче той е щедър, великодушен и винаги джентълмен. Само че е неспособен да обича — сама съм изпитала това. В него господствува само мозъкът и нищо повече.

Тя говореше със спокоен и отмерен тон и лека горчивина пролича в последните й думи.

Валдере я слушаше с разтревожен, впит в нея поглед.

— Не ще и съмнение, че лишената от сантименталност и от чувства жена би могла да бъде доста щастлива при него — продължи госпожа Де Гиляк. — Достатъчно ще й бъде да приеме онова, което ще благоволи мъжът й да й даде, да не се меси никога в неговите работи, да не се безпокои за неговото отсъствие или пътешествия, както правеше Фернанда. Бедната жена сполучи да си навлече само неговата растяща антипатия, и то до такава степен, че за да не го безпокои, той измисли да напои апартамента си, та дори и автомобилите си с някакъв ориенталски парфюм, който караше Фернанда да бяга и да припада. Обаче една сериозна и благоразумна жена ще съумее да отбегне тия неприятности, които ще й навлекат напълно омразата на Ели. Тя ще съумее да разбере каква роля трябва да играе при него, който се е решил да се ожени повторно с надеждата, че ще има наследник. Раждането на дъщеря му беше за него истинско разочарование, което той не може да прости на детето. Ели не знае какво е бащинска обич, както и съпругеска любов. Предпочитам да ви кажа откровенно всичко това, дете мое, понеже искате да ви дам сведения за него. Трябва също да ви предупредя, че той е неподражаем психолог и вижда в другите само странното състояние на душите им, забавното усложнение на характерите. След като е изследвал основно всички женски сърца, които го боготворят, може би той ще намери, за интересно да проучи вашата млада душа, може би ще му е угодно да

породи у вас впечатления, които ще разследва по-късно най-подробно в идния си роман. Признайте, дете мое, че ще ви бъде много тежко да си градите илюзии, да мислите, че сте завоювали сърцето на мъжа си и да видите един ден, че сте били за него само обект на проучване, може би обект на негова прищявка и че той ще ви изостави, щом ви се насити.

Валдере, побледняла, отстъпи назад, шепнейки с разтреперан глас:

— Но тогава... аз не мога да се омъжа за него!... Не мога при тия условия...

— А защо, мила моя? Нима сте мечтали за друго нещо? Нима държането на Ели ви е карало да вярвате, че ще бъде нещо различно?

Наблюдателят би схванал тревожния оттенък в гласа на маркизата. Ала Валдере бе премного развълнувана, за да забележи това.

Внезапно кратката сцена вечерта, когато той се прощаваше с нея, изникна в паметта ѝ. Тя чуваше топлия глас с почти нежни нотки, виждаше омайния галещ поглед, чувствувахе на ръката си милувката на устните му. В оня миг Валдере разбра, че опасенията ѝ се бяха напълно изпарили...

Но според онова, което казваше госпожа Де Гиляк, тя е била за него само интересен „обект за проучване“ и за него е било може би забавление да накара сърцето ѝ да затрепери?

О, не, не, това бе невъзможно! И все пак всичко, което ѝ бяха разказали, бе в съгласие с по-раншното му държане — тъй студено и равнодушно! Този неин годеник, със загадъчното лице и скептичната усмивка, с неговото бащинско равнодушие и безразличие! Всичко това обясняваше също и недоверието, което изпита тя по отношение на Ели де Гиляк в самото начало.

Валдере прошепна в отговор на въпроса на госпожа Де Гиляк:

— Аз се надявах, че обичта ще се роди постепенно между нас. Но вие ми казахте, че господин Де Гиляк не ще ми даде никога своята обич и не ще приеме моята привързаност...

Хубавото лице, което се бе изчервило леко, побледня отново. Думите излизаха с усилие от пресъхналите устни на младото момиче.

— Да, но стига тази привързаност да бъде разумна и да не го ограничава в нищо. Съжалявам, че ви разтревожих така, дете мое —

прибави госпожа Де Гиляк, хвърляйки бърз поглед на разстроеното лице. — Вие изглеждате много чувствителна, мила моя, и ще направите добре да се владеете, защото ще страдате много при Ели, който ненавижда чувствителността. Вярвайте в моята опитност, Валдере, успокойте сърцето си, приемете онова, което ще ви даде съдбата, без да мечтаете за несбъднатите си желания. Ели ще бъде добър съпруг, ако си останете винаги покорна и сериозна, той не ще ви смущава много, защото ще живее често в Париж или ще пътува надалеч и вие ще имате един много спокоен живот в замъка Арнел, който е цяло чудо.

Думите звънтяха в ушите на Валдере. Не беше ли тя жертва на лош сън? Но не, госпожа Де Гиляк беше тук, пред нея, много сериозна, видимо искрена. Тя я предупреждаваше от доброта, от състрадание към нейната неопитност, тя си спомняше за първата женитба на Ели.

Госпожа Де Гиляк сложи ръка на рамото ѝ.

— Дали не е имало някакви романтични мечти в тази малка глава? — каза тихо тя. — Ще ми е чудно, ако кажете, че е било иначе, защото вие ще бъдете първата жена, която не е повече или по-малко влюбена в Ели. Не подражайте на Фернанда, бедно мое дете, тя страда много. Запазете сърцето си, защото той не ще ви даде никога своето!

Гласът на Марта запита отвън:

— Готова ли си, Валдере?

— Да, слизаме — отговори госпожа Де Гиляк.

И хващайки малката, замръзнала под ръкавицата ръчица, тя прибави тихо:

— Вие няма да ми се сърдите, нали, скъпо мое дете, че по ваше искане ви отнех някои ваши илюзии?

Някои! Уви! Къде бяха нейните бедни малки илюзии, нейните боязливи надежди!

— Не, госпожо — отговори тя с разтреперан глас. — Напротив, аз ви благодаря, че ме осведомихте за ролята, която ще трябва да играя при господин Де Гиляк. Признавам, че тя не отговаря на представата ми за брака и ако знаех...

Тя не довърши, но устните ѝ затрепериха по-силно.

Госпожа Де Гилиак не възрази нищо. Отваряйки вратата, тя излезе, последвана от Валдере. Когато влязоха заедно в салона, тих шепот на възхищение се разнесе сред събраното общество. Прекъсвайки рязко разговора си с княз Стеркин и с Ролан де Ноклар — най-големия брат на Валдере, Де Гилиак обгърна с продължителен поглед младата, толкова красива годеница в рокля с дълъг шлейф, която подчертаваше стройната ѝ фигура, лекия воал идеализираше още повече чудно красивото лице. После той пристъпи към нея и хвана ръката ѝ, за да я целуне.

— Какво има? Вие сте замръзнали!... — каза живо той. — И изглеждате неразположена...

— Не, благодаря ви... само малко изморена — отговори тя, старайки се да затвърди гласа си и отвърщайки поглед.

Валдере се отдели и отиде да поздрави госпожа Де Тролен. След няколко мига тя седеше с баща си в шейната, подплатена с бяло кадифе и снабдена с великолепни кожени завивки, докарани в О Сапен.

По пътя господин Де Ноклар не ѝ даде възможност да разсъждава, да събере тревожните си мисли. Той беше възбуден и неизчерпаемо словоохотлив. Валдере влезе като лунатичка в старата църквица под ръка с баща си. Малката селска църква бе потънала в цветя, донесени от Средиземноморието. Предишния ден господин Де Гилиак бе уведомил тъста си, че двамата негови градинари от Кан ще пристигнат с необходимите за украсата на църквата цветя. Това бе единственият разкош при тази церемония и тия бели, нежни и благоуханни цветя прикриваха падналата мазилка на стените, покриваха олтара, красяха хора и се спускаха в гирлянди до молитвения стол, където щеше да коленичи годеницата.

Ала Валдере не виждаше нищо. С глава, скрита в ръцете, тя отправяше към бога тревожния вик на измъченото си сърце. Какво да прави? Но ако това е вярно? Ако тоя човек е наистина отвратителният съпруг и баща, какъвто го бе описала госпожа Де Гилиак?

Сигурно всичко беше вярно. Тази почтена и умна жена не ще се унижи да измисля работи, които не представяха в изгодна светлина сина ѝ. Впрочем всичко това беше много правдоподобно. Още от първия ден той ѝ бе направил неприятно впечатление. Каква студенина по време на годежа им! Как се стараеше той да ѝ покаже безразличието си! Може би Гилиак се е боял, че и Валдере ще се привърже към него

като първата му жена? А тая ирония в думите и в погледа му? И най-сетне всичко, всичко друго...

Свещеникът се появи, предшествуван от децата в хора. Дъщерята на нотариуса от Сен Савиниен свиреше на органа една прелюдия, чиято сериозна интонация съответствуваше на тревожните мисли на Валдере. Благоуханието на цветята изпълваше църквичката. Валдере чувствуваше, че главата ѝ се замайва, струваше ѝ се, че пред нея се отваря много тъмен път, по който тя щеше да тръгне слепешком.

— Господи! Господи! Какво да правя? — молеше се тя.

Свещеникът започна речта си. Тя го слушаше като насън, обаче мозъкът ѝ се стараеше да схване една дума поне, която да я облекчи...

„Вие трябва да обичате съпругата си, както Иисус Христос обича църквата си. А какво значи това? Не е ли обичал Иисус Христос всеотдайно тази мистична съпруга? Не бди ли той всекидневно над нея с нежна обич? Не е ли тя за него повече от всички богатства, по-красива от всички чудеса, събрани на земята и на небесата? И така, господине, вие трябва да обичате онази, която ще стане пред бога ваша другарка.“

Валдере вдигна неволно поглед към господин Де Гиляк. С вдигнатата глава той гледаше внимателно свещеника и никакво вълнение не се виждаше на това надменно и спокойно лице. Вероятно романистът изучаваше този селски свещеник, надсмивайки се в себе си на наивността на добрия човек, който го подканяше да обича жена си, да я обича предано, да я обича най-много на света след бога.

„А вие, скъпо мое дете, би трябвало да се привържете към вашия съпруг, както църквата е привързана към своя небесен господар... Трябва да му бъдете вярна в скърби и радости, да го обичате силно, християнски и да бъдете готова да му жертвувате всичко извън онова, което е във връзка със спасението на вашата душа!“

Да го обича!

Сега тя не би се осмелила да стори това! Страхът да бъде измамена, да намери у него само студено любопитство на психолог ще я смразява винаги, ще създава у нея вечно недоверие. О, защо ѝ бе казала госпожа Де Гилиак всичко това?... Тя се бе помъчила чрез молитви и сериозни размишления да се подготви за новите си задължения, да разгледа със спокойствие дълга да се привърже към тоя непознат съпруг! А сега Валдере не знаеше вече какво да прави, съмнението и страхът измъчваха бедния ѝ мозък...

Ако госпожа Де Гилиак не бе говорила, Валдере нямаше да подозира нищо, тя щеше да отдаде младото си доверчиво сърце...

„Какво да вярвам? О, какво да вярвам?“ — мислеше отчаяно тя.

— Е, Валдере?

Господин Де Гилиак се беше навел малко, шепнейки тия думи с леко учуден тон. Валдере трепна, виждайки, че е настъпил моментът да се приближи до олтара.

Тя измина няколко крачки и се изправи до Ели. Облак мина пред очите ѝ, стори ѝ се, че цветята, светлините заиграха хоро около нея.

Ясният глас на господин Де Гилиак, който отговори с енергично „да“ на въпроса на свещеника, я изтръгна от това вцепенение. Свещеникът запита сега:

— Валдере де Ноклар, приемате ли за законен съпруг Ели Габриел Бернар де Ровейр де Гилиак?

В църквата бе настанала пълна тишина. Валдере чуваше сърцето си да бие със силни удари. Голяма тревога я обзе и я накара да изтръпне. Тя вдигна поглед към свещеника и добрият старец прочете в него мъчителен въпрос. Неговата малка заблудена овца го молеше за помощ. Но защо?

Валдере почувствува върху себе си и погледа на господин Де Гилиак. Около нея всички чакаха. Още един миг и присъстващите щяха да се учудят на това странно колебание.

С малко прегракнал глас тя изрече най-последната дума, която я свърза с Ели де Гилиак.

Свършено бе, тя беше негова жена. Той хвана ръката ѝ, за да ѝ сложи брачната халка. Но тази малка гореща ръчичка трепереше

толкова силно, че той трябваше да я хване здраво, за да ѝ сложи халката на пръста.

Всички забелязаха разтревоженото лице на младата жена и когато тя излизаше от църквата под ръка с господин Де Гиляк, шепотът: „Колко са красиви!“ бе последван от: „Колко е бледа!“.

Де Гиляк помогна на жена си да се качи в шейната, загърна я в кожената завивка и седна до нея. По пътя, който беше кратък от църквата до О Сапен, те не размениха нито дума. Валдере отвърна глава, за да се скрие от този поглед, който чувствуваше да тежи над нея изпитателен и изненадан. А сърцето ѝ биеше още по-силно.

Валдере не забрави през целия си живот тази сватбена вечеря. Докато цялото ѝ същество бе изтерзано от тревогата, която растеше от минута на минута, тя бе принудена да разговаря, да се усмихва и да бъде предмет на внимание от страна на всички. Тя чувствуваше, че силите ѝ я напуснаха, когато вечерята свърши и всички станаха, за да излязат от трапезарията.

Господин Де Гиляк се наведе към нея:

— Време е да се пригответе за заминаване, Валдере — каза той тихо.

Неспособна да изрече нито дума, тя кимна утвърдително с глава. После се измъкна от трапезарията и отиде в гостната.

О, да остане най-после сама, далеч от всички, далеч от него преди всичко, чийто поглед тя бе чувствувала постоянно устремен към нея по време на вечерята! Да може да размисли най-после... и да си каже, че не е била права, че е извършила грешка...

Защото не беше ли грешка, че бе казала „да“, когато в същия момент бе обзета от непреодолим страх, от страшното съмнение, че между нея и нейния годеник съществува морална пропаст?

Тя бе отстъпила в момент на залисия, която се дължеше на присъствието на всички ония, които изпълваха църквата, отстъпила бе пред страха, който щеше да предизвика отрицателният ѝ отговор, пред мисълта за страшния гняв на баща си и от всички последици на подобна постъпка...

Тя беше казала „да“ и с тая дума Валдере бе обещала да обича мъжа си. Тя бе принудена да стори това въпреки всичко. Но как ще може сега да изпълни обещанието си с това недоверие, с тоя ужас в сърцето?

В съседната стая, чиято врата бе останала отворена, твърди и пъргави крачки накараха паркета да скръцне. Валдере трепна от уплаха, когато видя мъжки силует на прага. Тя отстъпи с инстинктивно движение до нишата на прозореца.

Господин Де Гилиак се спря за миг. Лека сянка мина по лицето му. После той пристъпи към жена си, заявявайки със студена ирония:

— Наистина, аз като че ли съм плашило за вас, Валдере! Ще ми бъде ли позволено да узная причината?

Гореща червенина замести сега бледнината, която бе заляла преди малко лицето на Валдере. Победена от нуждата да бъде откровена, тя заяви с треперещ глас:

— Извърших голяма грешка... Разбрах, че не бях права, като отстъпих под натиска на моите родители, тъй като изпитвах към вас само страх и никаква симпатия. Преди малко, слушайки свещеника да говори за задълженията на съпругата християнка, почувствувах, че не ще мога... по отношение на вас...

Тя не смееше да го погледне, но говореше смело, казвайки, че бе длъжна да му изкаже своите чувства.

— О, това са дребни скрупули на младо набожно момиче! Понеже този добър свещеник ви е казал, че трябва да обичате мъжа си, а вие се чувствувате неспособна да изпълните това си задължение, ето че се измъчвате! Успокойте се, аз не съм толкова придиричлив като него и тъй като не ми правите честта да ми дадете вашата обич, ще мина и без нея, без да ви осъждам за това, вярвайте ми.

Той произнесе тези думи с тон на саркастична студенина, която подчерта още повече иронията на това изявление.

Валдере почувствува студени тръпки да минават по тялото ѝ. И вдигайки поглед, срещна неговите очи, чийто израз — смесица от насмешка, раздражение, надменност — беше доста трудно да се определи.

— Странни схващания имате вие за брака! — каза тя, стараяйки се да затвърди гласа си.

— Извинете, това не се отнася до мене! Вие ми правите признанието — много неласкателно за мене впрочем, — че ви вдъхвам отвращение. Е, добре, мъдростта ми налага да ви отговоря така, както направих! Надявам се, че не сте мислили, че ще ме отчаете с това разкритие?

О, не, тя не бе мислила никога подобно нещо, бедната Валдере! Но не бе очаквала и тая студена ирония след думите и погледа в навечерието на сватбата.

— ... А що се отнася до моето гледище по отношение на брака, не зная дали то е по-лошо, отколкото това на една девойка, която се съгласява да я принудят да се омъжи за мъж, когото не може да понася и едва след брачната церемония се сеца да съобщи на мъжа си истинските чувства.

— Господине!

Лека червенина се появи по матовото лице на Ели.

— Извинете, ако съм ви оскърбил, но вие самата ми признахте...

— Че съм отишла много надалеч в синовната си послушност. Аз се надявах, че обичта ще се породи между нас и бях решена, вярвайте ми, да изпълня всички мои задължения. Едва преди малко разбрах, че не съм била права, че не ще мога никога...

— Малко късно, струва ми се! Работата е вече свършена, ние не можем да се върнем назад... Освен ако поискате да разтрогна принудителния ни брак.

— О, да! Да!

Възкликанието беше искрено. Иронична гънка повдигна устната на Де Гилиак.

— Толкова ли сте храбра, че бихте могли да си представите, без да потреперите, какъв ще бъде вашият живот тук след развързка от този род?

Тя прошепна със страдалчески тон, навеждайки дългите си златисти мигли, сякаш да прикрие измъчения си поглед:

— О, не разбирате ли, че бих предпочела да понеса всичко, само да не бях произнасяла думата, която ме свърза с вас за целия ни живот!

Господин Де Гилиак се дръпна малко. Лицето му бе страшно неподвижно, а очите му бяха потъмнели дотолкова, че изглеждаха почти черни.

— Пред една толкова явна антипатия мой дълг на джентълмен е да се преклоня — каза студено той. — Но аз не искам публична раздяла. В очите на света вие ще си останете маркиза Де Гилиак. А всъщност ние ще живеем разделени, всеки запазвайки своята независимост. Ще имам честта да ви придружа до Арнел, където, надявам се, ще искате да се занимавате с Гюйемет, според нашите

условия. А сега позволете ми да ви напомня, че ни остава само четвърт час, за да напуснем О Сапен.

— Оставете ме тук... Това ще бъде много по-разумно — каза с разтревожен глас тя.

— Но трябва ли аз да ви напомням думите на свещеното писание: „Жената трябва да последва мъжа си“? Освобождавам ви от всички задължения, които смятате, че имате към мене, с изключение на това.

Тя пристъпи към него със склучени ръце и трогателно умолителен поглед.

— Моля ви, оставете ме тук!

Той отвърна малко погледа си и отговори студено:

— Решението ми по този въпрос е непоколебимо! Благоволете да съблечете тази рокля, ще ви чакам в салона.

Той отвори една врата пред нея. Валдере излезе от приемната и се запъти към стълбата. Но преди да тръгне по нея, тя бе принудена да се спре, защото краката ѝ почти се огъваха.

Една ръка се докосна до рамото ѝ и гласът на брат ѝ Ролан прошепна:

— Какво има, Валдере?

— Изморена съм малко, мили. Нищо особено.

— Кога ще се видим пак, Валдере? Ще те остави ли господин Гиляк да идваш често?

Той я гледаше нежно. Ролан беше най-обичният ѝ брат, защото те се бяха разбирали винаги много добре.

— Моли се за мен, Ролан — прошепна тя.

Валдере извърна поглед и тръгна бързо по стълбата, защото чувствуваше, че риданията щяха да я задушат. А тя не искаше да знаят нейните страдания тези същества, за които се бе пожертвувала.

Валдере бе убедена сега, че поне по една точка госпожа Де Гиляк бе казала истината: Ели де Гиляк бе студен, егоист, лишен от сърце.

И тя знаеше вече положително — той ѝ го бе казал доста ясно, — че обичта на неговата жена не бе важна за него.

Как би предпочела тя гневни изблици пред тази ледена ирония, пред този учтив сарказъм!

А достатъчна щеше да бъде една дума — дума, изказана с доброта, със снизхождение към младата жена, която се обвиняваше искрено за грешката си, за да се изпари съмнението, да се разпръсне страхът!

А сега?

Тя се съблече и облече машинално. След като бе готова, Валдере гледа дълго наоколо си тази голяма стара стая, мебелирана само с най-необходимото, почти бедна, където я бяха налегнали толкова грижи през последните години, но където тя не бе изпитвала никога страдания от рода на тези, които понасяше сега. Валдере коленичи пред разпятието, сложено над леглото ѝ, склучи ръце и се помоли:

— Господи, ако съм сгрешила, смили се над мене, имай предвид моята неопитност и подкрепи ме в пътя, по който тръгвам днес.

— Готова ли си, Валдере? Господин Де Гиляк ме изпрати да ти кажа, че е време за тръгване — каза отвън гласът на Марта.

— Да, ето ме, мила.

О, този момент на заминаването! Снощи той не ѝ се бе видял толкова страшен, но днес!

Валдере се сбогува със своите, сдържайки скръбта си. Тя обеща да пише често, много често...

— Ще дойдеш да ни видиш, нали, Валдере?... Вие ще ѝ позволите, Ели? — запита госпожа Де Ноклар, която разглеждаше с трепет разтревоженото лице на младата жена.

— Но когато пожелае! Валдере ще бъде напълно свободна да пътува, когато поиска! — отговори Де Гиляк, който се поклонил в този миг, за да се сбогува с тъща си.

Докато той се сбогуваше с новото си семейство, Валдере излезе първа във вестибюла. Тя сякаш бързаше сега да бъде далеч от О Сапен.

— Дъще моя, ще се моля на света богородица за тебе. Струва ми се, че не ще ти върви по вода в новия ти дом.

Застанала във вестибюла, Кретиен произнесе тези думи с пророчески тон.

Валдере се наведе и целуна набръчканите ръце на старата жена.

— Довиждане, Кретиен. Да, моли се за твоята Валдере.

И тя избърза да излезе на двора, защото риданията я задушаваша сега.

Шейната, която ги отнесе, пристигна след четвърт час на малката гара. Едновременно с тях заминаха и госпожа Де Гилиак, която отиваше в Кан, госпожа Тролен, Д'Есил и княз Стеркин, които се връщаха в Париж.

Ели настани жена си в едно купе, запазено за него, и след като се увери, че нищо не ѝ липсва, се залови да разглежда пощата, предадена от лакея му. Валдере можа да поплаче тихо, с чело, опряно на стъклото, виждайки да изчезват заедно със силуетите на нейните скъпи планини и нейното моминство, често пъти сурово, но смекчено от обичта на братята и сестрите ѝ.

А сега тя се намираше във властта на оногова, който ще бъде за нея винаги чужд човек.

IX

Автомобилът на господин Де Гиляк се движеше по широкия, добре поддържан път, който водеше от гарата на Вриниер до замъка Д'Арнел. Валдере, малко изморена, гледаше разсеяно прелестната местност, която маркизът, седнал до нея, ѝ показваше. Времето днес беше ясно и хубаво, свежият въздух влизаше през прозорчетата на колата, които Ели бе отворил по желание на Валдере. Тя понасяше с мъка странния парфюм, с който бе пропита колата.

Де Гиляк бе проявил голямо внимание към Валдере и не бе пренебрегнал нито една от любезностите, дължими на една жена от страна на добре възпитан човек. По време на пътуването той ѝ беше донесъл вестници и списания, говорил беше с нея за посетения от него страни и пристигайки в Париж, където трябваше да прекарат един ден, преди да идат в Арнел, той се бе осведомил дали тя би желала да остане там по-дълго. Но всичко това бе казано със студена учтивост, с голямо безразличие. Тъкмо този тон трябваше да съществува между тях.

Валдере отказа да приеме предложението на мъжа си. Какво я интересуваше Париж! Тя бързаше сега да иде в Арнел, да сложи край на неприятното положение, в което бе поставен господин Де Гиляк, да остане най-после сама — сама в новия си живот и пред утешителната задача, която ѝ задаваше малкото сираче.

Сломена от морална, а не от физическа умора, тя прекара деня в дома на Гиляк, в апартамента, който бе принадлежал на първата му жена. Въпреки относително краткия им годеж, Де Гиляк напълно бе преобразил жилището с един оттенък на спокоен и великолепен разкош, какъвто той бе наложил в цялата обстановка на своите дворци. И Валдере, която познаваше само О Сапен или скромните жилища на приятелите на семейството си, се чувствуваше крайно притеснена сред изтънченостите на този разкош и многобройната и добра прислуга.

Младата жена се видя с мъжа си само по време на храненето, когато те бяха сами. С всеки друг тия минути щяха да бъдат

мъчителни, ала Де Гилиак притежаваше несравнимото изкуство да изглажда най-напрегнатите състояния със своя винаги интересен, макар и безразличен говор, с любезност, която не преминаваше никога границите на най-крайната студенина. Той не направи ни най-малкия намек за онова, което бе станало преди заминаването им. Очевидно бе, че този въпрос бе погребан за него.

Напускайки пътя, колата тръгна по една алея, украсена с вековни тополи. И маркизът каза внезапно:

— Ето Арнел, Валдере.

Зад едно открито пространство се виждаше оградата от великолепно ковано желязо с герба на семейство Ровейр. Възхитеният поглед на Валдере премина грамадния официален двор и спря на една великолепна ренесансова сграда, пред която се простираше небесносиво езеро.

— Е, как намирате Арнел? — запита господин Де Гилиак, който я гледаше с дискретно внимание.

— Великолепен е! Описанията, които ми дадохте за него, далеч не отговарят на действителността.

— Толкова по-добре! Щях да съжалявам, ако ви бях разочаровал — каза той с полусериозен, полуироничен тон, който оставяше винаги събеседника му в недоумение за истинските му чувства.

Те изкачиха заедно голямата стълба, на чиято площадка се бяха изправили двама лакеи в ливреи, после влязоха в един вестибюл, царското великолепие, на който накара Валдере да затвори за миг очи. Какво ще прави тя в това разкошно жилище? О! Колко далечен и мил ѝ беше О Сапен, нейната всекидневна тежка работа, нейните скъпи задължения към майка ѝ и децата!

— Антоан, съобщете на госпожица Гюйемет, че я чакаме в белия салон. И кажете да ни се донесе веднага чай — заповяда Де Гилиак.

Той поведе Валдере през няколко салона и влязоха в една помалка стая, тапицирана с бяла коприна, извезана с големи цветя в нежни тонове, мебелирана с чудесни мебели, украсени с художествени предмети, каквито Валдере не бе виждала никога и не предполагаше, че биха могли да съществуват.

— Ако тази стая ви харесва, бихте могли да я направите ваш частен салон — каза господин Де Гилиак, помагайки на младата жена да съблече палтото си. — Макар че това е една от най-хубавите стаи в

замъка, майка ми и Фернанда не можеха да я понасят. Те уверяваха, че тази бяла коприна не отивала на цвета на лицата им. Но може би вие сте лишена от слабости от тоя род?

— Ах, ето ви, Гюйемет! — каза Де Гиляк рязко. — Приближете се и поздравете вашата майка.

Валдере пристъпи бързо към детето, прегърна го и го целуна по челото.

— Миличка Гюйемет, толкова съм доволна, че се запознавам с вас! Искате ли да ме целунете, мила?

Големите очи на детето, изненадани и изплашени, я изгледаха за миг. После бледите устни се докоснаха свенливо до бузата ѝ.

И свитото сърце на младата жена се отпусна малко при мисълта за благородната задача, която ѝ предстоеше да изпълни при това дете без майка.

Валдере я сложи на земята и хващайки я за ръка, се върна към маркиза, останал прав до камината.

— Тя е много мила, вашата малка Гюйемет, и аз ще я обикна много... Но какво трябва да кажеш на татко си, дете мое?

Гюйемет вдигна очи към баща си и Валдере видя в погледа на това дете боязлив и нежен израз, който я порази.

— Добър ден, татко — каза свенливият гласец.

Ели се докосна разсеяно с ръка до къдриците на детето и отговори студено:

— Добър ден, Гюйемет. Гледай да бъдеш винаги послушна към майка си... А сега иди при възпитателката си.

Лакеят влезе, носейки чая. Валдере запита свенливо:

— Ще позволите ли на Гюйемет да остане малко тук?

— Щом искате! — отговори той с равнодушен тон.

Докато Валдере снемаше ръкавиците си, Ели ѝ каза, след като изпрати лакея да си иде:

— Мога ли да ви помоля да ни поднесете чай?... Ако не сте изморена, разбира се.

Тя отговори отрицателно. Валдере не бе изморена физически, но морално умората ѝ беше голяма. Атмосферата на това жилище ѝ се виждаше толкова тежка! И как би желала тя да се намира далеч от този голям аристократ, чиято безупречна любезност ѝ се струваше като неприятна ирония!

Валдере поднесе чая, после се опита да накара Гюйемет да заговори. Но напразно — детето изглеждаше като онемяло.

Седнал срещу нея, господин Де Гиляк гледаше наоколо с разсеян поглед, който понякога се спираше на младата жена и на детето. Валдере не можеше да не забележи колко на място бе маркизът сред този аристократичен декор и колко странно впечатление трябва да прави скромната пътна рокля на младата маркиза и нейното неестествено държане.

— Оставете тази малка глупачка, Валдере! — каза внезапно той с нетърпелив тон. — Никога не ще можете да изкарате две думи от нея пред мене. Тя е смешна със своята диващина!

След тия думи той стана и сложи чашата си на чайната маса.

— Ще ми позволите ли да ви покажа вашия апартамент? Защото после ще трябва да се занимая с моята закъсняла преписка.

Тя се съгласи веднага и хващайки за ръка Гюйемет, го последва на първия етаж. Ако Валдере не беше толкова загрижена, тя щеше да извика от възхищение пред стълбата — едно от главните чудеса на това жилище, което съдържаше и толкова други, и пред апартамента, който ѝ бе отреден — най-забележителния в замъка както поради чудната гледка, която се разкриваше от балконите му, така и заради изисканата му и разкошна обстановка.

— Това е било жилището на красивата херцогиня Клод — каза Де Гиляк. — Вижте върху мебелите и на тавана тия две съединени букви К. Те напомнят девиза: „Кандидиор кандидис“ — по-бяла от най-белите, който девиз е бил и на кротката кралица Клод де Франс, кръстница на майката на херцогиня Клод. Ако искате да направите някои промени в тези стаи, свободна сте да ги извършите или да си изберете в замъка друг апартамент, който би ви харесал повече. Вие сте тук у дома си, не забравяйте това.

Невъзможно бе човек да бъде по-любезен и да прикрива по-изтънчено своя егоизъм.

След като маркизът се оттегли, Валдере направи отново опит да заговори с Гюйемет и този път езикът на детето се развърза малко. Де Гиляк трябва да е бил прав, когато твърдеше, че неговото присъствие смущаваше много дъщеря му.

— Защо не говориш нищо на татко си, миличка? — запита я Валдере.

Устните на Гюйемет потрепериха.

— Татко не ме обича! — прошепна тя с такова отчаяние, че Валдере бе трогната до дъното на душата си.

Тя взе момиченцето на коленете си и го прегърна.

— Защо мислиш така, миличка?

— О, аз зная много добре, че е тъй. Фрида ми го каза най-напред...

— Коя е тази Фрида?

— Моята гувернантка австрийка. И после виждам, че другите бащи не са като него. Вуйчо ми Карл целува често момиченцата си, господин Д'Убини разхожда Гетан и Анриет с кола, не се мръщи никога, когато ги вижда да влизат или когато ги среща в парка... О, аз зная много добре, че татко не ме обича никак! — прошепна тя с въздишка.

— А вие обичате ли го, миличка?

Детето не отговори, но слагайки глава на рамото на Валдере, то зариде. И след като се поуспокои, през разкъсаните му фрази младата жена разбра колко страдаше тази детска душа, изоставена в ръцете на чужди хора, повече или по-малко предани. То можеше да очаква от светската си и студена баба само една много повърхностна обич, от страна на баща си — пълно безразличие, и въпреки това момиченцето изпитваше гореща обич към този почти непознат баща — обич потисната и боязлива пред леденото и презрително безгрижие на господин Де Гилиак.

„Бедно детенце, аз ще те обичам!“ — помисли си Валдере, притискайки Гюйемет към гърдите си.

Х

Де Гиляк остана една седмица в Арнел. Той показа на Валдере замъка, градините и парка с всичките подробности, накара я да направи няколко посещения, много ограничени през това годишно време. И след като намери, че задълженията му са изпълнени, той потегли за Париж, оставяйки Валдере малко забъркана в това грамадно жилище, но привързана с цялата си душа към Гюйемет.

Една от първите грижи на младата жена беше да махне англичанката гувернантка, която не ѝ харесваше никак. Господин Де Гиляк, комуто Валдере бе говорила за това преди заминаването му, ѝ бе заявил, че има право да действа както иска по отношение на Гюйемет. Валдере писа в манастира, където бе получила образованието си, и помоли игуменката да ѝ изпрати друга възпитателка. След известно време в Арнел пристигна една млада сериозна англичанка, която хареса веднага на Гюйемет и на самата Валдере.

Говорейки отлично английски, Валдере се залови да учи немски, за да може да следи по-отблизо Фрида в нейните отношения с детето. Това бе едно занимание, отвличащо я от тъжните мисли. Само работата и точното изпълнение на всички нейни задължения можеха да я спасят от дълбоката тъга и от скуката.

Всяка сутрин Валдере отиваше на литургия, после посещаваше някой беден, посочен от свещеника, за да му занесе помощ, някоя ласкава дума и съвети. Валдере не се стараше да завърже връзки. Няколкото семейства, у които я бе завел Де Гиляк, дойдоха веднага да ѝ върнат посещенията, което показа с какво уважение се ползуваше името, което носеше Валдере сега.

Но въпреки поканите, които ѝ бяха отправени, и макар че едно от тия семейства — Убини — ѝ беше симпатично, тя не отиде да ги види. Колкото повече минаваха дните, Валдере все повече си даваше сметка, че продължителното отсъствие на господин Де Гиляк, самотата, в която бе оставил жена си, възбуждаше все по-голямо учудване и

неблагоприятни коментари. За една нежна душа като тази на Валдере това бе ново огорчение и тя предпочиташе да се усамоти напълно, далеч от любопитството на тези чужди хора.

Господин Де Гиляк напомняше за себе си само с честото изпращане на книги и списания. Това бе впрочем най-доброто средство за Валдере да бъде в течение на живота, който водеше мъжът ѝ, чието име литературните, както и светските списания споменаваха непрестанно, защото заемаше видно място сред литераторите и във висшето общество. По този начин тя можа да узнае за появяването на нова книга на мъжа ѝ, за едно неотдавнашно пътуване на Де Гиляк в Испания, където той е бил приет в кралския двор като близък човек, и за сегашното му пребиваване в По. Тя знаеше също, че маркиз Де Гиляк, съвършен ездач, бе усърден играч на поло и обичаше лова на лисици. Валдере се възхити също от великолепия жребец, купен за огромна сума от Ели, който беше голям любител на конете. И обръщайки страницата, тя го видя — него — сред елегантна група, фотографирана на едно празненство, дадено от видна личност в Биариц.

Всичко това би я убедило — ако не беше вече предварително убедена — в пропастта, която съществуваше между този разглезен салонен човек и нея, скромната Валдере, която не познаваше развлеченията, ценени толкова от мъжа ѝ.

За да се разсее, тя умножи посещенията си при бедните, раздавайки им големи според нея суми, намерени в писалищната ѝ маса за лични нейни нужди. Домашните разходи бяха уреждани от интенданта на маркиза. За себе си тя вземаше само най-необходимото и никой в цялата околност не бе по-скромно облечен от маркизата.

Тези пари, които идваха от него, също и разкошът, който я обкръжаваше в това жилище, бяха тежък товар за нея. Тя дължеше всичко нему... и близките ѝ в О Сапен живееха от неговата щедрост!

Понякога Валдере се запитваше дали не сънува, дали наистина бе станала маркиза Де Гиляк. От ден на ден положението ѝ ставаше по-непоносимо, по-неприятно. Защо бе извършил господин Де Гиляк жестокостта да я изтръгне от О Сапен? За дъщеря си ли? Това бе невероятно предвид неговото безгрижие. Дали нямаше у него желание да си отмъсти на тая млада жена, която не се бе почувствувала щастлива, че ще носи неговото име? Може би той е искал да ѝ наложи

само волята си и по-късно ще позволи на Валдере да се завърне окончателно в О Сапен, като вземе и Гюйемет със себе си.

Но очаквайки тази промяна, тя страдаше. Измина цял месец, без да бе получила известия от господин Де Гиляк.

Един следобед раздавачът ѝ донесе писмо от господин Ноклар. То бе изпълнено само с дълги хвалебствия за зет му, чиято царска щедрост позволяваше да върнат на О Сапен някогашния му вид.

„Не мога да разбера защо не придружи мъжа си в По — прибавяше той. — Боя се, мило дете, не ти ще досаждаш на Ели със своите скромни вкусове. Защото съм уверен, че той би желал да те въведе в светския живот — това бе доказано с неговите подаръци. Да не би да си въобразяваш, че ще го накараш да възприеме твоите вкусове? Това би било осъдителна грешка, която те моля да поправиш, ако не искаш да загубиш мъжа си!“

Сгъвайки писмото, Валдере се усмихна горчиво. В писмата си до О Сапен тя не бе говорила за своето положение. Те мислеха, че е щастлива и си въобразяваха, че тя иска да направи от маркиз Де Гиляк чифликчия аристократ!

Един слуга се появи в този миг, носейки закуската на Гюйемет, която идваше за нея винаги при скъпата си майка, както я наричаше вече.

— Господин маркизът току-що телефонира, че ще пристигне утре сутринта с влака в десет часа и заповяда да се предупреди госпожа маркизата — каза той.

Това известие предизвика силно смущение у Валдере. Не ще и съмнение, че ще ѝ бъде неприятно да го види, но, от друга страна, тя няма да бъде смятана от другите за напълно изоставена жена.

Перспективата за това пристигане ѝ причини безсънна нощ, след която тя стана в определения час, за да иде на църква. Валдере тръгна пеш, както винаги, защото никога не вземаше кола, дори когато времето беше лошо, както днес.

На връщане тя посети няколко бедни и се забави у единия от тях — стар парализиран човек, комуто оставаше малко време да живее. Когато излезе от бедното жилище, дъждът се лееше като из ведро. Валдере тръгна бързо към замъка и пристигна там съвършено измокрена, попадайки на господин Де Гиляк, когото автомобилът бе докарал от гарата.

Той се провикна леко:

— Откъде идете така?

— От селото. Забавих се малко и...

— От селото? Пеш по това време! Наистина аз...

Той замлъкна, хвърляйки бърз поглед към прислугата, която се намираше там.

— Идете бързо да се преоблечете, Валдере.

— О, в О Сапен съм виждала и по-лошо време! Впрочем наметката ми ме покрива много добре.

В смущението и вълнението си, че го вижда, тя забрави да му подаде ръка. Той хвана нейната и я целуна.

— Качете се бързо... Ще се осведомя след малко за вашите родители и за вас — каза той.

Валдере отиде да смени облеклото си и се забави в своя апартамент. Желанието ѝ беше да го види по възможност по-късно. Най-сетне часът удари 11.30 и тя реши да слезе и отиде в библиотеката, където седаше обикновено да работи. Тази стая, украсена с редки книги и всички най-добри литературни списания, ѝ харесваше много. Нейните грамадни прозорци гледаха към езерото, зад което се простираха градините и паркът, и те наскоро щяха да излязат от зимното си вцепенение.

Валдере седна до високата камина, където пращяха весело дебели дървета, и взе едно ръкоделие, предназначено за благотворителна цел. Дните ѝ минаваха така — между ръкоделието, разходките с Гюйемет, посещенията при бедните и четенето на добрите автори, представени в библиотеката на Арнел. Тя бе започнала отново да свири на пиано, което бе изоставила в О Сапен поради липса на време.

За щастие тя имаше пиано в стаите си, защото не би се осмелила да използва роялите в музикалния салон по време на пребиваването на господин Де Гилиак. Той бе заявил един ден по време на посещенията им у баронеса Убини, че не може да понася бръмченето на любителите. А Валдере смяташе, че е такава, особено в сравнение с маркиза, за когото разправяха, че е забележителен музикант.

Иглата, с която шиеше Валдере, трепна в пръстите ѝ. Господин Де Гилиак влезе, последван от дъщеря си.

— Гюйемет ми посочи вашето скривалище, Валдере. Вашите вкусове трябва да са много сериозни, щом предпочитате тази стая пред по-елегантните.

Той взе едно кресло и седна срещу жена си, а Гюйемет притиска нежно главата си към коленете на Валдере.

— Как се чувствувате тук? Не ви ли липсва чистият въздух на О Сапен? — запита той учтиво.

— Досега не съм забелязала това. Този климат, изглежда, е много добър.

— Казват, че е така. Но не трябва да вършите неразумни работи. Питам се: Защо маркиза Де Гиляк ходи пеш по калните пътища, когато има на разположение автомобил, кола и коне?

— Признавам, че не обичам да гледам млад здрав човек да върши благодеяние с кола.

— Добре, когато времето е приятно, но днес... Скромността и смирението са много хубави работи, но вие прекалявате с тях може би, Валдере.

— Свикнала бях на строг и суров живот и не страдам от онова, което за други би било неприятно — отговори тя студено и отвърна погледа си от тези очи, в които виждаше още същото иронично пламъче.

— Така е. Но вие ще свикнете бързо на друг вид живот и ще се питате после как сте могли да понасяте живота в О Сапен.

— О, не, не! Нищо не ще ми бъде по-скъпо от моето минало и моя О Сапен, където още бих желала да бъда!

Тези думи излязоха неволно от устата ѝ. И веднага тя се изчерви от смущение. Господин Гиляк свъси вежди и стисна нервно устните си. После, облягайки се на креслото, той запита спокойно:

— Имате ли добри известия от вашите?

С глас, който се стараеше да укрепи, Валдере говори за здравето на майка си, което се подобрило малко, за баща си, който се бил подмладил според Марта, за децата, които не слушали по-малката ѝ сестра.

После тя поиска сведения за госпожа Де Гиляк, за Д'Есил, за сестрите на господин Де Гиляк. Постепенно смущението намаляваше. Ели не бе сметнал за уместно да повдигне въпрос за думите на Валдере.

Младата жена продължи работата си. Господин Де Гиляк преглеждаше вестниците. И тия млади, тъй красиви хора, това момиченце, нежно сгушено до Валдере, образуваха великолепна семейна картина сред топлата атмосфера на тази чудесна стая.

XI

Господин Де Гиляк бе дошъл в Арнел, за да направи избор между неиздадените ръкописи, които притежаваше в голямо количество, мемоари и писма на прадедите си, а особено на красивата херцогиня Клод. Хрумнало му беше напоследък, както съобщи той на Валдере, да ги изрови и да ги представи на литераторите.

Всички тия стари книжа се намираха в библиотеката и господин Де Гиляк се настани в тази стая, за да направи своите издирвания сам, защото, противно на обичая си, той не беше довел секретаря си.

Виждайки това, Валдере престана да работи там. Ала същата вечер господин Де Гиляк ѝ каза, придружавайки я след вечерята в белия салон:

— Предупреждавам ви, Валдере, че ако моето присъствие ще промени навиците ви, ще се видя принуден да замина незабавно за Париж. Продължавайте да работите в библиотеката, без да се боите, че ще ме притеснявате.

На следващия ден тя седна без възторг на старото си място, макар че срещите ѝ с него по време на хранене ѝ се виждаха достатъчно неприятни, въпреки присъствието на Гюйемет и на възпитателката ѝ, понасяни без забележки от маркиза. Дотогава детето не бе се явявало никога в трапезарията.

Ели прочиташе от време на време на младата жена най-интересните места от ръкописите, които разглеждаше. Един ден той ѝ посочи един от тях, чийто почерк не можа да разчете. След известно усилие Валдере сполучи да го разчете и тъй като този почерк се срещна и в много други книжа, Де Гиляк я помоли да му ги препише. По този начин тя стана негова сътрудничка в тази работа, която я интересуваше много. Ели сякаш изпитваше удоволствие да кара младата жена да говори, да ръководи четенето ѝ — и това с такт и морална грижа, които учудиха свещеника от Вриниер, когато Валдере му съобщи, че господин Де Гиляк не ѝ бил позволил да прочете два негови романа.

— Ето че той е много по-сериозен, отколкото твърдят някои! Колцина измежду най-добрите съпрузи християни биха се погрижили за младата душа на своята другарка!

Този странен човек си оставаше загадка за Валдере. Макар сърцето ѝ да бе все още недоверчиво, умът ѝ почна да изпада под влиянието и очарованието на интелектуалната личност на Ели де Гиляк. Валдере бе принудена да признае, че у него нямаше нищо повърхностно, че той проучваше основно темите, които описваше, и не се задоволяваше с предположения. Нещо повече — този скептичен светски човек имаше за морала мнение, каквото никой не би очаквал от него. Но Валдере знаеше сега, че човек може да проповядва най-съвършените теории, без да си дава труда да ги прилага на практика.

Когато оставаше сама, Валдере се чувствуваше обзета от неопределена болезненост и си казваше, че тя му служи само за тема на проучване, което се виждаше от проницателния му и наблюдателен поглед, който чувствуваше понякога устремен към себе си. И мисълта, че е предмет на това студено любопитство, ѝ беше ужасно неприятна. Тя би решила да отбягва честите срещи с него, ако свещеникът от Вриниер, нейният духовен ръководител, не ѝ бе казал:

— Въпреки всичко и каквото да е държането на мъжа ви, изпълнявайте дълга си, който е да се сблизите с него, докато той ви насърчава в това. Вие сте сгрешили, като сте му посочили толкова открито вашето охлаждане към него в деня на сватбата ви. Само вашата неопитност и смуцението от неблагоприятните думи на свекърва ви могат да ви извинят. За нещастие поведението, думите на господин Де Гиляк са дошли да потвърдят онова, което ви е казала тя за него. С нищо не може да се оправдае и той, че ви изостави сама цял месец. Но най-сетне — вие сте негова жена и ако той не изпълнява задълженията си към вас, вие сте длъжна да изпълните своите към него, доколкото той ще ви позволи.

Следвайки тези съвети, Валдере се смяташе длъжна да приема винаги когато нейният мъж я поканваше на разходка пеш или с кола. Тя вземаше и Гюйемет, която баща ѝ започна да гледа с по-голямо внимание.

Обаче в тези отношения не се промъкваше никаква близост. Ще може ли тя някога да го опознае, да разбере колко истина имаше в

думите на госпожа Де Гиляк? Той не търсеше да се сближи с нея и се отнасяше с жена си като с чужда.

От друга страна, изглеждаше доста чудно, че той се лишаваше от светските развлечения, които го очакваха навсякъде по това време, и стоеше на село. Старите ръкописи можеха лесно да се пренесат в Париж. За всичко това имаше само едно обяснение: романистът изучаваше един интересен тип на малка провинциалистка и се бавеше. След като свърши всичко, той ще замине другаде.

И тъкмо тази мисъл парализираше Валдере в негово присъствие и я караше да изтръпва, когато омайните сини очи се спираха по-дълго върху нея.

Той уважаваше нейните религиозни убеждения и някои негови думи караха да се мисли, че той не бе такъв безбожник, какъвто изглеждаше. Но, от друга страна, Валдере можа да измери неговото безразличие по отношение на религията наскоро след пристигането му, по повод на Бенаки. По време на една разходка в парка с Гюйемет Валдере срещна негърчето. Тя спря, заговори му с доброта и запита какво прави. Бенаки ѝ разказа, че е бил откупен от господин Де Гиляк на един пазар за роби. Оттогава Бенаки бил много щастлив. Той прекарвал дните си в апартамента на господаря, спял пред вратата му, бил гален понякога и рядко бит. Всичко това било голямо щастие за негърчето.

Но разпитвайки го по-нататък, тя установи със свито сърце, че това дете не бе получило религиозно възпитание и имаше само един кумир в света: своя господар.

Същата вечер, превъзмогвайки своята свенливост и притеснение, Валдере заговори за това, докато господин Де Гиляк след вечеря се разхождаше, пушейки, във великолепната си зимна градина.

— Можете ли да ми кажете, Ели, дали Бенаки е бил кръстен?

Той се спря пред младата жена, седнала до една колонада.

— Не, не е кръстен. Не съм мислил върху това, признавам го.

— Ще ми позволите ли да се заема с религиозното му възпитание?

— Разбира се! При условие, че това не ще ви изморява, нито ще ви отегчава, нали?

— Напротив, това ще е голямо щастие за мене, както и изпълнение на един дълг — каза сериозно тя.

— В такъв случай аз ви поверявам охотно Бенаки, за да направите от него добър християнин.

Иронията липсваше този път в гласа му. И още на следващия ден Валдере видя негърчето, което идваше при нея, изпратено от господаря му. Тя посвети всеки ден по половин час на детето и едновременно започна да го учи да чете, което господин Де Гиляк бе пренебрегнал.

Веднъж, когато Валдере четеше една книга от маркиза, той влезе в белия салон и виждайки я с книгата в ръка, запита, сядайки:

— Е, какво ще кажете за това съчинение, Валдере?

Още под обаянието на блестящия и толкова изящен стил, тя отговори с възторг:

— Колко хубаво пишете! Затворих тая книга с голямо съжаление!

— Много съм поласкан — каза той сериозно. — Но останалото?... Основата, мислите?

Тя се изчерви леко и отговори искрено:

— Има неща в книгата, които харесвам много... а други по-малко.

— Кои са те?... Хайде, кажете ми това много просто, както си го мислите! — прибави той, забелязвайки смущението ѝ.

Тя разви тогава своята мисъл с голяма яснота и пълна откровеност. Господин Де Гиляк, опрян на една маса пред Валдере, я слушаше внимателно.

— Наистина вашите мисли са много хубави, много по-издигнати от моите — каза той, след като тя млъкна. — Те са мисли на добра християнка. Но смятате ли ме за способен да се издигна до тях?

Иронична усмивка полуотвори устните му. Нещо се развълнува в душата на Валдере — раздразнение, страдание, тя самата не знаеше какво. Отвърщайки очи от този поглед, тя отговори студено:

— Всъщност може би е разумно да се съмнявам в това.

Той се изсмя подигравателно.

— Прекрасно, вие сте искрена. И може би имате право... Но може и да нямате... Кой впрочем ме познава и знае на какво съм способен? Кой? Но не и аз самият, признавам това!

Влизането на Гюйемет и нейната учителка прекъсна този разговор, който, изглежда, се плъзгаше по плоскост, която им бе неизвестна до този час. Но от този момент господин Де Гиляк на

няколко пъти поиска да узнае мнението на Валдере за литературните произведения, която ѝ бе дал, и когато трябваше да оспори това мнение, правеше това без онази саркастична нотка, която очевидно би засегнала младата жена.

XII

Валдере току-що бе получила известие от своята приятелка Алис. Тъй като на следващия ден щяла да мине през Анжер, тя молеше госпожа Де Гиляк да ѝ съобщи телеграфически дали може да се срещнат в Арнел, за да ѝ представи своя съпруг и същевременно да се запознае с господин Де Гиляк.

Разбира се, Валдере беше щастлива при мисълта отново да види своята любима приятелка. Но тя изпитваше и скрита мъка, защото знаеше, че видът на семейното щастие на Алис ще съживи скритата рана в собственото ѝ сърце.

Тя хвърли поглед към часовника. Беше вече късно, имаше време само да отиде да съобщи за бележката на господин Де Гиляк, ако искаше телеграмата да тръгне навреме. А за това трябваше да го потърси в неговия апартамент, където той работеше днес.

Същевременно щеше да използва този случай, за да му предаде една молба, на която поради своята доброта и деликатно милосърдие не можа да откаже. Преди малко тя бе посетена от една дама, вдовица, много почтена жена, препоръчана от свещеника на Вриниер, и от нейния син, който искаше да заеме службата втори секретар на господин Де Гиляк, тъй като настоящият титуляр възнамеряваше да се жени в чужбина. Луи Дюбие представяше най-добри референции, но неговото здраве, вследствие на мъчителни морални и материални изпитания, бе разклатено и бедното момче, онеправдано и от природата, имаше печален вид в своите чисти, но изтъркани дрехи. Господин Де Гиляк беше го изпратил учтиво, когато той се бе явил като просител. И сега нещастните бяха дошли да молят младата жена да им издействува това добре възнаградено секретарско място, което щеше да бъде щастие за тях.

Те не се съмняваха във възможността на Валдере да накара мъжа си да се откаже от своето решение. Пред техните настоявания, пред сълзите в очите на майката тя отстъпи и обеща — макар че това ходатайство щеше да ѝ струва много и предварително да знаеше, че то

е осъдено на неуспех. Господин Де Гиляк не се трогваше, неговите решения бяха неумолими и още повече недопустимо беше за един човек като него, който обичаше хармонията и красотата около себе си, да приеме това нещастно и грозно същество.

Но тя беше обещала, трябваше да изпълни обещанието. Писмото на Алис щеше да ѝ послужи за повод.

Отправи се към работния кабинет на Ели, който бе свързан чрез отделна стълба с неговия апартамент на първия етаж. Тя не познаваше още тази част на замъка и наслуки почука на една врата.

След едно кратко „Влезте!“ Валдере отвори и се намери на прага на една стая с огромни размери, украсена и мебелирана в най-чист стил „шестнадесети век“. Навсякъде имаше цветя и тяхната упоителна миризма се смесваше с любимия парфюм на господин Де Гиляк и с миризмата на хубав турски тютюн.

Ели, лениво изтегнат върху нисък диван, пушеше, загледан в чудно изрисувания таван, в чиито ъгли се виждаха гербовете на неговия род. Той не извърна глава и малко подскочи, когато един плах глас каза близко до него:

— Извинявайте, Ели!...

Стана с толкова бързо движение, че негърчето, което дремеше върху килима, уплашено извика.

— Моля за извинение! Но мислех, че е слугата.

— Съжалявам, че ви безпокоя... но исках да говоря...

От топлата, наситена с парфюм атмосфера бузите на Валдере изведнъж пламнаха в червенина. И после — толкова беше мъчително да иска нещо от него!

— Вие съвсем не ме безпокоите. Заповядайте, седнете в това кресло... Бенаки, напусни!

Негърчето, още сънливо, не можа да разбере изведнъж. Неговият господар нямаше обичай да го изпъжда, когато приемаше хубави дами, които идваха да му правят комплименти. Но един много известен жест го накара по-бързо да разбере и Бенаки се измъкна навън, като се питаше защо хубавата добра маркиза го изгонваше по този начин.

— Аз съм на ваше разположение — каза господин Де Гиляк, като приближи един стол до креслото на Валдере.

— Дойдох да ви попитам дали бихте приели утре моята приятелка госпожа Вале и нейния съпруг, които ще дойдат чак дотук,

за да ме видят и да се запознаят с вас.

— Но разбира се! Радвам се, че ще се запозная с тях. Поканете ги на закуска, на обед, даже да останат една нощ.

— В такъв случай ще телеграфирам на Алис. Тя ми дава адреса на своя хотел в Анжер.

— Има средство, много по-удобно. Тибо заминава след малко за Анжер. Дайте му една бележка до вашата приятелка. Аз ще изпратя кола да вземе и двамата в часа, който тя определи.

— Благодаря ви, Ели! Всъщност това ще бъде много по-приятно за тях... Сега искам да ви помоля за нещо друго.

Неприятното чувство, което я бе овладяло, когато влезе в тази стая, се засилваше. Тези парфюми бяха непоносими... и никога погледът не Ели не я бе смущавал така, както днес.

— Бих бил щастлив, ако мога да ви услужа... Касае се?...

— За един млад човек, който моли за секретарско място, едно бедно, болно, но много честно момче, което преди малко беше при мене заедно с майка си.

— На име Луи Дюбие? Наистина той ми носеше отлични препоръки в морално и интелектуално отношение, но каква физика! Това нещастно момче сякаш е излязло от гроба, наистина не бих искал да имам до себе си тази печална фигура. Той е намислил да се отнесе до вас?

— Да, неговата майка и той ме помолиха да ви накарам да промените вашето решение. Вярно е, че фигурата и облеклото на бедното момче не говорят в негова полза, но то има толкова почтен вид! При добра храна и душевно спокойствие неговото здраве несъмнено ще укрепне.

— Но ще остане все така непривлекателен и niskият му ръст не ще се увеличи с нито един пръст от това.

— О! Отдавате ли значение на толкова дребно нещо? Какво е то, когато се касае да се услужи на един нещастник, да се спаси от съкрушително отчаяние? Поне опитайте, аз ви моля за това!

Големите ѝ очи изразяваха плаха молба, устните ѝ леко трепереха, защото... О, да, решително много ѝ струваше да проси нещо от него!

Той се наведе и тя видя съвсем близо до себе си блясъка на неговия поглед между тъмните клепачи.

— Вие имате красноречието на сърцето... и това на красотата. Не остава друго, освен да призная, че съм победен. Приемам вашата молба, обещавам ви да бъда търпелив... и да не го гледам.

Тя промълви:

— Благодаря ви... Вие сте много добър.

Почувствува зашеметяване, стана и тихо каза:

— Отворете един прозорец, моля ви!

Той се впусна към един прозорец врата и широко го разтвори.

Тя се приближи и като се опря на корниза, изложи лице на свежия съживителен въздух.

— Ще позвъня за вашата прислужница да ви донесе нещо разхладително — каза господин Де Гиляк с малко обезпокоен глас.

— О! Съвършено излишно е! Въздухът е достатъчен.

— Може би тази миризма на тютюн ви е неприятна? Имам лошия навик да пуша в своя кабинет, трябваше да ви приема в съседния салон.

— Но това е от цветята, от тези парфюми... Как можете да живеете в такава атмосфера?

— Не забелязвам това, уверявам ви! При това обикновено отварям прозорците. Но днешният ден беше един от моите мързеливи дни, затъпял в тази топлина. Това са моите часове на нирвана. Те не носят щастие... но щастieto е химера. Да взимаме цветята на живота и да не мечтаем за непостижимия земен рай. Какво ще кажете вие, Валдере?

Замайването ѝ премина, тя се съвзе и бързаше да се отдалечи. Никога не беше виждала в погледа на Ели това изражение на лека, предизвикателна ирония.

— Аз смятам, че съзнателното затъпяване винаги е грешка — отговори тя студено. — А що се отнася до търсене само цветята на живота, това е едно напълно езическо разбиране...

— Зная това добре! И жалко. Животът е толкова глупав с това време, което отминава! Един малък рай би ми харесал доста много. Наистина има хора, които ще ми кажат, че аз имам тук всички условия за него. Но това са наивници, които не виждат по-далеч от носа си.

Тя извърна очи и направи няколко крачки навън, на терасата.

— Ако искате да останете малко на въздух, ще отида да взема дреха, защото рискувате да се простудите, особено като излизате от

тази затоплена стая — каза господин Де Гиляк, който вървеше след нея.

— Не, няма да остана. Замайването ми мина, ще отида да напиша една бележка за Алис.

— Не бързайте, Тибо ще почака колкото трябва. Що се отнася до вашето протеже, кажете му да дойде при мене тези дни.

Тя тихо поблагодари и се отдалечи. Господин Де Гиляк я проследи с очи, после влезе в своя кабинет, с нетърпеливо движение отстрани креслото, на което преди малко младата жена бе седяла.

„Тази антипатия решително е непреодолима — помисли той. — Какво има против мене? Смятах, че имам работа с детинщините на едно набожно дете, обзето от скрупули, исках да го накажа за това, защото то убиваше моето самолюбие и още — не можех да постъпя другояче с една млада жена, която ми заявяваше своята невъзможност да ме обича. Мислех, че скоро ще успея да я накарам да промени своето мнение и да се смята щастлива, че съм забравил казаните от нея думи. Но не! Човек би помислил наистина, че нейното недоверие към мене се увеличава! И за тази жена, която ме презира, аз извърших първата глупост в своя живот — неизказана глупост, защото това нещастно момче ми изглежда смъртно болно и неговата фигура ми е крайно неприятна. Но как да се противопоставям на такива очи... на тази душа, чудно милосърдна и добра? Само към мене тя е ледена, подобно белия като нея сняг. Ще ме обикне ли един ден? Но това положение не може да продължава безкрайно. Трябва да излезем от него, тя не променя своето отношение към мене, ще се постарая да анулирам този брак. Най-малкото ще я изпратя в О Сапен, няма да я чувам да говори повече за това, няма да виждам това същество, което ме прави глупав като юноша.“

Той се отпусна в едно кресло, запали цигара с трепереща ръка. Веждите му се свиха и придадоха малко сурово изражение на лицето му.

„Все едно, ето една жена, която случайно е забравила да бъде кокетка и чиято чистосърдечна простота трябва да признае, въпреки своя скептицизъм. Може би и затова ѝ вдъхвам страх. Тя ме мисли за някакъв черен демон. Е, добре! Да ѝ оставим тази вяра, да оставим това снежно валмо в неговото усамотение, а ние, добри ми Ели, трябва да се погрижим за себе си, защото сме наистина малко нездрави...“

малко полудели“ — завърши той с лек ироничен смях, който прозвуча в голямата стая, където студеният въздух отвън бе разпръснал упойващите парфюми.

На другия ден Валдере побърза на излизане от черква да отнесе хубавата новина на Дюбие.

Като избегна, дълбоко развълнувана, горещите им благодарности, тя се върна в замъка през парка. Вървеше бавно, замислена. Падналият преди два дни сняг скърцаше под краката ѝ. Върху простата рокля, която си бе ушила сама с помощта на своята прислужница, тя носеше едно от своите кожени наметала, за което госпожа Де Ноклар с право казваше, че и кралиците биха могли да ѝ завидят.

Чистият и студен въздух на тази зимна утрин бе освежил лицето на Валдере, уморено от безсънната нощ. Тя се чувствуваше тази сутрин уморена, неспокойна, натъжена. Вчера беше минало нещо над нея. Струваше ѝ се, че животът — такъв, какъвто беше от един месец, ставаше невъзможен. Нейното недоверие, вместо да намалее, от снощи се бе изострило. Тя видя Де Гиляк в нова, смущаваща светлина. В душата ѝ още стоеше дълбокото безпокойство, макар че предишната вечер той беше такъв, какъвто е бил всякога, може би малко по-студен.

Тя спря внезапно, силно изненадана: в една от алеите на парка господин Де Гиляк яздеше кон, пред себе си държеше Гюйемет, порозовяла от радост.

Преди няколко дни той беше влязъл неочаквано в белия салон, точно в момента, когато нервното и лесно възбудимо дете бе изпаднало в една от онези нервни кризи, толкова чести при него, които Валдере трябваше да разсее с много търпение и разсъдливост. Когато бащата влезе, детето престана да тропа с крака и цяло треперещо, с наведени очи, изслуша студения разгневен глас, който го осъждаше да бъде лишено от десерт и от разходка с кола през цялата седмица.

— Какво влияние имате върху това дете, което ви обича така дълбоко! — каза Валдере на своя мъж, когато малкото момиче излезе.

С тон на искрена изненада той отвърна:

— Тя ме обича, мене? Вие ме учудвате, защото, признавам, нищо не съм направил, за да получа този резултат.

— То е забелязало това, бедното дете. И така страда!

Той не обърна внимание на последните думи и насочи разговора към друга тема.

Но може би беше размислил и разбрал своята вина към детето.

Като се приближи до Валдере, той каза усмихнат:

— Ето едно малко момиченце, което срещнах в парка и откраднах от мис Ебвил. Имах нещо тайно да ѝ кажа, за което тя вероятно ще си спомни. Хайде, Гюйемет, да слезем.

Той подаде момиченцето на Валдере и сам скочи на земята. Като водеше коня за юздата, Ели се върна към замъка заедно с жена си и дъщеря си. По пътя приказваха за очакваните гости, след което със свойствената си любезност той се осведоми за здравето на Валдере.

Когато Гюйемет остана сама със своята мащеха, тя се хвърли в прегръдките ѝ, като едновременно плачеше и се смееше.

— Какво ти е, мила моя!

— Татко ме целуна!... И ме нарече своя мила малка дъщеря!

— Наистина! И ти си доволна?

— О, да, мамо! И при това татко ми се скара, той ми каза, че е много лошо, дето ви причинявам тревога със своя гняв, че ще ви разболея и че за да попречи на това, ще ме прати в пансион, далеч от вас, далеч от него, ако продължавам!

При тази перспектива Гюйемет се разплака.

— Добре, мое малко дете, ти знаеш по какъв начин можем да избегнем това нещастие, остава да го употребим и баща ти ще те обича още повече. Сега да се облечем, времето напредва, гостите ще пристигнат.

Господин Де Гиляк беше най-любезният домакин, когато искаше да бъде такъв.

Господин и госпожа Вале разбраха това този ден. Но Алис, която бе поразена от сдържания, почти стеснителен тон на писмата на своята приятелка, не се остави да бъде заслепена като своя мъж от очарованието на владетеля на замъка. Много сериозна, особено добре познаваща природата на Валдере, тя веднага интуитивно разбра, че младата маркиза, въпреки външния си вид, не беше щастлива. Но като не чу никаква изповед, тя не посмя да я запита и вечерта си замина обезпокоена, като пресече възторга на своя мъж със следните думи, произнесени с гневен тон:

— Да, той ви завъртя главата, мой мили Андре. Но аз се страхувам, че този господин е на път да направи моята скъпа Валдере нещастна!

След като изпратиха своите гости до автомобила, който ги отвеждаше до Анжер, господин Де Гиляк и Валдере се върнаха и останаха на терасата. Тази нощ беше чудно тиха, по безоблачното небе се виждаха звезди и лунният сърп хвърляше лека светлина върху моравите и върху сводовете на цветарниците, които се очертаваха в далечината.

Валдере се опря за момент на преградата. Близо до нея застана господин Де Гиляк, с поглед, отправен към финия профил, който прозираше през белия воал, с който младата жена бе увила главата си.

Едно космато телце изведнъж скочи върху преградата близо до Валдере. Това беше черна котка, която вероятно принадлежеше на някой от помощник-градинарите. Валдере извика уплашена и с едно леко движение назад се дръпна така внезапно, че се намери в ръцете, които нейният мъж инстинктивно протегна. За няколко секунди устните на Ели докоснаха нейното чело и тя почувствува върху клепачите си ласката на подстригани мустаци. Освободи се бързо, шепнейки:

— Извинявайте... тези животни всякога ми действуват неприятно...

Тя тръгна към салона, но той не я последва и остана по-дълго на терасата, по която се разхождаше надлъж и нашир с цигара в уста. Сама в салона, Валдере взе ръкоделието си, но иглата тази вечер не вървеше. Младата жена — нервна, възбудена — стана с намерение да се качи в стаята си.

— Отивате да си легнете?

Ели влезе, като произнесе тези думи с равнодушен глас.

— Да, уморена съм малко. Лека нощ, Ели.

— Позволете ми да ви задържа една минута. Трябва да ви съобщя за своето скорошно заминаване... вдругиден.

— Така ли? Много набързо сте решили това.

— Това е мой обичай. Мразя дълго обмисляните проекти. Ще прекарам няколко дни в Париж и оттам ще замина за Кан.

— Но в такъв случай... Бенаки... ще го вземете ли?

Усмивка на неизразима ирония полуразтвори устните на Ели.

— Ах, да, Бенаки е, който ви безпокои! Ще го взема, разбира се. Неговото религиозно възпитание ще бъде прекратено, но вие ще го продължите по-късно. Възможно е да ви изпратя това нещо, ако осъществя своя проект за една експедиция до Северния полюс.

— Една експедиция до Северния полюс! — повтори тя с очи, широко разтворени от почуда.

— Защо не? Ако успее, това ще бъде една знаменитост повече — ако оставя там своите кости... е, добре! Нещастieto не ще бъде голямо, нали?

Той се изсмя с лек сарказъм, когато видя, че Валдере прави жест на протест и извъръща очи.

— Моля ви, не се смятайте задължена да ми казвате противното! Предпочитам привичната ви простота. А що се отнася до мене, повярвайте, че без съжаление бих умрял там, далече от света, далече от всичко. Известно време из елегантните кръгове в Париж и другаде ще казват: „Бедният Гиляк, каква загуба! Такъв хубав човек! Такъв голям талант! Такова богатство! Какво безумие!“. После ще ме забравят, както всичко се забравя. Това ще бъде така до края на света. Лека нощ, Валдере.

Той взе ръката, която тя му подаде, без да я целуне, както обикновено правеше, и излезе с бързи крачки.

Валдере остана един миг неподвижна. После бавно се качи в стаята си, като знаеше предварително, че и тази нощ не ще заспи, защото много тревоги, много съмнения и колебания движеха духа ѝ.

А господин Гиляк, като влезе в апартаментите си, каза на себе си с подигравателна усмивка:

— А така, безпокои се за Бенаки. Само за Бенаки. Прекрасно!

XIII

През това топло юнско утро Валдере се връщаше с бавни крачки през пътеките на гората в Арнел, придружена от госпожа Ванг, жената на лекаря във Вриниер. От известно време тя беше в много близки връзки с тази млада жена, която бе срещнала до леглото на болните бедни, които и двете посещаваха. Свещеникът мълком ги бе сблизил, като си мислеше, че обществото на тази сериозна и благородна личност, добра християнка, ще бъде от полза за младата маркиза в Арнел, толкова самотна в своя великолепен замък. Разликата в положението не им попречи веднага да се харесат и сега двете тихо вървяха към още по-голяма близост.

Три месеца бяха минали от заминаването на господин Де Гиляк. Този път той пишеше всяка седмица на жена си, като ѝ изпращаше ту книга, ту ноти. Даваше ѝ съвети около четивото и я молеше да му съобщава своето впечатление от дадено произведение или от някакъв исторически факт. Кореспонденцията в този тон беше лека и за двамата и Валдере, много по-свободно, отколкото в своите разговори с него, показваше своите изтънчени морални качества и редки интелектуални способности. В замяна тя получаваше от тези писма, каквито Де Гиляк умееше да пише, шедьоври на остроумие и гъвкав стил, които биха радвали литераторите. Тази литературна кореспонденция и честите пратки цветя, захаросани плодове и различни лакомства, доколкото ги имаше в Кан, очевидно представляваха това, което Ели смяташе за свой дълг към жена си.

Тя имаше възможност да види в едно светско списание неговата прекрасна вила, заобиколена с градини, да прочете сведения за празненствата в Кан, Ница и Монте Карло, на които той е присъствувал и където блестеше хубавата маркиза. По-късно неговият прием в Академията беше изпълнил цялата преса, всички периодични списания. Такова заседание никога не е имало. Под купола се тълпял народ и когато се появил новоизбраният член, „всички сърца трептяха,

всички очи бяха отправени към него“, пишеше хроникьорът на едно елегантно списание.

Валдере прочете и препрочете речта на Ели. Това беше едно прекрасно произведение и тя разбра впечатлението, произведено от тази реч, произнесена с онзи топъл и вибриращ глас — неговия глас, който беше удоволствие за ухото.

Този ден тя неволно повтори една дума, която господин Д’Есил прошепна на жена си с тръпен страх:

— Той е страшен чародеец.

Скоро след това тя научи едновременно от едно писмо на своя мъж и от вестниците за заминаването на маркиз Де Гиляк за Норвегия на борда на своята яхта. Това беше вероятно прелюдия към неговото пътешествие до Северния полюс. Валдере можеше да го види по този случай фотографиран в облекло на яхтсмен, застанал на моста на своя чудесен кораб.

Кога ще се върне в Арнел? Валдере не знаеше това. Мисълта отново да го види ѝ причиняваше непреодолима болка. От друга страна обаче, това изоставяне на всички изглеждаше необяснимо и оскърбително. В известни моменти Валдере се питаше какво ще бъде нейното бъдеще. Както ѝ беше казал един ден свещеникът от Вриниер, това положение не можеше да продължава безкрайно. Сега тя го разбираше. Но при всички начини на разрешение, които господин Де Гиляк би дал, неизбежно я очакваха страдания, мислеше си тя с тревога.

Видът на доктор Ванг и неговата жена — така единни, така щастливи в своята посредственост — ѝ внушаваше меланхолични разсъждения. И като виждаше нежността на доктора към децата си, неговата грижа по физическото им и морално възпитание, тя неволно я сравняваше с бащинското безгрижие на Де Гиляк.

Но трябваше да се признае, че в това отношение имаше известно подобрене. Господин Де Гиляк се осведомяваше в своите писма за здравето на дъщеря си, за нейния характер. Веднъж ѝ изпрати една чудесна кукла от Норвегия, от която Гюйемет в своето възхищение не се разделяше и по цял ден я целуваше.

Валдере трябваше да признае, че не беше направила нито крачка в опознаване характера на своя мъж, че сфинксът си оставаше непроницаем, по-обезпокоителен от всякога. Молитвата единствена

вносяше примирение и покой в нейната измъчена от съмнения и страдания душа. Молитвата, благотворителността, грижите ѝ около Гюйемет, която я обичаше горещо — това беше нейният живот. Единственото удоволствие, което ѝ носеше завидното ѝ положение на маркиза Де Гиляк, беше да прави добро около себе си. Всички бедни и нещастни в областта познаваха младата благородница, която знаеше да дава не само злато, а и нещо от себе си, от своето сърце, от своя чар, и чиято сладка усмивка развеселяваше и най-тъжните къщи.

От петнадесет дни Валдере не беше получавала писмо от мъжа си. От вестниците узна, че той е в Париж, където продължаваше да води своя светски живот. Една малка комедия, написана от него, се играла в салоните на един дворец във Фобур. Между актрисите, които носеха стари френски имена, тя прочете името на контеса Де Тролен и на баронеса Де Брейл. Последното име ѝ беше известно. Това беше една приятелка от детинство на Ели и на мадам Де Тролен, за която господин Де Гиляк беше говорил по време на един разговор с господин Де Ноклар, който познавал барон Де Брейл.

Очевидно Ели нямаше намерение скоро да се върне в Арнел. Светският сезон беше в своя разгар. И после, ако мисълта за експедиция до Северния полюс още владееше духа му, той би бил зает с нейното организиране.

Гюйемет и нейната приятелка Терез Ванг тичаха по горската пътека пред двете жени, като си играеха с кучето на доктора — едно дебеличко сиво и много лудо паленце. То изведнъж остави момиченцата и започна да лае, като се впусна по една странична пътечка.

— О! Ето Оден! — извика Гюйемет. — Но това е татко!... Да, ето го, мамо!

Господин Де Гиляк наистина се яви, предшествуван от своята хрътка и последван от Бенаки — но от един преобразен Бенаки, защото неговото облекло на малко диваче бе заменено с европейски костюм.

Изненадата на Валдере беше толкова голяма, че тя неволно се спря.

— Вие, Ели!... В този час! Но няма влак!

— А защо са направени автомобилите? — отвърна той със смях.

Валдере изведнъж се овладя, подаде му ръка и го представи на госпожа Ванг, за която той беше почти непознат, защото го беше виждала само отдалече по време на своето пребиваване в Арнел. Жената на доктора беше настроена срещу него поради държането му към Валдере, която тя уважаваше и обичаше. Още повече че владетелят на Д'Арнел минаваше за скептик, подигравателен, много студен и мъчнодостъпен за обикновените смъртни човек. Затова беше много учудена, когато се намери пред един висок благородник, много непринуден и любезен, който каза деликатно ласкави слова за нейния мъж, направи ѝ комплимент за здравия вид на малката Терез и вдигна на ръце Гюйемет, за да я целуне и да ѝ каже весело:

— И ти също какъв хубав вид имаш, моя мила! Вижда се, че имаш предана и грижовна майка.

Това необичайно обръщение на ти слиса Гюйемет. Малкото ѝ лице, сега почти винаги розово, просия от радост.

Госпожа Ванг се сбогува и се отдалечи с дъщеря си.

— Сега, Бенаки, ела да поздравяш госпожа маркизата — каза господин Де Гиляк, като повика негърчето, което стоеше настрана. — Валдере, вие ще видите какви успехи е постигнал той. Дюбие, от когото мога само да се похваля, го научи да чете и се зае с неговото религиозно възпитание. Не ви остава друго, освен да го кръстите.

Радостна светлина блесна в очите на Валдере.

— О, Ели, много добре сте направили, като сте продължили започнатото дело! Да, ти скоро ще бъдеш покръстен, мой малък Бенаки — прибави тя, като помилва рунтавата глава на детето, чиито добри възторжени очи се вдигнаха към нея. — Значи вие сте доволен от Дюбие, Ели?

— Много доволен. Той е отлично, интелигентно момче.

— Свикнахте ли с фигурата му?

— Много лесно. Впрочем той не е вече така слаб и сега изглежда по-добре. После, както вие мъдро казахте, тези подробности нямат значение... Откъде идвате така?

Те вървяха по пътеката и говореха. Господин Де Гиляк се усмихваше на плахо сияещия поглед на своята дъщеря, извика я до себе си, хвана я за ръка като баща, който е много щастлив, че след дълго отсъствие отново вижда своето дете.

— Ходихме заедно с госпожа Ванг да посетим едно бедно семейство. На връщане се поразходихме, докато децата се забавляваха.

— Тази млада жена изглежда очарователна. Но тя не е от вашия кръг.

— Не е от моя кръг. Признавам, че това съображение не ми пречи да я считам за приятелка, тази прекрасна в морално и физическо отношение жена.

— Не търсете в моите думи някакъв упрек, моля ви се — каза той живо. — Това беше просто една забележка, аз съм напълно съгласен с вас. Вашата душа е много благородна, за да изпадне в дребнавости от този род.

Лека червенина покри лицето на младата жена. Гласът на Ели имаше сериозни вибрации, които тя не познаваше.

— Имате ли нови познанства сега, когато околността започна да се заселва? — попита той след кратко мълчание.

— Не... Видях само на два пъти госпожа Д'Убини, един път госпожа Орнет. Не държа да си създавам други връзки...

Тя отново почервеня. Всъщност не можеше да му каже, че положението, в което я поставяха неговите отсъствия и отдалечаване, правеше връзките ѝ с чужди хора, чието жадно любопитство тя предугаждаше, много мъчителни.

Разбра ли той нейната мисъл? Веждите му се свъсиха, за няколко мига бръчка преряза челото му.

— Ако не обичате висшето общество, то сигурно ще бъдете много нещастна! — каза той с полусериозен, полуироничен тон. — В края на август ще започнат, за да свършат до края на ловния сезон, гостуванията в Арнел. Предстои ви да направите първите опити като господарка на замъка.

Тя не можа да задържи едно движение на уплаха.

— Ах! Вие се шегувате! Как искате?... Аз бих била неспособна...

Тя всъщност знаеше от това, което госпожа Д'Убини и жената на нотариуса ѝ бяха казали, какво значи ловен сезон в замъка Арнел: една непрекъснатата редица от тържествени приеми, от светски забавления, от най-различни спортни състезания, които събираха в Арнел най-аристократичното и най-елегантното общество.

— Аз не съм на това мнение — възрази той спокойно. — Аз зная, че вие сте отлична домакиня, че ръководите с твърда ръка домакинството, че във вашия дом всичко върви в чуден ред. Ще бъде същото и когато гостите дойдат, в това не се съмнявам. Впрочем домакинът, управителят и икономката ще улеснят вашата задача с опита, който имат в тези приеми. Моята сестра, която ще дойде да прекара два месеца с нас, на драго сърце ще ви помогне, а за малките подробности на светския протокол, които биха ви смутили, аз ще бъда на ваше разположение.

Тя го гледаше с такава видима уплаха, че той не можа да се въздържи да не се разсмее.

— Е, Валдере, сякаш ви разказвам най-необикновени неща!

— Но това е така. Аз не познавам светския живот. Няма да знам как да посрещам вашите гости.

Той отново се засмя.

— О! Това съвсем не ме безпокои! Вие сте родена благородница и за два месеца аз ще направя от вас и светска жена, не такава като празните глави и дребнавите души, които ще се въртят около вас, а такава, каквато аз я разбирам — нещо свършено друго.

Валдере скоро разбра тънкия смисъл на тези думи.

Решението на нейния мъж, предстоящата промяна в живота ѝ, за която той говореше така просто, я хвърлиха в истински смут.

— Но какво ще каже вашата майка, ако... — каза тя плахо.

— Моята майка знае много добре, че от момента, в който съм женен, моята жена трябва да управлява моя дом и да посреща моите гости. Не се безпокойте за това. Всичко ще мине отлично, аз съм сигурен в това. Ще трябва да се погрижите и за вашите тоалети.

— Ще отида в Анжер при...

— Не, аз ще ви заведа в Париж при шивача на моята майка. В същото време ще си изберете цялото бельо и всички допълнителни подробности. Това ще направим след петнадесет дни. Кажете ми сега нещо за вашите.

— Получих тази сутрин писмо от Ролан. Всичко върви добре, майка ми се съвзема. Но той, бедното момче, е отчаян.

— Защо?

— Моят баща решително отказва да му позволи да постъпи в семинарията.

— Ах, да, той ми беше говорил за това. Разбирам, че той не би бил доволен от такава професия на големия си син.

— Но той има и други синове! И даже да нямаше, тъй като Ролан се чувства истински призван да служи на бога, тази жертва е не само негов дълг, а и негова чест.

— Вашият баща вижда нещата в друга светлина. Надявам се, че работата на Ролан ще се нареди. Той ми се видя прекрасен, много симпатичен. Кажете му, че разчитам на него през септември, както и на вашия баща, защото за съжаление вашата майка не може да пътува. Обаче в спален вагон може би?

— Не вярвам. Само мисълта да мръдне от О Сапен ще я разболее. После животът тук би бил уморителен за нея и опасен за децата, особено за Марта, която лесно би се поддавала на лукса и суетността.

— О, моля ви се! Много естествено е да искам да ви доставя удоволствието да бъдете заобиколена от своите близки. Но тъй като вие смятате това за невъзможно, ще уредим нещо друго... Виж, Рейни е отворена. Струва ми се, че госпожа Де Брейл ми казваше, че ще прекара там няколко дни, за да направи някои неотложни поправки.

— Ах! Значи Рейни принадлежи на госпожа Де Брейл!

— Да... Вижте, ето я!

По засенчения път идваше английска двуколка, карана от млада жена. Под белия тюл на воалетката две очи трескаво се впериха във Валдере.

Ръцете, които държаха поводите, спряха коня с нервен жест, когато колата стигна до маркиза и неговата жена. Роберта отговори с най-любезна усмивка на поздрава на господин Де Гиляк и на представената ѝ Валдере.

— Вие идвате за вашите поправки, Роберта? — попита Ели.

— Трябваше! Каква досада за една жена! Но вдругиден се връщам обратно. Уредих всичко така, че да бъда в Париж за премиерата на „Новата Сафо“. Ще ви видя там, нали?

— О, какво ме интересува „Новата Сафо“! Арнел е прекрасен по това време на годината и аз смятам да не го напускам до началото на зимата.

Тези думи, изглежда, изумиха госпожа Де Брейл, ако се съди по израза на лицето ѝ и по жеста на изненада, който тя не можа да скрие.

— Ще останете в Арнел?... По това време?... В разгара на светския сезон?

— И защо не? Светският сезон не ме интересува, уверявам ви. Може би ще отида за няколко дни в Австрия при Клод и същевременно да хвърля поглед на имотите си там. Но това пътуване е малко вероятно. Предпочитам да си остана в Арнел, който ми харесва безкрайно много и където имам много работа.

Устните на Роберта нервно се свиха.

— Колко сте сериозен! — каза тя с пресилена усмивка. — Мислех, че не понасяте селото.

— Не е ли позволено човек да измени вкусовете си, особено когато позастарее?

Роберта леко се изсмя.

— И вие говорите за старост! Никой не би ви дал даже тридесет години!... Но Гюйемет е пораснала и се е променила! Никога не бих я познала!

— Валдере прави чудеса — каза господин Де Гиляк, като погали розовата бузка на малкото момиче.

Искра блесна под клепачите на госпожа Де Брейл.

— Виждам това... А какво е това? Вие ли, госпожо, сте променили така Бенаки?

— Не, не съм аз — отговори Валдере с усмивка. — Моят мъж с право е помислил, че е време вече да махне дивашките труфила.

— Още повече, че скоро ще го направим християнин — прибави господин Де Гиляк, като плесна приятелски детето по бузата. — Но ние ви задържаме, Роберта... Ще ви видим ли в Арнел, преди да заминете?

— Да, утре ще дойда да ви видя... ако госпожата няма нищо против...

— Напротив, ще бъда много щастлива да се запозная по-отблизо с вас — каза грациозно Валдере.

— И така, довиждане.

Тя подаде ръка на Ели и на Валдере и подкара малкия си екипаж. Чертите на лицето ѝ се свиха под напора на скрит гняв и тя изведнъж промърмори през стиснати зъби:

— Не мислех, че е толкова хубава! Какви очи! Какъв незабравим поглед! Той е влюбен в нея, разбира се. И трябва да е много силно

влюбен, за да се погребее на село, по това време. И е ревнив, щом я затваря тук... Но не, той я беше оставил толкова дълго време сама... Нищо не разбирам! Комедия ли играе? Умен е този, който би могъл да го разбере! Но има някаква промяна у него... и аз съм уверена, че той я обича! — довърши тя, като удари с камшика своето пони, което подскачаше, като разтърсваше гривата си сякаш в знак на протест срещу обносните, с които не бе свикнало.

По това време господин Де Гилиак питаше жена си:

— Как намирате госпожа Де Брейл, Валдере?

— Хубава жена и изглежда любезна и интелигентна.

— Хм... хубава! — каза той презрително. — Има много пикантна физиономия, това е всичко. Що се отнася до интелигентността ѝ, тя е много повърхностна — както и нейната любезност впрочем. Суетност, предразсъдъци, прекалено кокетство, това е Роберта — и за съжаление много други приличат на нея. Да, вие ще имате интересни наблюдения в този непознат за вас свят, Валдере. Вие ще видите техните дребнавости, техните съперничества, лошите им интриги, скрити зад любезна външност. Ще мога да ви ги разкрия в тази посока, защото съм обръщал и преобръщал всички тези марионетки, които нямат тайни за мене.

Тя го погледна сериозно.

— В такъв случай защо още обичате това така мизерно под блестящата си външност общество?

— Да го обичам ли? О, не, разбира се! Изпитвал съм само удоволствие да го изучавам, да разсичам празните души на мъжете, нищожните или жестоки души на жените, прочел съм у едните и другите странни суети, отчаяни сметки на самолюбието, прониквал съм в тайниците на блестящи, завидни съществування. Да, светът е бил за мене забавление и поле за изучаване. Но що се отнася до обич — никога! Познавам го много добре, за да го обичам.

— Вие ме плашите! — промълви Валдере. — Защото това е обществото, с което искате да ме запознаете.

— Да, ще ви запозная с него, защото вие не сте призвана да водите затворен живот, защото е необходимо да бъдете в контакт с него. Но аз ще ви ръководя, за да ви показвам неговите примки, за да ви предпазвам от неговите уловки, защото вие сте още много млада, много...

— Много незнаеща! — довърши тя с лека усмивка, като видя, че той се поколеба.

— Да кажем незнаеща, ако искате.

Госпожа Де Брейл дойде на другия ден в часа за чай. Валдере, която я прие на терасата, ѝ предложи да отидат при господин Де Гиляк, зает в този момент с даване нареждания на главния градинар относно една от неговите оранжерии.

— Нищо повече не бих искала, защото никога не бих се уморила да разглеждам градините на Арнел. Господин Де Гиляк обича цветята и малко владения биха могли да съперничат с него в това отношение.

Те тръгнаха из градините, като продължиха да приказват. Пред тях вървеше Гюйемер.

— Ах, ето прочутите рози с чудно белите, лъскави, напръскани с бледорозови петна цветове.

— Те са, изглежда, единствени в света. Господин Де Гиляк има един вид култ към тях, той ги раздава много рядко, само на скъпи гости. Никой не би се осмелил да откъсне от тях. Спомням си, че веднъж Фернанда и аз имахме тази смелост. О, нямам желание да повторя това, защото когато е недоволен, той има особен начин да ви гледа, без нищо да ви каже... О, без нищо да ви каже! Той е прекалено много джентълмен, за да смърти жена заради едно цвете. Но ние знаехме какво да направим и предполагам, че Фернанда не е късала оттогава от „Дукеса Клод“.

Гюйемер, която се беше приближила до Валдере, вдигна глава към госпожа Де Брейл.

— О, сега татко позволява да ги късаме! Преди малко мама сложи много от тях в салона, той пожела тя да вземе всичките, но мама каза, че би било жалко и че по-добре да останат няколко на стеблото.

Тръпка мина по лицето на Роберта, погледът ѝ, в който блестеше омраза, спря върху младата жена, която вървеше до нея с гъвкава походка, несравнимо елегантна. Слънцето хвърляше златни искри във великолепната ѝ коса, то осветяваше гладък розов тен, подобен на петната на любимите на маркиза рози. Неизказан чар се излъчваше от това младо същество, облечено просто, в дреха от сребърносив воал, украсена с дантела.

Ръката на Роберта се сви под дръжката на чадъра.

— В такъв случай неговото въображение е променило обекта си — каза тя с небрежен тон. — Маркиз Де Гиляк има капризи на хубава жена, въпреки неговото презрение към нашия пол. Защото за него — надарения със способности, далече над тези на обикновените смъртни, жената е долно същество, способно да очарова най-много за един миг неговия поглед. Един ден той ни направи такова изявление — или нещо приблизително — и то най-сериозно. Това беше, доколкото си спомням, по времето на Фернанда. Тя протестираше енергично — без да успее да го разубеди. Ах! Ние сме наистина нищожества, госпожо, пред мъже от този вид!... И когато един от тези мъже попадне на съвсем млада жена, още дете, с леко, но любящо сърце — какви недоразумения в перспектива! Тъжни неща има в живота!

— Да, много тъжни! — каза спокойният, но сериозен глас на Валдере. — Но извинете, госпожо, аз мисля, че е по-добре да тръгнем по тази алея, тя ще ни отведе направо към оранжерииите.

— Ето и татко! — съобщи Гюйемет.

Господин Де Гиляк ускори крачки, като забеляза младите жени. Очите на Роберта получиха онзи особен блясък, който имаха в негово присъствие.

— Лобик успя да получи един нов вид орхидея, който, струва ми се, е истинско чудо — каза господин Де Гиляк, като се приближи. — Трябва да му дадем име. Ние ще го наречем „Маркиза Де Гиляк“ във ваша чест, Валдере.

Устните на Роберта изведнъж леко се свиха и отново се отпуснаха.

— Само да не я забравите като „Дукеса Клод“.

— Как така? — запита Ели.

— Но да! Изглежда, че сега не държите много на нея, щом я раздавате.

— Раздавам е силно казано, Роберта. Намерих, че подредени във вазите на белия салон от ръцете на моята жена, с нейния артистичен вкус, аз се радвам много повече на тези цветя, отколкото, ако ги оставя на стеблата им. Това по-скоро е егоизъм от моя страна и съвсем не доказва, че по-малко обичам своите рози — напротив.

Известната на Роберта подигравателна искрица блесна в очите на маркиза. Тя наведе очи, обуздана, както винаги, от студената ирония на този човек, пред когото пропадаха всички кокетства, всички тънки

женски интриги. Тя отново насили устните си да се усмихнат, да произнесат любезни думи за хубавата млада жена, която вървеше отрядно на Ели — за това ужасно същество, към което нейната омраза растеше всяка минута.

Белият салон беше станал предпочитаната зала на Валдере. Тя знаеше да даде на този много луксозен за нея апартамент интимен и сериозен характер. И тези бели цветове, които убиваха и най-хубавия тен, образуваха несравнима рамка за нейния.

Роберта забеляза това веднага — както и изтънчената грация на младата кастеланка в нейната роля на домакиня на къщата. При това тя изглеждаше забележително интелигентна, говореше много добре — с изключение на чисто светските теми, които, изглежда, ѝ бяха почти съвършено чужди.

Госпожа Де Брейл забеляза това и побърза веднага да насочи разговора натам, за да нанесе поне няколко малки рани на самолюбието на тази много очарователна маркиза. Но тези лоши тънкости бяха загубен труд с господин Де Гиляк. В един миг той насочи разговора към по-привична за Валдере област и по навик горъководеше по своя воля, правеше му видимо удоволствие да изтъква изтънчената интелигентност на своята жена.

Днес той изглеждаше особено весел. Беше ли щастлив от това, че е близо до Валдере? Възможно... макар че човек би попитал защо порано не си е доставил това удоволствие. Но той също така се и забавляваше — Роберта познаваше това изражение на тази толкова позната физиономия: той се забавляваше с нейната бясна ревност, която предугаждаше зад любезния ѝ вид.

Той си играеше — както е правил всякога — с тази любов...

Да бъдеш предмет на забавление за него... и да виждаш пред себе си тази чудна маркиза, която може би имаше щастието да бъде обичана от него! Това беше непоносимо. Роберта съкрати посещението си, като отказа поканата да остане за обед, под предлог, че има важни работи за уреждане преди заминаването си.

Докато господин Де Гиляк я изпращаше до колата ѝ, Валдере влезе в салона и седна до своята работна маса. С един машинален жест нейните пръсти докоснаха прочутите рози „Дукеса Клод“, които разцъфтяваха в една севърска ваза, а замисленият ѝ поглед се отправи към стола, на който преди малко седеше баронесата. Тази госпожа Де

Брейл не ѝ беше симпатична и Ели може би беше прав в своята строга преценка за нея тази сутрин. Нейните намеци за фантазията на господин Де Гилиак и неговото разбиране за жената, за неговите недоразумения с Фернанда издаваха съвършена липса на такт.

Във всеки случай те събудиха у Валдере скритата тъга, както винаги, когато известно обстоятелство изтъкваше по-ясно пред очите ѝ това, което тя знаеше — уви! — абсолютният егоизъм и безсърдечието на това същество, така чудно надарено в друго отношение.

Обаче сега, изглежда, той обичаше дъщеря си. Вчера и днес се бе показал внимателен към нея, интересувахе се от това, което неговата жена му съобщаваше за здравето на детето, за неговата будна интелигентност и за подробностите в нейния характер. А и по отношение на себе си Валдере намираше известна промяна, която веднага ѝ направи впечатление. Нямаше предишната студенина, нито иронията, нито онази бегла и подмилкваща се любезност, която преди я смущаваше. Не, сега нямаше вече това. Той беше сериозен, сдържан без студенина, дискретно любезен и досега не беше направил нито една от своите привични иронични забележки. Ако продължаваше така... да, наистина животът би бил възможен...

Той влезе в салона. Върху килима лежаха няколко листа от рози и едно току-що разтворено цвете, което разсеяните пръсти на младата жена бяха изпуснали преди малко на земята. Господин Де Гилиак се наведе и го вдигна.

— Жалко е да увехне на земята! — каза той, като го втична в бутониерата си.

И като притегли едно кресло, седна до Валдере, която бе взела работата си.

— Тази покривка за олтар е истинско чудо. Откъде сте взели модела?

— Аз си я измислих по една стара гравюра, която намерих в библиотеката.

— Не знаех, че имате този талант! Вие наистина сте артист във всичко. Този рисунък е чудно хубав. За кого е предназначено това ръкоделие?

— За моята бедна черква в Сен Савиниен. Надявам се, че ще го свърша за празника „Св. Богородица“.

— Ще ми позволите ли да ви посъветвам да пощадите очите си. Тази работа трябва да е много уморителна и освен това какво друго сте направили? Харесахте ли последните книги, които ви изпратих?

Веднъж поставен на тази плоскост, разговорът отстрани всички пречки между им и продължи дълго. Ели живо се интересуваше от тънките преценки на своята жена за прочетените книги, а Валдере слушаше с тайно възхищение блестящата и дълбока критика, която господин Де Гиляк правеше върху тях.

Не ставаше вече въпрос за Северния полюс. Маркиз Де Гиляк, както беше казал на госпожа Де Брейл, се настаняваше за лятото и есента в Арнел, за което свидетелствуваха пристигането на целия му персонал, на колите и конете.

Той се зае с подреждане на своите мемоари, които искаше да публикува с едно предисловие и коментар. За тази работа Валдере, изглежда, му беше необходима, тъй като нито един от неговите секретари не можеше като нея да разчита избледнелите ръкописи и този стар, понякога неточен старофренски език. Младата жена беше помолена да прекарва по няколко часа всеки ден в неговия кабинет библиотека, изложен на слънце, много топъл през този сезон. Омразният ѝ парфюм беше изчезнал, нямаше и силно миризливите цветя.

Всеки ден тя сядаше до него в голямата стая, където свалените завеси поддържаха приятна свежест. Четенето на ръкописите не запълваше всичките часове. Господин Де Гиляк говореше с жена си върху много други неща и главно върху романа, чийто план изготвяше. Той го показва на Валдере и тя трябваше да даде своето мнение и да направи своята критика. Никога досега не бе ставало подобно нещо. Да иска съвет от една жена — той, гордият Гиляк! И да приеме едно дете на деветнадесет години да преценява неговите идеи, едно дете, което само искрено считаше себе си за невежа!

Но това дете имаше най-чудно изразителните очи на света и от малката прелестна уста излизаха дълбокомислени думи, тънки и благородни преценки, които вероятно изглеждаха достойни за вниманието на господин Де Гиляк, защото ги искаше и щателно ги събираше.

Неговото държане от първите дни не се промени. Неговата любезност сега имаше нюанс на кавалерско усърдие, сериозният му

поглед, когато се спираше на Валдере, получаваше мистериозна дълбочина, от която тя тръпнеше не от страх, както по-рано, а от малко тревожно вълнение. Предишното стеснение беше почти напълно изчезнало пред това ново отношение, което преобразяваше господин Де Гиляк. И това беше много хубаво, защото отношенията им ставаха по-близки. Това бяха непрекъснати разходки, посещения в замъците из околността, музикални сеанси, уроци по езда и по спорт, които той сам даваше на младата жена, чиято гъвкава ловкост възхищаваше този безподобен спортист.

Валдере се поддаваше на всичко с мила грация. И това, което в началото беше само подчинение на желанията на своя мъж, ставаше удоволствие, защото тя беше млада, здрава, свикнала на упражнения и на умора от своя живот в О Сапен, всякога готова за дълги разходки на кон из живописните пътеки на гората в Арнел или за игра на тенис под старите вековни дървета сутрин, когато нощната роса освежаваше въздуха.

Една голяма изненада бе запазена за нея скоро след връщането на Ели по повод кръщаването на Бенаки. Господин Де Гиляк съвършено просто заяви, че той ще бъде кръстник, а жена му кръстница. Целият Вриниер беше смаян. И свещеникът, поканен да се запознае с този необикновен енорияш, когото бе виждал само отдалече по време на неговите пребивавания в Арнел, го намери така различен от това, което мислеше, толкова мил и сериозен, че изведнъж стана негов обожател.

— Невъзможно е да не успеете да се разберете с него, госпожо — каза той на Валдере, когато я видя скоро след това. — Не отричам, че той има вина спрямо първата си жена, спрямо дъщеря си и спрямо вас. Но у този човек има и известна честност, той притежава качества, които вие трябва да откриете, недоверието ви изстудява, мое бедно дете, опитайте се по християнски да го превъзмогнете, за да изчезне всяко недоразумение между вас.

Да, недоверието още съществуваше. И действителната промяна у Ели само увеличаваше смута в душата на младата жена. Тя виждаше неговото внимание към Гюйемет, неговата доброта и благородство по отношение на Дюбие, грижата да даде на Бенаки достатъчно образование и добро морално възпитание. Той водеше всяка неделя жена си и дъщеря си на черква... Какво чувство го караше да върши това?

Към края на юли Де Гилиак я заведе в Париж, за да ѝ поръча тоалети. Никой нямаше по-сигурен вкус от неговия и по-голямо отвращение от баналното и условното. И никой не хранеше в такава висока степен любов към елегантността и хармоничната красота, към съдържания лукс и великолепието. Този път Валдере имаше лични впечатления за това. Чудеса бяха поръчани за нея. В началото тя беше възхитена, даже малко зашеметена — защото най-сетне и тя беше жена, и тя имаше остър вкус за красотата и елегантността. Но доброто християнско чувство, така дълбоко у нея, отново взе връх и тя се уплаши от лудите разходи, които се правеха за нея.

Един ден тя намери в своя апартамент кутийка, в която имаше огърлица от перли, необикновено големи и чудно бляскави. Вечерта, като му поблагодари, тя каза:

— Ели, наистина ли са необходими толкова неща? Признавам, че това ме плаши малко.

Той започна да се смее.

— Какъв странен въпрос от страна на една жена! Не обичате ли тоалетите, украшенията, всички тези неща, за които толкова същества погубват душите си?

— Обичам ги до известни граници, но вие ги преминавате, Ели. Тази огърлица е безумие.

— Аз не мисля така. Щом като мога да ви я предложа, без да ощетявам никого и без риск да наруша равновесието на нашия бюджет, аз не виждам къде е безумието.

Той се усмихна весело, но без ирония.

— Да, защото ще ми бъде мъчително да нося украшение, чиято цена би облекчила толкова страдащи — отговори тя сериозно.

— Но, Валдере, трябва да мислите и това, че нашият лукс, нашите разходи дават препитание на известна категория работници.

— Приемам това. Но когато този лукс е прекален, той извиква омраза и завист — нещо повече, той размеква тялото и душата. Смятам, че известна умереност е необходима.

— Златната среда винаги! Тази ужасна среда, така мъчно постижима. Вие сте там — вие, Валдере, но не и аз, уви!

Той се смееше весело, като предлагаше ръка на младата жена, за да я отведе в трапезарията, чиято врата лакеят бе вече разтворил. Този светски егоист беше ли разбрал изразеното от нея чувство? Валдере се

съмняваше. Във всеки случай той желаше да успокои скрупулите на своята жена, защото на другия ден, когато тя влезе в салона, в който той я чакаше, за да я отведе с автомобил до Фонтенбло, Де Гиляк ѝ даде един портфейл със своя герб, като каза:

— Държа да се извиня за това, което вие наричате мои лудости. Изхарчете бързо за вашите бедни тези дребни банкноти, които се намират вътре, и възможно по-скоро ми поискайте други.

Когато тя се опита да му изрази своята признателност, той живо каза:

— Не, без благодарности! Виждам в очите ви, че сте доволна и това ми стига.

Постъпки от този род, извършени с добра воля така просто и така кавалерски, трогваха Валдере. А защо още това съмнение в душата ѝ? То отразяваше живота, то поддържаше преградата между Ели и нея.

По това време висшето парижко общество започна да бяга към други небеса. Господин Де Гиляк, освободен от светски задължения, използва това, за да покаже на своята жена артистичния Париж. Той се оказа най-любезният и най-осведоменият чичероне и Валдере забравяше часовете, като гледаше шедьоврите и слушаше топлия вибриращ глас, който така добре посочваше всичките хубости. Навсякъде Валдере беше обект на възхищение, което много притесняваше нея, но извикваше блясък на доволство и гордост в погледа на господин Де Гиляк. Младата жена забеляза това един ден и с тревога се попита дали новото държане на Ели не се дължеше просто на обстоятелството, че нейната хубост ласкаеше неговата гордост и той изпитваше удоволствие да се краси с нея, да я изтъква чрез изтънчената елегантност на обстановката, в която я поставяше. И за да укроти младата непокорна провинциалистка, той се показваше сериозен и любезен, скрито усърден...

Валдере се бунтуваше срещу тази мисъл, която често я навестяваше, откакто беше в Париж. Но тази мисъл се явяваше отново всякога, когато ѝ се струваше, че долавя в очите на Ели онова изражение на горда радост, което ѝ бе направило впечатление, или още повече, когато го виждаше да избира с внимание някое от тези прекрасни украшения, предназначени да подчертаят красотата на тази млада жена, която той пренебрегваше преди.

Когато петнадесетте дни, които господин Де Гилиак бе определил за престоя в Париж, минаха, една вечер той попита жена си:

— Валдере, искате ли да останем още няколко дни в Париж?

— Не държа много и бих била даже щастлива отново да видя малката Гюйемет, за която времето минава бавно. Искате ли да прочетете последното ѝ писмо, Ели?

Той взе листа, изпълнен с несръчен почерк, набързо го прочете и каза с усмивка:

— Е, добре, да се върнем в Арнел! Това е и моето желание. Ще използваме за работа времето, което ни остава до пристигането на нашите гости.

XIV

Към края на август владетелите на Арнел посрещнаха авангарда на своите гости в лицето на херцог и херцогиня Де Версанж, чичо и леля на Ели. И двамата бяха любезни и мили старци, които голямата скръб в живота им — смъртта на единствения им син, убит при една експедиция в Африка — не бе направила мизантропи, нито ги бе наострила срещу по-щастливите от тях. Ели, техният най-близък роднина, наследник на старата херцогска титла, беше предмет на въодушевена любов от тяхна страна.

Те отсъствуваха от Париж по времето, което Валдере прекара там, и още не познаваха своята нова снаха. От пръв поглед тя ги спечели. И докато госпожа Де Версанж говореше с Валдере, нейният мъж прошепна на ухото на Ели:

— Твоите познати се учудват, че ти се погребваш дълго време на село. Но като видят това чудо, всички ще те разберат, мили приятелю!

Господин Де Гиляк се усмихна и възрази:

— Чичо, само не правете комплименти на Валдере! Предупреждавам ви, че тя ги приема без удоволствие.

— Толкова скромна, колкото и хубава? Това е отлично и ти си щастлив смъртен. Ето една племенница, която ние добре ще разглежим, предупреждавам те, Ели!

— Добре, чичо, аз не ще ви се противопоставя.

Госпожа Де Версанж се приближи в този момент, като държеше за ръка Валдере. Тя каза весело:

— Мило дете, съжалявам, че не съм познавала по-рано тази прекрасна племенница, която сте ни дали. Аз не ви прощавам, че сте я крили от нас толкова дълго. Но ще си отмъстя за това, като ви обичам двойно повече, моя хубава Валдере. Ах! Ако имах дъщеря като вас! Ако бях на мястото на Ермини! Уви! Нашето огнище отдавна е празно!

Мъчително чувство пречупи гласа на госпожа Версанж.

— Лельо, ще ми позволите ли да ви обичам, да ви засвидетелствувам колкото сили имам моята любов, много безсилна —

уви! — в сравнение с тази, която сте загубили? — каза Валдере.

— Не, не е безсилна, мило дете, защото тя ще сгрыва нашите бедни сърца и ще бъде лъч на щастие в края на нашето съществуване! — отвърна живо госпожа Де Версанж, като прегръщаше младата жена.

Старата маркиза тази година се яви в Арнел по-рано от обикновено. Беше обхваната от трескава бързина да види лице в лице тази, която тя тайно наричаше „неприятелката“, да си даде сметка за мястото, което Валдере заемаше в живота на нейния син. Презрението, с което Ели остави всички светски удоволствия, за да се настани в Арнел близо до тази млада жена, която в началото той престорено пренебрегваше, ужасно я ядосваше. Колкото и да беше заслепена от ревност, тя не можеше да не признае, че гордостта, по липса на сърце, насочваше нейния син към това прекрасно същество, достойно да поласкае и най-взискателното мъжко самолюбие. И тя знаеше вече, че хубавата стара маркиза ще бъде нещо незначително до тази млада жена, към която ще бъдат насочени всички почести, всички възхищения на гостите на маркиз Де Гилиак.

Когато пристигна в Арнел и видя Валдере в разцвета на своята хубост, когато забеляза с каква несравнима грация тя носеше своите тоалети, произведения на големи майстори на модата, всички демони на ревността се раздвижиха в нея. Господин Д'Есил каза един ден на своята жена: „Госпожа Де Гилиак не можеше да извини снаха от този род“.

Валдере посрещна своята свекърва със скрито отвращение. Колкото по-опитна ставаше, толкова повече разбираше грешката, която старата госпожа Де Гилиак извърши някога, като разкри всички подробности в характера на Ели.

Уверяваше едно нещастно, неопитно дете, пълно с добра воля, че неговият съпруг никога не ще го обича. Но Валдере беше толкова чистосърдечна, че и не мислеше да я обвинява в лукавство, още повече че госпожа Де Гилиак изглеждаше абсолютно искрена, когато ѝ говореше така, а пък — уви! — и държането на Ели в началото оправда казаното от нея! Валдере чувствуваше инстинктивно отчуждаване от своята свекърва, един неопределен страх и в същото време безпокойство от това, че тя ще бъде недоволна, когато се види изместена като домакиня на къщата.

Тази година интересът към Арнел беше засилен от перспективата да се запознаят най-сетне с втората жена, която не преставаха да хвалят тези, които я бяха видели по-рано. Онези, които с удоволствие следяха жестовете на тази неопитна провинциалистка, за да я уловят в нетактичност, бяха разочаровани. Вроденият такт на Валдере, нейната интелигентност, нейната малко горда въздържаност ѝ позволяваха да достигне върха в тази роля на домакиня, достойна за Арнел.

Никой не мислеше да оспорва отличното умение на младата кастеланка, нито неподражаемата грация, с която тя посрещаше гостите. И за всички беше ясно, че у маркиза има голяма промяна, че безчувственият този път е затрогнат. Неговият интерес към дъщерята, непрестанната му грижа да отдалечава от жена си всичко, което можеше да смути неговите идеи, особено мястото, което ѝ даваше в своя живот като писател, бяха достатъчни да покажат нейното влияние върху него.

А тя? Разбира се, на нея не оставаше друго, освен да го обича.

Валдере си даваше добре сметка за любопитството, на което беше обект, догаждаше се и за горещата завист, която кипеше около нея. Но продължаваше да изпълнява своя дълг със същата проста грация, като се освобождаваше от страха, който в началото ѝ вдъхваше този лекомислен свят. Тя се питаше със смут как може Ели да харесва това общество. Наистина сега той не взимаше голямо участие в неговия живот, с удоволствие оставяше на другите грижата да организират забавления, в които взимаше възможно най-малко участие, доколкото му позволяваха домакинските задължения. От друга страна, Валдере оставяше тази грижа на своята свекърва и на госпожа Де Тролен — тези неуморими светски жени, които разгъваха всички богатства на своето въображение, когато се касаеше за техните удоволствия. Така тя можеше да отделя по един час всяка сутрин, за да работи с Ели, който продължаваше да преглежда старите мемоари. В тези часове той обикновено ѝ даваше своите съвети за всичко, което затрудняваше младата жена в нейната нова задача.

Беше бурен следобед. Част от гостите в Арнел бяха тръгнали, въпреки времето, на разходка. Но по-голямата част се пръснаха из залата за бiliarд, салона за музика или насядаха около масите за бридж. Старата маркиза, заобиколена от малък кръг, разговаряше в зимната градина, където сервираха чай. Говореха за най-добрите

способи на възпитание. Ели се разхождаше надлъж и нашир из градината в разговор с Д'Есил. Той спря пред госпожа Версанж и със сериозен тон каза:

— Аз споделям вашето мнение, лелю. Валдере е идеална възпитателка.

— Но не мислите ли, че това възпитание не би било така твърдо и съвършено, ако се касаеше не за заварена дъщеря, а за собствени деца?

Тези думи беше произнесла госпожа Де Брейл.

— Не, аз съм уверен. Строгостта е дълг — и за моята жена дългът е закон, който тя винаги би съблюдала.

— Това е чудесно!... Но много сурово! — промълви една млада жена, чиито печални физиономии, целящи да привлекат вниманието на господин Де Гиляк, забавляваха от няколко дни галерията.

— Сурово? Да, за тези, които не виждат в живота друго, освен удоволствия и веселие. Но то ни носи най-много щастие, повярвайте ми, принцесо!

Русата принцеса Телки леко почервения под студено ироничния поглед на маркиза. Старата маркиза, чието чело се набръчкваше, когато ставаше дума за нейната снаха, се намеси с глас, в който се чувствуваше притаен гняв:

— Вие ставате невероятно сериозен, Ели. Питам се дали накрая не ще се затворите в някоя Тебаида.

Той леко и подигравателно се усмихна.

— Това може би ще бъде много разумно решение. Но засега не става дума за това. Париж ще ни вижда още — за по-дълго или по-кратко време. Това ще зависи от моята жена. Тя ще реши къде да бъдем — тук или там. За мене е все едно, навсякъде ще се чувствавам добре.

От другия край на салоните се зададоха Валдере и графиня Сербек, последвани от Гюйемет, децата на Клод, Ото и Хермин, и двете деца на госпожа Де Тролен.

— Защо идват тези деца тук? — попита госпожа Де Гиляк със сух тон, когато младите жени влязоха в зимната градина.

Валдере отговори:

— Заради примерното им държане тези дни. Днес им обещах чаша шоколад при големите. Това е изключителна награда. Но ако това ви безпокои, майко...

Господин Де Гиляк живо я прекъсна:

— Много добре, напротив. С радост ще приемем умните деца...
Какво ще кажеш, Гюйемер?

Той вдигна на ръце малкото момиче и го целуна по розовата бузичка.

— Тази бащинска нежност, струва ми се, не е във вашата природа, Ели — каза острият глас на госпожа Де Тролен.

Господин Де Гиляк се изсмя иронично.

— Благодаря ви за комплимента! Добро мнение имате за своя брат, Елеонор! Вие смятате, че съм неспособен да изпълнявам бащинските си задължения? И че действувам под влияние на някаква прищявка?

— Но... мили, вие сам ни научихте на това.

Господин Де Гиляк се приближи към масата за чай, седна в едно кресло и каза с подигравателна студенина:

— Моля, обяснете се.

Когато приемаше този тон и това положение, когато държеше под жестоко подигравателния блясък на погледа си своите събеседници, те обикновено губеха почва, мънкаха и малко се излагаха.

— Вие сам казахте това един ден... Вие заявихте, че всичко у вас е подчинено на каприза на момента... — промълви госпожа Де Тролен.

— Така ли? Възможно е да съм казал това. Аз съм всъщност най-капризният човек... но не и когато се касае до моите чувства.

— Аз във всеки случай имам опит по отношение на приятелството! — извика весело принц Стеркин. — Ето близо двадесет години, откак трае нашето приятелство, и вместо да отслабва, то се усилюва с всеки ден.

— Ще вземете ли студено кафе, Ели?

Валдере се приближи до мъжа си с поднос в ръце.

— Разбира се! Все едно какво! Каквото вие искате...

Ясно беше, че той отговаряше машинално, повече зает с жена си, отколкото с това, което тя му предлагаше.

Госпожа Де Брейл се изкиска.

— Прекрасно е да имате такъв приспособим мъж! И най-горчиво питие да му предложите, госпожо, той ще го приеме без колебание.

— Разбира се, защото съм убеден, че моята жена, никога не би ми предложила нещо лошо! — възрази той с леко подигравателна усмивка.

После, като сниши глас и със съвсем сериозен израз на лицето, той попита:

— Вие изглеждате уморена, Валдере?

— О, нищо, обикновена невралгия!

— Вземете веднага нещо, за да ви мине. Тази задушна атмосфера ще я засили още повече.

— Да, веднага ще се кача горе.

— Идете още сега. Виждам, че се борите с много силна болка.

— А вие не обичате да гледате страдащи жени, прибавете това, Ели — каза госпожа Де Брейл, чиито бледи устни нервно се свиха.

Той отвърна със сух и високомерен тон:

— Извинете, грешно ме разбирате! Не понасям жени, които непрекъснато се занимават с въображаеми страдания и се оплакват от тях на мъжете си. Но мога да разбера едно истинско страдание, да му съчувствувам и да искам да го облекча. Не бойте се, не съм чудовище, Роберта.

Валдере се качи в стаята си, взе една таблетка аспирин и отново слезе. Но вместо да отиде в салоните, тя се спря в белия салон, който беше запазен за нея. Тя се приближи до един прозорец врата и го отвори. Въздухът ставаше почти непоносим. Тежки черни облаци бяха увиснали над земята и мрачно затъмняваха водите на езерото. Тежка неподвижност цареше в атмосферата.

Чуха се глухи гръмотевици. Бурята приближаваше и едри капки дъжд закапаха по пода на терасата.

От известно време насам Валдере се питаше дали вината на господин Де Гиляк към първата му жена беше такава, каквато някои намеци на старата маркиза и на госпожа Де Брейл ѝ подсказваха. Във всеки случай възможно е и Фернанда да е имала вина, която би могла да обясни, ако не да извини напълно вината на нейния мъж. Клод беше разказвала на Валдере, че Фернанда била лекомислена, екзалтирана, слабо интелигентна, неспособна да разбере една натура като Ели и така ревнива, че следяла всичките му излизания, като го упреквала и изпадала в нервни кризи при най-малко подозрение. Очевидно това не беше средство, за да спечели сърцето на човек като Ели.

Дълбоко в душата си Валдере го смяташе добър, внимателен, какъвто се показваше в сегашното си поведение. От известно време насам тя чувствуваше как всеки ден се руши нещо от преградата, която се бе издигнала помежду им.

Изведнъж светкавица освети младата жена. Чу се гръм, от който прозорците потрепериха.

Валдере неволно се отдръпна. Друга светкавица освети душата ѝ, като ѝ показа в пълна светлина чувството, което се бе развило в нея и цареше сега. Тя обичаше Ели. Тя го обичаше така, че би страдала дълбоко, ако той се отдалечеше сега от нея.

Да, не само дългът, както преди малко мислеше, я свързваше с него. Тя обичаше този загадъчен човек с плаха трепереща любов, която не смееше да се прояви, защото все още недоверие плуваше в душата на Валдере като тънка следа от отрова, изсипана от престъпна ръка.

Не, той не ще узнае това! Тя ще скрие своята тайна, докато разбере какво се крие под нежната сладост на този поглед, от който сърцето ѝ тръпнеше.

Тя повтори със смесица от тревога и щастие:

— Аз го обичам... Аз го обичам!

Навън сега дъждът валеше силно и без тя да усети, потънала в своите мисли, мокреше роклята от розов крепдешин, украсена с деликатни бродерии, които днес придаваха особен блясък на нейната хубост.

— За какво мислите! — извика гласът на Ели, неспокоен и вибриращ.

Изненадана от това внезапно появяване в момента, в който мислеше за него, Валдере трепна и направи едно движение назад.

— Уплаших ли ви? — каза господин Де Гиляк студено, като спря в средата на салона.

— Не... но не ви чух... и после, аз съм малко изнервена от бурята — промълви тя, цяла пламнала.

— Моля за извинение — каза той със същата студенина. — Наистина аз влязох съвсем неочаквано... но как стоите там с тази лека рокля? Хладно е и вашата невралгия ще се засили. Имате ли още болки?

— Да, все още.

И той каза със смекчен тон:

— Мисля, че цялото това движение, този живот, на който вие не сте свикнали, ви уморяват. Починете си добре тази вечер, идете си във вашия апартамент, аз ще ви извиня пред нашите гости.

— О, не заради една невралгия! Нямам навик да се глезя така.

— Вие ще направите това по моя воля. А друг път, когато има буря, няма да стоите при отворен прозорец да ви вали дъждът.

— Наистина не помислих! — прошепна тя.

Валдере прекара ръка по челото си. Нервите ѝ бяха напрегнати, защото чувствуваше, че сълзи ще бликнат от очите ѝ. Тя бързо протегна ръка.

— Качвам се горе, щом вие искате това! Лека нощ, Ели.

Пръстите ѝ потръпнаха малко под ласката на целувката, която ги докосваше.

— Лека нощ, Валдере! Починете си добре и елате утре, съвършено освободена от тази невралгия.

Той я проследи, докато тя излезе, после машинално седна до масата, върху която се намираше работата на Валдере. Като подпря ръка на челото си, с болка промълви:

— Все още тази отчужденост... А видях сълзи в очите ѝ. Какво ѝ е? Тази чиста душа, която прозира в пълните ѝ със светлина очи, не издава своята тайна. Не мога да живея така. Трябва да зная какво се крие зад това мило подчинение, зад тази чудна сладост... Трябва да зная дали ме обича. Защото познавам всичко в тази пряма и чиста душа, освен това.

XV

Валдере, седнала в белия салон, довършваше писмо до майка си. Когато го слагаше в плика, тя видя да влиза господин Де Ноклар, наконтен, очевидно се опитваше, като снобите около господин Де Гиляк, да подражава на своя зет.

— Исках да ти говоря, мое дете. Но ти си заета?

— Не, татко. Свърших. Заповядайте, седнете.

Той седна в едно кресло близо до нея, като я изгледа с възхищение.

— Моята дъщеря, господарка на всичко това! Какво ти казвах, Валдере, когато Ели те поиска? Съжаляваш ли сега, че прие?

Той се смееше, като си търкаше ръцете. Тя извърна очи, без да отговори.

— Ти си царица тук — продължи той — и аз ще използвам твоята власт. Представи си, когато бях в Екс това лято, играх малко и имах нещастieto да изгубя. Тогава писах на Ели, като го помолих да ми авансира едно тримесечие от пенсията, която ни дава, без да му кажа за какво ми трябва. Той ми отговори, като ми изпрати сумата „без оглед на това, което ви се изпраща редовно“, прибавяше той любезно.

— О, татко!

Тя го гледаше с израз на мъчителен укор, който накара господин Де Ноклар да наведе очи. Той нервно задърпа мустаците си.

— Е, да, не постъпих разумно... особено втория път.

— Как, втория път?

— Да, върнах се в Екс, за да си наваксам загубеното. Но решително нямах успех. Загубих още...

Валдере извика с треперещи устни.

— Моят партньор, много галантен човек, ми даде време. Но не мога да чакам повече. Само твоят мъж може да ми помогне. Трябва да му поискаш...

— Аз? — каза тя живо с тон на протест.

— Да, ти, защото ти ще получиш сумата по-лесно от мене. Излизайки от твоята уста, сумата — четиридесет хиляди франка — ще му се види незначителна. Тази малка брошка, която носиш днес на своя корсаж, струва най-малко толкова...

Валдере стана, цяла трепереща.

— Четиридесет хиляди франка! Възможно ли е това? Никога не ще се осмеля да поискам това от Ели след всичко, което е направил за нашето семейство.

— Но какво е това за него? За какви дребни неща се вълнуваш! Напротив, той ще бъде щастлив, че му предоставяш случай да ти достави удоволствие. А аз ти обещавам да не пипна карти. Но трябва сега да ми помогнеш да изляза от това лошо положение.

— О, вие не знаете какво би ми струвала една такава постъпка! Поискайте му сам, татко!

Той направи жест на гневно нетърпение.

— Колко малко усърдие проявяваш да ми направиш тази услуга и да ме избавиш от една неприятност! Чудесно наистина!

— Добре! Ще му говоря! — каза тя с примирение.

Той взе ръцете ѝ и ги стисна силно.

— Прекрасно! Защо трябва да молиш за толкова лесна и така естествена задача?

Валдере искаше да му отговори: „Вие сам не я намирате много лесна и естествена, защото не смееете да говорите на Ели“.

Когато господин Де Ноклар излезе, Валдере затвори плика, позвъни да го даде на един слуга и отиде на терасата, където в тези есенни утрини госпожа Де Версанж обичаше да седи, заобиколена от по-малко или повече хора, според часа и заниманията на всеки.

В този момент около нея бяха господин Д'Есил, Мадлен де Версанж и нейният годеник и госпожа Де Гиляк — в облекло на амазонка, защото току-що беше се върнала от езда и на минаване се беше спряла на терасата.

— Мислех, че тук ще намеря Ели — каза Валдере.

— Ели? Той е в цветарника за рози — отговори госпожа Де Гиляк. — Видяхме го с принцеса Гелко, която късаше рози.

— Ето ги — каза господин Д'Есил.

Ели наистина идваше към терасата и до него вървеше принцеса Гелко с ръце, пълни с рози.

— Вижте! Те са прекрасни — извика тя, като се приближи.

— Наистина, мила принцесо, вие сте били обект на рядка щедрост! — извика старата маркиза Де Гиляк.

Ели, който в този момент стигна последното стъпало на терасата, се обърна към нея и студено възрази:

— Всъщност, майко, вие знаете, че никога не отказвам на жена — която и да е тя — цветята, които ми иска. Къде отивате? — попита той полугласно, когато видя, че Валдере става.

— Трябва да кажа нещо на Ебвил, която е в парка с децата.

— Аз ще ви придружа.

И той тръгна, като преди това се наведе малко и закачи на колана на младата жена една роза.

— Една от тези, които вие обичате, откъснах я за вас.

Господин Д'Есил и княз Стеркин, които изглеждаше, че се забавляват безкрайно, си размениха многозначителен поглед. Русата принцеса наведе нос към розите, госпожа Де Гиляк, като повдигна с нервно движение своята амазонка, влезе в замъка.

— Тази роза спонтанно ли е дадена? — прошепна господин Д'Есил на ухото на младия човек, като гледаше отдалечаващите се към парка съпрузи.

— Да... като сърцето му — отвърна княз Михаил с весела усмивка.

Щом се поотдалечиха от терасата, Ели попита:

— Кой каза на принцеса Гелко, че съм в цветарника?

— Не зная, Ели.

— Трябва да разбере това, защото не бих понасял да ме следят по този начин. Бедният Ролан, вчера ми каза, че вие не сте успели да склоните баща си по въпроса за неговото призвание — каза господин Де Гиляк.

— Уви — не! Изпречих се пред едно твърдо решение.

— Но това призвание ми изглежда сериозно. Аз говорих с Ролан, виждам държането му тук, в тази среда, която би увлякла всеки друг младеж на неговата възраст. Това е упорство от страна на баща ви. Искате ли да му говоря сам и да се опитам да го склоня да измени своето решение?

— О, ще направите ли това, Ели? — извика радостно Валдере. — Той не ще смее да ви откаже. Не исках да прося от вас това, защото

смятах, че вие споделяте малко идеите на баща ми.

— Не, аз мисля, че винаги трябва да се уважава едно сериозно и изпитано призвание. Ще му говоря за това утре... Но кажете ми сега какво ви измъчва. Защото по лицето ви съдя, че нещо ви тормози.

Тя почервения малко. Не за пръв път този ужасен наблюдател ѝ показваше, че тя е обект на най-щателно изследване от негова страна.

— Вярно е, че съм малко обезпокоена и... измъчена, както казвате, Ели. Баща ми току-що ми каза, че играл в Екс и... загубил.

— Знаех това. Но всичко е уредено.

— Да, благодарение на вашата щедрост! — каза тя с поглед на признателност. — Но уви! Той почнал отново! И този път... една голяма сума...

— Колко?

— Четиридесет хиляди франка — каза тя, като сниши гласа си и пламна от срам.

— Ще гледам да го измъкна от това положение. Не трябва да се тревожите за такива неща!

И той посочи в дъното на алеята Гюйемет, която тичаше, следвана от братовчедките си.

— Колко здрава изглежда сега! Каква е вашата тайна, Валдере?

— Грижех се за нея, ето всичко, и главно — с любов!

— Да! Главно... В сърцето се крие могъщата искра, която прави чудеса на морално обновление, в сърцето се крие изворът на големите бунтове на душата. Само чистата и силна любов прави човека достоен за това име.

Той произнесе тези думи сякаш на себе си. Гласът му имаше дълбоки вибрации и в тях преминаваше тръпката на силно чувство.

Валдере нищо не възрази. Тайна сладост притискаше сърцето ѝ.

Гюйемет, като видя баща си и майка си, се затича към тях. Изведнъж се раздаде пронизителен писък. Детето се спъна и падна на земята.

Господин Де Гилиак и Валдере изтичаха към нея. Ели вдигна малкото момиче, чиито колене бяха силно набити от пясъка по алеята. Валдере избърса кръвта, която течеше. После всички се върнаха към замъка.

Когато стигнаха терасата, видяха госпожа Де Брейл.

Господин Де Гилиак смръщи вежди и със сух глас я попита:

— Какво се е случило, Роберта? Забравили ли сте нещо вчера?

Тонът и въпросът не бяха съобразени с привичната любезност на маркиза. Роберта почервения, по лицето ѝ мина тръпка. Но тя отговори с усмивка:

— Не, идвам на закуска, на която вчера вашата майка ме покани, Ели.

— Ах! Не знаех това! — каза той студено, като с края на устните си докосна ръката, която тя му бе подала.

Когато влязоха в замъка, господин Гиляк каза на жена си:

— Ще помоля майка си да намали своите покани към госпожа Де Брейл. Само нея виждаме тук сега. И аз не се съмнявам, че и вие не обичате този празен мозък.

— Но ако вашата майка я обича и иска да я вижда често?

— Ето една любов, която изниква много спонтанно — изсмя се Ели подигравателно. — Само преди няколко месеца моята майка не можеше да я търпи. И изведнъж се промени... и аз зная защо — довърши той през зъби.

XVI

Валдере, изправена пред голямото огледало, хвърляше последен поглед към своя тоалет. Тази вечер в замъка във Воглери имаше вечеря, последвана от соаре, по време на което щеше да бъде представена една пиеса от господин Де Гиляк. Тази малка, духовита, прекрасно написана комедия той бе сътворил с помощта на Валдере.

Роклята от бяло моаре със сребърни оттенъци падаше на великолепни гънки около младата жена.

— Мечта е да ви гледа човек, госпожо! — извика прислужницата с възторг.

Валдере се усмихна леко. Погледът ѝ се спря върху розата, откъсната тази сутрин за нея, която тя бе оставила на малката маса. Тя я взе между пръстите си и дълго я разглежда.

Той я беше откъснал за нея! Ако трябваше да съди по постъпките му, той мислеше само за нея, търсеше случай да ѝ се понрави, да отстрани от нея всички грижи. И всичко в него — неговите постъпки, неговият поглед — ѝ казва, че я обича.

Но защо тя още се страхуваше? Защо изведнъж си спомняше за тревогата на поета: „Ах, кой ще разгадае неговата мисъл? Уви, отчаяние...“.

Тя се приближи до един рафт, на който стоеше мраморна богородица, и потопа розата в кристална ваза, после отиде в стаята на Гюйемет, която пазеше леглото от няколко дни заради коленете.

— О, мамо! Колко сте хубава — извика детето, като плесна с ръце. — Останете по-дълго при мене!

— Трябва да бързам, за да не карам баща ти да ме чака.

— О, татко нищо не ще ви каже, мамо! Баба вчера казваше на леля Елеонор: „Тя може да го накара да чака два часа, той не ще ѝ каже нито дума“. И баба имаше сърдит вид. Защо, мамо?

— Това не е твоя работа. Казвала съм ти и друг път, че добрите момичета не повтарят това, което големите казват помежду си. Хайде сега да си кажеш молитвата.

— Господи — започна детето, — дай покой на мама Фернанда на небето! Направи баща ми да ме опознае и обикне.

И изведнъж то извика:

— Но ето и татко!

Господин Де Гилиак влезе във вечерно облекло.

— Закъсняла ли съм, Ели? — попита Валдере.

— О, много малко! Автомобилът скоро ще навакса изгубеното. А как е ранената?

— Много добре. С малко почивка всичко ще мине, надявам се, благополучно.

Ели се наведе над леглото и детето обви ръце около шията му.

— О, татко, аз ще сънувам мама! Тя е толкова хубава. Ангелите едва ли са по-хубави от нея!

— Дете, истина казваш. Валдере, въпреки вашата ненавист към комплиментите, трябва да приемете този на нашата малка Гюйемет.

Валдере леко почервения и се наведе да вземе вечерното манто. Господин Де Гилиак ѝ помогна да го облече и след като целунаха Гюйемет, те излязоха.

Ако някога Валдере е желала да задоволи своето самолюбие, тази вечер тя стигна върха на щастието. По мнението на всички тя никога не е била по-прекрасна. И за никого не беше тайна — господин Де Гилиак държеше всички да знаят, — че тя е била сътрудничка на своя съпруг в прекрасния малък шедьовър, който се играеше в театъра във Воглери.

Това беше триумфален успех за младата владетелка на Арнел, която приемаше просто и скромно ентусиазираните комплименти.

Госпожа Де Гилиак присъствуваше с яд в сърцето на това тържество на своята снаха. Това, от което се боеше толкова много, стана: младата маркиза постави в сянка тази, която така дълго време беше носила скиптъра на елегантността и красотата. За какво ѝ бяха блясъкът на тоалета, изкуствените средства, предназначени да поддържат илюзията за младост, диамантите, с които се бе накичила? Прочутите диаманти на семейството! За какво ѝ беше всичко това до тази Валдере, която носеше също така царски украшения, беше безподобно хубава и притежаваше чар, пред който всички се прекланяха, а отгоре на това сега получаваше отблясък от литературната слава на своя мъж.

Но тя имаше нещо още по-ценно, по-рядко от всички скъпоценности — любовта на Ели.

Ревнивата любов на лекомислената и славолюбива майка не можеше да понася това. Всеки момент при нея идваха хора да ѝ говорят ласкателства за снахата. Уморена, със сърце, пълно с гняв, тя се оттегли в един малък, по-слабо осветен салон.

Тук нямаше никой, но пет минути след като бе влязла, госпожа Де Гиляк чу шум на коприна, който ѝ подсказваше, че някой идва да смути покоя ѝ. Лицето ѝ пламна от гняв, когато видя да влиза Валдере, придружена от граф Сербек.

— Ах, вие сте тук, мамо? И вие ли търсите малко по-свеж въздух?... Благодаря ви, Карл. Сега ще си почина, защото това главоболие се усилва страшно много.

— Да уведомя ли Ели?

— Няма защо. Ще постоя тук на спокойствие при тази умерена светлина.

— Много сте непредпазлива, госпожо! Искате ли да умрете като майката на Гюйемер?

Тя се обърна при звука на този пеещ и ироничен глас. Госпожа Де Брейл стоеше на прага на салона. Тя влезе и седна до младата маркиза. Валдере посрещна погледа ѝ, в който имаше лош блясък.

— Фернанда умря по много банален начин — продължи тя. — Това било на едно утро в испанската легации. Тя танцувала много, сгорещила се и неразумно застанала пред един отворен прозорец. Увлечена в разговор, тя не обърнала внимание на това, както и никой около нея... не забелязал опасността, на която била изложена... даже и нейният мъж, който стоял до нея. След няколко дни едно възпаление на белите дробове отнесе бедната Фернанда. Както виждате, много обикновен край...

— Много обикновен, но и много тъжен, защото нещастната жена остави дете.

— Да, и то с един баща, който се грижеше повече за своето любимо куче, отколкото за него... Мога ли да ви помоля, госпожо, да затворите прозореца? Нямам желание да си отида като Фернанда! Тя, бедната, имаше много разклатено здраве поради грижите, които бяха нейна съдба от деня на женитбата ѝ!...

— Нещастната Фернанда — каза старата маркиза — беше неспособна да вдъхне на Ели даже и най-слаба привързаност, която той би дал на друга, по-умна и по-изтънчена жена.

— Затова и се пръсна онзи глупав, невероятен слух...

Но госпожа Де Гилиак веднага се изправи на стола си.

— Мълчете, Роберта! Не ми припомняйте тази отвратителна салонна интрига.

— Една смешна интрига всъщност. Никой не повярва. Такъв е светът, госпожо! Достатъчно беше да се знае за недоразуменията между господин маркиза и Фернанда, за да се разпространи слухът... че той забелязал опасността, на която била изложена жена му.

— Не разбирам, госпожо, защо повтаряте пред мене тези злословия — извика Валдере, като я изгледа с горд и тревожен поглед.

— Но да, прости злословия, които не намалиха преклонението и уважението към господин Де Гилиак. Изглежда, фактът човек да остане мълчалив и равнодушен, когато вижда, че студен въздух почти смъртоносно гали влажните рамене на една млада жена, не влиза в категорията на неизвинимите грешки.

— Роберта, млъкнете! — извика ядосано госпожа Де Гилиак.

— Да, госпожо, млъкнете! — каза Валдере с горд тон. — Най-елементарната деликатност би трябвало да ви забрани да повтаряте тази клевета пред майката и жената на маркиз Де Гилиак.

В този момент в салона влезе господин Де Гилиак. Неговият пронизателен поглед се спря поред върху изкривеното от гняв лице на майка му, това на госпожа Де Брейл, червено и възбудено, и развълнуваното лице на Валдере.

Господин Де Гилиак се приближи до своята жена.

— Карл ми каза, че имате уморен вид и сега виждам, че не се е лъгал. Главоболието се е усилило?

— Да, много. Наистина се чувствавам зле.

Тръпка разтърси раменете ѝ.

— Хайде да си вървим. Трябваше да ми кажете по-рано.

— Не исках да ви безпокоя.

Той бързо се сбогува с майка си, поздрави с едно високомерно движение на главата госпожа Де Брейл и излезе от салона със своята жена.

Когато напуснаха Воглери, господин Де Гиляк даде заповед на шофьора: „Тибо, карайте бързо!“. Валдере, щом влезе в колата, изпадна в един вид вцепенение. Тя не забелязваше, че един тревожен поглед не я изпускаше нито миг, като следеше и най-слабото потрепване на бледото лице. Тя имаше само едно неясно, но сладко усещане, че е заобиколена от нежна загриженост, че от време на време една внимателна ръка оправяше покривалото, което от движението на колата се плъзгаше.

Най-сетне стигнаха Арнел. Господин Де Гиляк отнесе Валдере на ръце до нейния апартамент, където я очакваше прислужницата й.

— Пригответе бързо топло питие! — заповяда Ели. — А вие, Валдере, легнете си веднага. Сигурно имате треска, ръцете ви горят и очите ви са бляскави. Ще повикам доктор Ванг.

— Шегувате ли се, Ели? За едно главоболие! Ще мине! — Тя се опита да се усмихне.

— Е, добре! Побързайте да си легнете и да починете.

Той държеше ръцете й в своите, тя чувствуваше върху си горещата ласка на този поглед. И изведнъж си помисли, колко сладко би било да опре болното си чело на рамото му и да му кажа това, което я измъчваше... а и да чуе това, което той трябваше да й каже.

Не! Не тази вечер... Но утре всичко трябваше да се изясни, тя предчувствуваше, че този път Ели ще иска да се обясни.

— Лека нощ, Ели — каза тя слабо.

Той се наведе, целуна продължително малките ръце, които потръпваха между неговите. И когато той стана, погледите им се срещнаха.

— До утре — каза той тихо.

XVII

Валдере седеше до един от прозорците на салона, който беше до нейната стая, и замислено гледаше към потъмнелите дървета в парка.

Коварните думи на госпожа Де Брейл след първото впечатление от тях не бяха оставили следа в душата ѝ. Ели може би имаше недостатъци и вини, но не можеше да бъде виновен за това престъпление, никога!

Сега тя го очакваше. Чувство на страх и едновременно сладост изпълваше сърцето на Валдере при мисълта за тази среща.

Ето че той влезе и бързо се приближи до нея, като човек, комуто времето се е сторило дълго.

Той седна до Валдере на малкото канапе и взе ръката ѝ, като я погледна с онзи сладък и дълбок поглед, с който я гледаше от известно време.

— Не, по-добре е да си починете. Обществото не заслужава да губите здравето си заради него. Сега ще ви кажа нещо много приятно. Тази сутрин имах дълъг разговор с вашия баща. Заклех го и той ми обеща да не пипне вече карти. И още, изтръгнах от него без големи трудности съгласието Ролан да се отдаде на своето призвание.

— Вие успяхте! О, колко ще бъде щастлив моят мил Ролан! Как ще ви се отблагодаря, Ели?

— Ще ви кажа, Валдере — каза той с дълбока нежност. — Снощи, когато влязох в салона, в който бяхте заедно с майка ми и госпожа Де Брейл, веднага разбрах по вашето изражение, че са ви говорили нещо сериозно... против мен вероятно. От вас искам само едно — да ми засвидетелствувате пълно доверие, като ми кажете това, в което ме обвиняват, защото аз имам право да се защитавам.

— Вие имате право и аз също съм длъжна да ви кажа. Госпожа Де Брейл ми говореше за отвратителните слухове, пръснати... по повод смъртта на вашата първа жена — добави тя, като инстинктивно сниши гласа си.

— А вие какво помислихте? — Той се понаведе, като насочи твърд и пряк, малко тревожен поглед към големите тъмни развълнувани очи.

— О, аз не повярвах нито за миг! Никога, Ели! Никога!

— Благодаря ви, моя мила! — каза той с чувство. — Всичко бих понесъл, но не и вашето съмнение в моята честност. Но кажете ми една дума... една само дума! Валдере, можете ли да ми кажете: „Обичам ви“?

Пред безкрайната нежност на поглед, който я молеше, последните мъгли на съмнението изчезнаха. Прекрасната глава се наведе към рамото на господин Де Гилиак и Валдере прошепна:

— Обичам ви, Ели!

Те останаха дълго така, опиянени от щастие. Големите радости са дълбоки и мълчаливи. И целувките на Ели бяха по-красноречиви от думите в тези първи минути, в които чувствуваха, че сърцата им бият в унисон.

— Едва от няколко дни насам вие позволявате да чета в скъпите ви очи — промълви Ели. — По-рано не знаех дали наистина имам щастието да бъда обичан.

— Обичам ви отдавна... от самото начало, струва ми се. Но... О, кажете ми, Ели, защо се държахте с мен така, защо ми говорихте така първия ден след сватбата? Зная, че бях виновна този ден. Но ако бяхте помислили за моята младост, моята неопитност...

— Да, аз съм виновен за това, единствено аз, моя скъпа! Моята гордост беше накърнена тогава и тя заглуши вика на любовта — защото и тогава ви обичах, Валдере, и трябваше да ви кажа това още този ден. После, единствено моята гордост ми диктуваше това държане към вас. Не протестирайте! Беше ужасно от моя страна да ви оставя, толкова млада, да страдате само защото моето мъжко самолюбие не искаше да се превие и да проси обяснение. Най-сетне разбрах своята вина и се върнах при вас, Валдере, за да ви покажа, че имам сърце — това, в което вие може би се съмнявате.

— Дълго време се съмнявах, Ели, казвам ви откровено.

— Давам ви право. Но лъжа ли се, като мисля, че има и нещо друго?... Че вие сте били предубедена към мене?

Тя почервеня, но не извърна поглед от този на Ели.

— Да, представиха ви пред мене в много черни краски, като най-лош егоист, неспособен и за най-слаба привързаност, който вижда в мене само интересен сюжет за психологическо изследване...

Ръцете на Ели притиснаха по-силно младата жена и тя видя в очите му искри на страшен гняв.

— Осмелили са се да ви кажат това! Малка моя жена! Разбирам сега страха, недоверието, което съм ви вдъхвал. Но кой е авторът на това коварство?...

Валдере почервения още по-силно.

— Моля ви, Ели, не ме питайте за това. Не мога да ви кажа.

Очите на Ели отново пламнаха и той каза полугласно:

— Не, нищо не питам... сега зная.

Тя разбра по тона и по израза на лицето, че той беше разбрал всичко и че гневът бушува в душата му. С тон на молба тя каза:

— Вие няма да кажете нищо, Ели! Трябва да забравяме и да прощаваме. Аз правя това с удоволствие, уверявам ви, защото сега съм много щастлива.

Той целуна косите със златните отенъци.

— Не съм толкова добър, моя Валдере. Да забравя и да простя това!? Не, не!

— Трябва да забравите, Ели!

— Може би след време... Не искайте това сега от един несъвършен човек като мен, моя скъпа — прибави той с лека усмивка в очите. — Обещавам ви нищо да не казвам, това е всичко, което мога да направя. И още — защото въпреки всичко, трябва да запазя синовно уважение. Що се отнася до Роберта, това е друга работа...

— И нея оставете, Ели!

— Невъзможно. Когато човек срещне отровна змия, трябва да я смаже. Не се занимавайте с това, Валдере! Сега кажете ми: изчезнало ли е цялото недоверие към мене, вярвате ли ми напълно?

— Вие имате моето пълно доверие, скъпи Ели, защото ми дадохте възможност от известно време да преценя добротата и чистотата на вашето сърце... и защото аз съм уверена, че ме обичате. Толкова много страдах от съмнения! Вие бяхте една тайна, много тревожна за едно малко, неопитно дете като мене...

Той я прекъсна със смях.

— Аз съм такъв за всички, даже и за родителите и за близките си. Но вие, моя първа и единствена любов, вие трябва да ме познавате с всичките ми недостатъци и качества — защото смятам, че имам такива, въпреки всичкото лошо, което говорят за мене!

И той заговори за себе си просто, откровено. Описа детето с горещо сърце и очарователна хубост, малкия, уважаван от всички суверен, ласкания и вече скептичен юноша, който вижда слабостите на хората и безмилостно ги подиграва. Тази наклонност се засилва у него, когато — още много млад — станал идол за висшето общество, което забравяло безмилостния сатирик пред пленителния благородник и писател с вълшебен стил. Този скептицизъм втвърдил сърцето му и дал първо място на разума.

— Сега аз трябва да ви говоря за своята първа женитба, моя скъпа Валдере — продължи той. — Защото смятам, че по тази точка аз съм провинен. Тя беше това, което са всички други, особено в нашето общество: един съюз по спогодба — от моя страна поне. Аз бях на двадесет и две години, Фернанда на деветнадесет. Тя беше светска жена, знаеше да се облича и да приема. Познавах я от детинство, знаех, че е лекомислена, слабо интелигентна, но кротка и лесно податлива на внушение. Като смятах любовта за ненужна досада в живота — измених това свое мнение, когато ви срещнах — тази женитба по разум ми се видя достатъчна. Но страшно нещо. Младата жена се оказа по-капризна и по-дребнава, отколкото като младо момиче. И аз се запознах с цялата гама от най-безразсъдни изисквания, нервни кризи и сантиментални прекалености. Не искам да отрека и своята вина. Липсваше ми търпение и снизхождение към едно екзалтирано същество, което ме обичаше истински. Но тези непрекъснати сцени ме отчайваха и ме доведоха до антипатия към нея. Тази женитба беше грешка от моя и от нейна страна. Тя я изкупи по-жестоко от мен, бедната, защото обичаше. Но на смъртното си легло тя осъзна, че сама бе разрушила живота си и в агонията няколко пъти повтори: „Аз се излъгах! Ели, аз се излъгах“.

— Извинете, Валдере, че засегнах въпрос, който не трябваше да се повдига между нас — продължи след кратко мълчание Ели. — Но трябваше да ви го изясня. Имах вина аз, но и тя също. Бог сам ще съди отговорностите. Сега да говорим за вас, Валдере. Знаете ли, че една

млада жена ми направи дълбоко впечатление от първия миг, в който я видях в О Сапен?

— О, Ели, вие бяхте толкова студен!... И даже след годежа...

— Моя скъпа, прости! Моята глупава гордост се бунтуваше при мисълта за влиянието, което — чувствувах това инстинктивно — бихте упражнявали върху мен, щом дам воля на сърцето си. Защото вие, Валдере, вие имате ум и душа, каква душа! Вашата красота не би била достатъчна да ме победи, ако не беше така чудно допълнена... Хайде, не се червете, моя мила! Трябва да позволите на своя мъж да ви каже истината. И ще трябва да го научите да ви подражава малко, за да стане по-добър, моя малка фея. Това ще бъде лесно със сърце като вашето! Вие ще ме направите много щастлив! Искам да бъдете щастлива! Вие ще уредите нашия живот по своя воля.

— Ще позволите ли той да не е толкова светски? — каза весело Валдере.

— Той ще бъде такъв, какъвто вие го пожелаете, повтарям това. За мене е достатъчно да ви имам до своето огнище, другото не е важно. Вие не сте пригодена за светски живот, Валдере. Поставих ви на това изпитание, за да разбера дали съкровището, което притежавам, е наистина от чисто злато. Видях, че останахте същата пред изкушенията на лукса, на кокетството, на суетата, които вашето положение можеше да ви внуши. Видях ви равнодушна пред примамката на удоволствието и светските забави, които занимават другите жени. Валдере, колко ще трябва да бъдете търпелива, докато станете достоен за вас! — И те продължиха да си говорят така, сърце до сърце, до часа за чай.

XVIII

От един час госпожа Де Брейл се мъчеше да оправи сметките си. Но както и да ги обръщаше, тя се блъскаше в една ужасна реалност: насъбрани дългове, ипотекрирана рента и там, върху масата, куп писма от заплашващи кредитори. Това, което ѝ бе оставил барон Де Брейл, би стигнало на жена с прости и сериозни вкусове, а не на жена с нейните светски изисквания. Напоследък тя се бе обърнала към госпожа Де Гиляк, която изглеждаше по-добре разположена към нея. Сега всички възможности бяха изчерпани. Роберта се намираще пред срамно разорение.

Тя се облегна на креслото в положение на съвършена отпадналост. Пред нея всичко се рушеше. Защото от смъртта на барона тя бе живяла с надежда, че един ден ще спечели сърцето на Ели. Втората женитба на маркиза я съсипа, животът ѝ стана безцелен. Напразни се оказаха и всичките усилия да причини страдания на младата маркиза с коварни клевети поради факта, че Ели много добре я разбулваше и непрекъснато бдеше над жена си. Този факт я отчайваше и изостряше до крайна степен всички лоши сили в душата ѝ.

— Трябва да изляза малко на въздух, да походя! — каза си тя изведнъж. — Тези сметки запалиха мозъка ми.

И тя тръгна към гората на Вриниер. Вървеше бавно по една странична пътека, потънала в една мисъл, в един образ, винаги един и същ, безчувствена към чара на това есенно утро. Изведнъж се спря и се загледа в далечината. По широкия път, успореден на пътечката, по която вървеше, се приближаваше една двойка. Той, навел малко гъвкавата си снага, говореше на младата жена, която се опираше на ръката му с доверието на любяща съпруга, която се чувствува обичана. Лицето на господин Де Гиляк беше така преобразено, че Роберта не можа да го познае.

Тя затвори очи за момент, като се задържа за едно дърво. Жестока болка я притисна и я вцепени. Когато отвори очи, тя видя, че те се бяха спрели по средата на пътя. Господин Де Гиляк целуваше

дълго ръцете на своята жена, после двамата продължиха по пътя, осеян с мъртви листа под бледата светлина на есенното слънце.

Роберта ги гледаше, като притискаше разтуптяното си сърце. Те си отидоха, опиянени от своето щастие... А тя беше една развалина, от която всеки би извърнал поглед...

Как гледаше той тази Валдере, която победи там, където всички бяха претърпели неуспех! Какво блаженство да бъдеш обичана от него! И то да бъдеш така обичана!

Треска на отчаяние и гняв я разтърси. Тя тръгна с бързи крачки през гората, докато с изчерпани сили стигна пътя за Рейни.

— Господин Де Гиляк току-що дойде и чака госпожа баронесата в малкия салон — каза прислужницата, която ѝ отвори.

Тя трепна от изумление. Някаква важна причина го води тук по това време, помисли си тя.

Спря се за момент с ръка върху дръжката на вратата. После я отвори и бавно влезе в салона.

Господин Де Гиляк стоеше прав пред един прозорец. Той се обърна и тя почувствува върху себе си погледа на тези тъмни и строги очи, от които се бояха всички.

— Искам да ви кажа нещо, госпожо — каза той студено.

Тя промълви:

— Разбира се... аз съм на ваше разположение... Седнете, Ели...

— Няма нужда. Няколко думи ще бъдат достатъчни, още повече, че вие се сецате за причината на моето идване.

— Не, съвсем не.

— Не хитрувайте с мен, напразно е. Вие разбирате, че съм потърсил причината за мъчителното чувство на моята жена, така очевидно, както и лошото ви и възбудено лице и притесненото държане на майка ми, когато влязох в малкия салон във Воглери. Валдере ми каза всичко. Няма да се учудите прочее, ако ви помоля, госпожо, да не пристъпите вече прага на моята къща.

Зачервеното лице на Роберта изведнъж побледня.

— Вие... ми затваряте вашата врата? — каза тя най-сетне с пресипнал глас.

— От известно време вие сама подготвяте всичко това. Вие сама сте виновна за това, което става.

Той направи крачка към вратата. Но тя се приближи до него и сложи ръка върху неговата.

— Ели, това е невъзможно! Не ще сложите край на едно толкова дълго приятелство...

Нейната ръка трепереше и в погледа ѝ имаше унизителна и страстна молба.

Господин Де Гилиак се отдръпна с едно високомерно движение.

— За мен е от значение само фактът, който щеше да причини голямо страдание на моята жена, ако тя не беше ми се доверила. Тя ви прощава, но аз не и нищо не ще измени моето решение.

И той излезе с кратък поздрав... Роберта остана в средата на салона, унищожена, с пламнали бузи, като продължаваше да чувствава върху себе си неговия презрителен поглед.

Пред един от цветарниците той срещна майка си.

— Не сте ли днес на езда? — попита го тя, като му подаде ръка.

— Не, днес се поразходих пеша. Гората на Вриниер беше прекрасна. Вие сте си набрали цветя?

— Да... исках да откъсна розова перуника, но не е останала нито една. Жермен ми каза, че Валдере ги откъснала всичките, за да ги занесе в черквата. Това ме учуди много, защото зная, че вие не позволявате да се обират така редките ви цветя.

Той отговори спокойно:

— Да, в черквата утре има празник. Валдере е свободна да прави каквото си иска и знае по-добре от мен да си служи с тези цветя. Ако държите да имате от тези перуники, не остава друго, освен да ѝ поискате, тя още не ги е отнесла в черквата.

— Не, благодаря! Ще мина и без тях — каза тя сухо.

Тя тръгна по една алея към замъка, а господин Де Гилиак тръгна с нея.

— Имам да ви кажа нещо, майко — каза той със студен тон. — Вие сте били свидетелка на мизерните клевети на госпожа Де Брейл вчера пред моята жена. Аз ѝ забраних да идва у дома.

Госпожа Де Гилиак направи лек жест на изумление.

— Вие направихте това, Ели!... За Роберта, която познавате от толкова дълго?

— Бих сторил това и със сестра си, ако се опита да ме очерни пред очите на моята жена — каза той твърдо. — И аз държа да се знае,

че всички опити да ни разделят един от друг, съвършено излишни впрочем, ще срещнат моята съпротива.

Ръцете на госпожа Де Гилиак потрепериха.

— Не отричам, че Роберта, заслепена от своята любов към вас, се опита да руши вашия съюз, но Валдере е достатъчно разумна и ви познава добре, за да не вярва на злословия от този род.

— Да, сега тя ми вярва. Но не е било така в първия ден на женитбата.

Блуждаещият поглед на госпожа Де Гилиак срещна този на нейния син. И тя разбра, че той знае всичко.

— Какво искате да кажете? — попита почти машинално.

— Вие знаете и по-добре е да не засягаме този въпрос. Държа само да знаете, че Валдере не е издала личността, която добре ме е представила пред нея, и че аз сам я отгатнах, защото познавам по интуиция вашите чувства към моята жена. Ако примерът на Валдере ме направи един ден по-съвършен, ще се опитам да забравя. Дотогава обаче винаги ще си спомням, че моята майка е направила всичко, за да ме раздели от една млада жена, виновна само защото е много хубава, много добра и способна да направи от мен щастлив и полезен човек.

— Ели! — промълви тя със задавен глас.

— Съвършено е, майко! — каза той със същия леден тон. — Не мога да ви кажа нищо повече. Вие ще бъдете всякога добре дошли тук, при условие че всички интриги около Валдере престанат.

Той се поклонил и се върнал назад към цветарника.

Госпожа Де Гилиак продължи да върви машинално. Внезапна мъка прободеше сърцето ѝ. От известно време тя чувствуваше студенина в държането на Ели към нея. Особено снощи... Тя разбра, че е станало нещо, когато Ели и Валдере влязоха радостни и щастливи в салона за чай... Всичко, което в своята ревност тя се бе опитала да направи, свършваше с пълното тържество на омразната Валдере. И какво пълно тържество!... Този път Ели де Гилиак беше намерил по-силен от себе си човек в лицето на тази жена, пред която неговата гордост и властна воля се прекланяха.

Към Коледа Ели и неговата жена след един кратък престой в Париж отидоха в Жюра заедно с Гюйемет. О Сапен видя сега една

щастлива Валдере. Старата Кретиен беше изненадана от неочаквания развой на един брак, започнал с толкова лоши предзнаменования. Този безупречен съпруг, този прекрасен любезен зет беше ли същият онзи хладен годеник, който отвлече Валдере де Ноклар?

— И все пак сняг заваля в деня на сватбата им! — казваше старата прислужница, като ги гледаше да се разхождат из градината, нежно прегърнати.

И не само Кретиен се учудваше. Под благотворното влияние на тази прекрасна, високо издигната и набожна другарка Ели беше станал друг човек. Висшето общество с изумление виждаше маркиза да се занимава с религиозни и обществени работи. Тайно, без да се отчайват от неуспеха и неблагоприятността, Валдере и той вършеха благодеяния, единни в милосърдието, както бяха и във всичко. Те представляваха образцово семейство и хубавата маркиза Гиляк, която изпълняваше с добро желание, но без ентузиазъм своите светски задължения, служеше за пример на младите жени.

— Е, всичко това няма да продължи дълго — казваха някои, които се ядосаха от това спокойно щастие, основано върху дълга и християнската любов. — Цветята увяхват, розите капят.

Херцог Де Версанж, който бе дочул тези думи, ги предаде един следобед, когато се намираше в замъка Де Гиляк. В хубавия прост и светъл салон Валдере току-що бе приспала малкия Габриел, чието раждане бе издигнало Ели до върха на неговото щастие. Седнал до своята жена, с ръка над къдрите на Гюйемет, господин Де Гиляк наблюдаваше сина си.

При думите на стария херцог той вдигна очи към Валдере, двамата размениха усмивка на нежно доверие и дълъг поглед, изпълнен с любов. После, като се обърна към чичо си, господин Де Гиляк каза весело:

— Позволете ми, драги чичо, да ви отговоря с тази фраза на госпожа Суечин: Жената — роза избледнява, но не увяхва.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.